

การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีปราบปรามยาเสพติด

ร้อยตำรวจโท เจริญชัย บุญเกลี้ยง



การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2560

The Telephone Intercept on Narcotics Suppression

Pol. Lt. Jaroenchai Bookklang



An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Criminal Law and Criminal Justice

School of Law

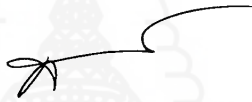
Sukhothai Thammathirat Open University

2017

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีปราบปรามยาเสพติด
ชื่อและนามสกุล ร้อยตำรวจโท เจริญชัย บุญเกลี้ยง
วิชาเอก กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม
สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ศิริพันธ์ พลรบ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ



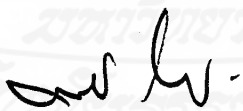
..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ศิริพันธ์ พลรบ)



..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ทาลัต หอนพรัตน์)



..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเจนงาม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีปราบปรามยาเสพติด

ผู้ศึกษา ร้อยตำรวจโท เจริญชัย บุญเกลี้ยง รหัสนักศึกษา 2584002642 ปริญญา นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ศิริพันธ์ พลรบ ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาคั่นคว้ออิสระเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ โดยวิธีการดักฟัง และแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา กับการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามกฎหมายต่างประเทศ ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. มาตรา 14 จัตวา เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา เพื่อมิให้เกินขอบเขตในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การศึกษาคั่นคว้ออิสระนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิจัยจากเอกสาร จากการคั่นคว้อ และรวบรวมข้อมูลจากหนังสือและตำรากฎหมาย บทความเอกสาร รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตลอดจนเอกสาร สิ่งพิมพ์ และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ในระบบออนไลน์ต่าง ๆ

ผลการศึกษา พบว่า สิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของประชาชนเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปราม ยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสืบสวนในรูปแบบพิเศษ โดยการดักฟัง โดยจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 แต่ที่พบว่าในการใช้มาตรการในการดำเนินการยังไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันอัน เนื่องมาจากไม่มีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน ไม่มีองค์กรอื่นเข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง ไม่มีการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา อนุญาตให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นช่องว่างและไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน ควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจกระทำการที่เกินขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

คำสำคัญ การปราบปรามยาเสพติด การดักฟังทางโทรศัพท์

Independent Study title: The Telephone Intercept on Narcotics Suppression

Author: Pol. Lt. Jaroenchai Bookklang; **ID:** 2584002642; **Degree:** Master of Laws;

Independent Study advisor: Siriphan Polrop, Associate Professor;

Academic year: 2017

Abstract

The purposes of this research were to study the concept on special investigation by means of offence wiretapping and concept on the rights and freedoms as constitution to study the principle of law, importance and necessity on wiretapping as Narcotics Control Act, 1976, section14, quarter, to compare the ways for special investigation by wiretapping as Narcotics Control Act, 1976, section14, quarter with special investigation by wiretapping as foreign law and to offer the ways to rectify for special investigation as Narcotics Control Act, 1976, section14, quarter lest to be over the limit in limiting the rights and freedoms as constitution.

This research was qualitative research from documents, researches and data collection from books and legal code, articles, research reports, thesis including documents, printed matters and electronic media in various online.

Findings found that the rights and freedoms in communication to each other of the people was fundamental rights and freedoms protected as constitution due to Narcotics Control Act, 1976, section14, quarter was the law authorizing investigator in special form by wiretapping to has to perform as the procedures according to rules of Office of Narcotics Control Board dealing with acquisition, utilization and storage for news information, 2002 but found that in using the measures for operation, it was not protection for the rights and freedoms of the people in communication to each other as the results of there was not clear formulation on position, qualification of officers who had authority for wiretapping, no procedure for investigating authority use of secretary of Office of Narcotics Control Board in considering to approve providing clear wiretapping, no control to investigate for period of time in clear wiretapping, it was then the gap and being deficient to protect the rights and freedoms in communication of the people, so it should have law revision in order to use as guideline in operations lest the officers exercising the power to do over the limit in limiting the rights and freedoms as constitution.

Keywords: Narcotics Suppression, Telephone intercept

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของผู้มีพระคุณ และบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวขอบคุณ ดังต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ จิตรา เพียรล้ำเลิศ ที่ได้ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยท่านได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าทั้งในและนอกราชการ เพื่อให้คำปรึกษา และคำชี้แนะหลักในการค้นคว้า ศึกษา วิเคราะห์ และประเด็นปัญหาที่เป็นประโยชน์ในการทำรายงานวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้ เพื่อให้เป็นรายงานที่มีประโยชน์ในทางวิชาการ สอดคล้อง เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จนกระทั่งบรรลุผลเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ภายในเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณ บิดามารดา และครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้

หากรายงานการวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางนิติศาสตร์ ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นความดีแก่ คณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และผู้มีพระคุณ ดังที่กล่าวมาแล้ว ข้างต้น

เจริญชัย บุญเกลี้ยง

มกราคม 2561

สารบัญ

| | หน้า |
|--|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย..... | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... | จ |
| กิตติกรรมประกาศ..... | ฉ |
| บทที่ 1 บทนำ..... | 1 |
| 1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... | 1 |
| 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... | 3 |
| 1.3 ขอบเขตของการวิจัย..... | 4 |
| 1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย..... | 4 |
| 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย..... | 4 |
| บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีของการสืบสวนโดยการดักฟังทางโทรศัพท์และสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ..... | 6 |
| 1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการการสืบสวนและการใช้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์ในประเทศไทย..... | 7 |
| 1.1 ความหมายของคำว่า การสืบสวน..... | 7 |
| 1.2 ความจำเป็นของการสืบสวนเกี่ยวกับความผิดอาชญากรรม..... | 9 |
| 2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับการดักฟังทางโทรศัพท์..... | 18 |
| 2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ..... | 20 |
| 2.2 พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพ..... | 23 |
| 2.3 พัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไทย..... | 24 |
| 2.4 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ..... | 25 |
| 2.5 เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ..... | 28 |
| 3. หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ..... | 30 |
| 3.1 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้แต่โดยอาศัยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย..... | 35 |
| 3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีผลเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง..... | 35 |

สารบัญ (ต่อ)

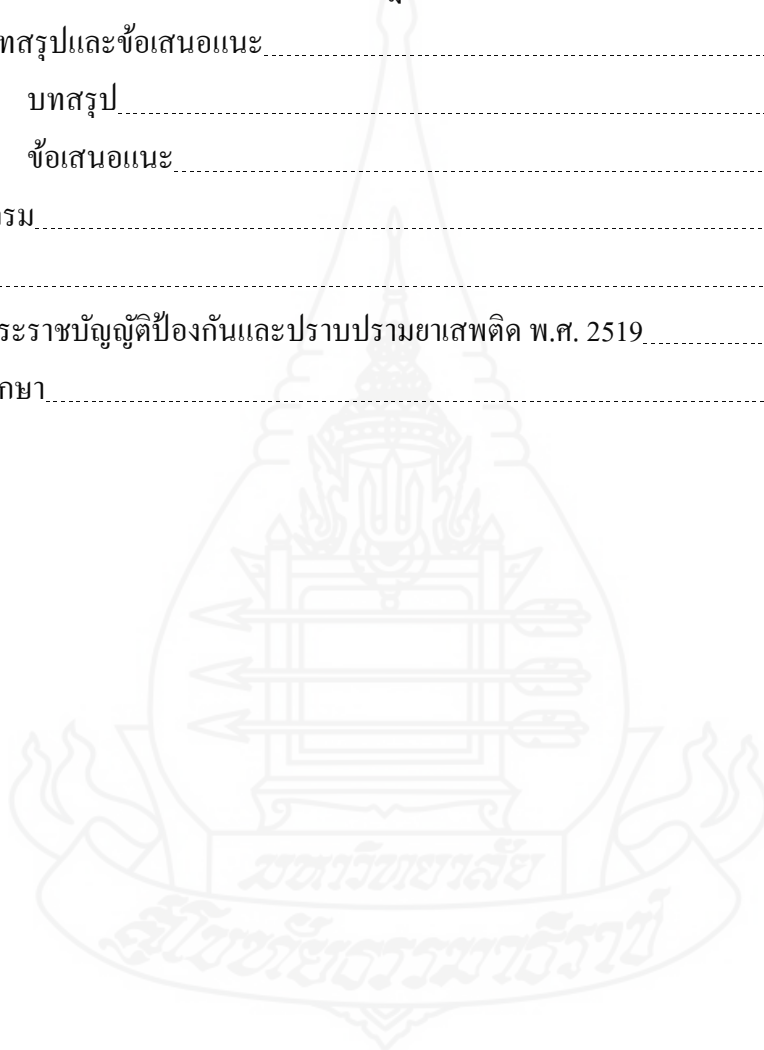
| | หน้า |
|--|------|
| 3.3 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่เพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควร แก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้..... | 36 |
| 3.4 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัด สิทธิและเสรีภาพ..... | 38 |
| 3.5 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรศาล..... | 39 |
| 3.6 เกณฑ์ในการตรวจสอบว่ากฎหมายละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ..... | 40 |
| 4. แนวคิดเกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์..... | 41 |
| 4.1 ความหมายของการดักฟังทางโทรศัพท์..... | 42 |
| 4.2 ความหมายการลอบฟังข้อมูลข่าวสารด้วยอุปกรณ์ดักฟัง..... | 43 |
| 4.3 ความหมายการดักฟัง..... | 43 |
| 4.4 ความหมายของการได้มาซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์..... | 43 |
| 4.5 ตัวอย่างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ดักฟังการสนทนา..... | 43 |
| 4.6 รูปแบบและวิธีที่ใช้ในการดักฟังทางโทรศัพท์..... | 44 |
| 2.5 การดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในประเทศไทย..... | 45 |
| 5.1 กฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน..... | 45 |
| 2.6 การดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา..... | 49 |
| 6.1 เหตุในการร้องขอให้มีการดักฟัง..... | 50 |
| 6.2 การพิจารณาอนุมัติคำร้องขอให้มีการดักฟัง..... | 50 |
| 6.3 องค์กรที่มีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้มีการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าว..... | 51 |
| 6.4 เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจดักฟัง..... | 51 |
| 6.5 ระยะเวลาในการดักและการสิ้นสุดการดักฟัง..... | 51 |
| 7. ขั้นตอนในการดักฟังตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545..... | 51 |
| 7.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอ..... | 52 |
| 7.2 ขั้นตอนการพิจารณากลับกรองคำอนุมัติ..... | 53 |
| 7.3 ขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติ..... | 54 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| 7.4 ขั้นตอนการดำเนินหลังจากผ่านการพิจารณาอนุมัติจากเลขานุการคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด..... | 54 |
| 7.5 ขั้นตอนการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ และการทำลาย..... | 56 |
| 7.6 ขั้นตอนการดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดทางโทรศัพท์โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร..... | 56 |
| 8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... | 57 |
| บทที่ 3 การดักฟังการกระทำความผิดตามกฎหมายต่างประเทศ..... | 67 |
| 1. ความเป็นมาและแนวคิดของการดักฟังในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน..... | 64 |
| 1.1 หลักเกณฑ์การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ตามกฎหมายประกอบ รัฐธรรมนูญ มาตรา 10 Gesetz zu Artikle 10 Grundgesetz (G10)..... | 68 |
| 1.2 การดักฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา..... | 73 |
| 2. ความเป็นมาและแนวคิดการดักฟังในประเทศสหรัฐอเมริกา..... | 76 |
| 2.1 ขั้นตอนการขออนุญาตให้มีการดักฟัง..... | 77 |
| 2.2 ความผิดอาญาที่จะขอให้มีการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์..... | 79 |
| 2.3 องค์กรที่มีอำนาจอนุญาตให้ดักฟังและพิจารณาคำร้องขอดักฟัง..... | 80 |
| 2.4 หลักเกณฑ์การพิจารณาคำร้องขออนุญาตดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์..... | 81 |
| 2.5 การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ในกรณีจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วน..... | 82 |
| บทที่ 4 วิเคราะห์ปัญหาการดักฟังทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัดว่า กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ..... | 83 |
| 4.1 วิเคราะห์ถึงปัญหาไม่มีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถของ เจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน เปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของไทย ฉบับอื่น ๆ | 84 |
| 4.2 วิเคราะห์ปัญหาไม่มีองค์กรอื่น ๆ เข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขานุการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง เปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของต่างประเทศ..... | 88 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| 4.3 วิเคราะห์ปัญหาไม่มีการรายงานผลการดักฟังและ กำหนดระยะเวลาในการรายงาน ผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา อนุญาตให้มีการดักฟัง ไว้อย่างชัดเจน เปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของต่างประเทศ..... | 93 |
| บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... | 98 |
| 1. บทสรุป..... | 98 |
| 2. ข้อเสนอแนะ..... | 101 |
| บรรณานุกรม..... | 105 |
| ภาคผนวก..... | 109 |
| พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519..... | 110 |
| ประวัติผู้ศึกษา..... | 130 |



บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องมาจากปัญหาของการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ และบั่นทอนความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมในหลายๆ ประเภท ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศชาติในหลายๆ ด้าน ทำให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนมากในการปราบปรามยาเสพติด และการดูแลฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จากสภาพปัญหาของการแพร่ระบาดของยาเสพติดทำให้รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศ ในฐานะฝ่ายบริหารต้องใช้งบประมาณจำนวนมากมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเสพติด จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงได้ถูกกำหนดให้เป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นวาระแห่งชาติ ที่ทุกภาคส่วนของรัฐ เอกชน และประชาชนที่จะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเสพติด จากสภาพปัญหาของยาเสพติดจึงทำให้รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาของยาเสพติดโดยใช้มาตรการในหลายๆ ด้านเข้ามาแก้ไข รวมทั้งมีการบัญญัติกฎหมายออกมาให้เจ้าพนักงานของรัฐบังคับใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือและเป็นอาวุธต่อสู้กับกลุ่มอาชญากรรมยาเสพติด จากมาตรการต่างๆ ที่รัฐใช้ในการปราบปรามยาเสพติดที่ผ่านมาทำให้กลุ่มผู้ค้ายาเสพติดได้ถูกจับกุมเป็นจำนวนมากแต่จากสภาพของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นการดำเนินการแบบสืบทอดไม่ขาดสาย มีตัวตาย ตัวแทนเกิดขึ้น เพื่อสืบทอดและดำเนินการต่อ ผู้ที่ถูกจับกุมเป็นเพียงกลุ่มผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น ไม่สามารถดำเนินการจับกุมถึงกลุ่มนายทุนที่อยู่เบื้องหลังได้ เนื่องจากไม่ใกล้ชิดกับตัวยาเสพติด เมื่อรัฐมีความเข้มงวดในการปราบปรามยาเสพติดมากขึ้น กลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการกระทำความผิด เพื่อหลีกเลี่ยงการจับกุม ได้มีการพัฒนารูปแบบ เป็นองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีการพัฒนาการเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ตัวอาชญากรมีความรู้ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญในการกระทำความผิด เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้มีการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสมัยใหม่มาใช้ในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะการใช้โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ วิทยุติดตามตัว การส่งข้อความทางไลน์ การพูดคุยทางอินเทอร์เน็ต (Chat room) เพื่อใช้ติดต่อสื่อสาร พร้อมทั้งได้พัฒนาวิธีการและรูปแบบการกระทำความผิดได้อย่างซับซ้อน ปกปิดวิธีการดำเนิน มีการกระทำความผิด

อย่างแนบเนียน จึงทำให้การสืบสวนด้วยวิธีการธรรมดาไม่สามารถดำเนินการได้ จึงกลายเป็นปัญหา และอุปสรรคสำคัญในการสืบสวนติดตามพฤติกรรมขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดมาลงโทษตามกฎหมาย ด้วยสภาพโครงสร้างของยาเสพติดที่เปลี่ยนไป รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติกฎหมายให้เจ้าพนักงานของรัฐนำมาปราบปรามยาเสพติดและเป็นการเพิ่มศักยภาพให้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเท่าทันอาชญากรรมดังนั้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา¹ ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้” จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นมาตรการกฎหมายพิเศษที่ได้บัญญัติเพื่อให้เจ้าพนักงานใช้ในการปราบปรามยาเสพติดด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดและเจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545² ถึงแม้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว จะให้อำนาจเจ้าพนักงานในการสืบสวนโดยการดักฟังทางโทรศัพท์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกัน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้น เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติอยู่ในกรอบของกฎหมายตามขั้นตอนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และเป็นธรรมต่อผู้ถูกดักฟัง ดังนั้น เจ้าพนักงานจึงควรใช้การดักฟัง ทางโทรศัพท์ในกรณีที่จำเป็นโดยการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารถึงกันตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้เป็นหลัก

¹ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มาตรา 14 จัตวา, คู่มือกฎหมาย, หน้าที่ 103

² ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545, คู่มือกฎหมาย, หน้าที่ 109

แม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 จะให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ โดยอาศัย บทบัญญัติของกฎหมายที่ได้ให้อำนาจไว้ แต่ก็พบว่ายังมีช่องโหว่อยู่หลายประการที่ไม่เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันอันเนื่องมาจาก (1) ไม่มีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน (2) ไม่มีองค์กรอื่น ร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณา อนุมัติให้มีการดักฟัง (3) ไม่มีการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการ ดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นช่องว่าง และไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน ควรที่จะปรับปรุงแก้ไข กฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจกระทำการ ที่เกินขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาค้นคว้าถึงการการใช้อำนาจ หน้าที่ของเจ้าพนักงานในการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดด้วยการฟังทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติ ป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 มาตรา 14 จัตวา ในขั้นตอนการใช้อำนาจในการดักฟัง เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดที่ติดต่อสื่อสารกัน ทางโทรศัพท์ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงกฎหมาย ตลอดจนควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน ในการสืบสวนแบบพิเศษโดยการดักฟังให้รัดกุม เพื่อนำมาซึ่งการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน ได้ใช้อำนาจตามหลักความได้สัดส่วน และตามหลักความจำเป็น และหลักจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชน เพื่อป้องกันไม่ให้เจ้าพนักงานของรัฐกระทำการไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ขึ้นพื้นฐาน ตามรัฐธรรมนูญให้การรับรอง และคุ้มครองไว้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ โดยวิธีการดักฟัง และ แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟัง ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา กับการสืบสวน พิเศษโดยการดักฟังตามกฎหมายต่างประเทศ

1.2.3 เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟัง ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. มาตรา 14 จัตวา

1.2.4 เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟัง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา เพื่อมิให้เกินขอบเขต ในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะทำการศึกษาโดยมีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุม ถึงการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดด้วยวิธีดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา หลักการใช้อำนาจ ตามกฎหมายของเจ้าพนักงานเพื่อทำการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด และศึกษา เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของการดักฟังตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา ประกอบกับระเบียบคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูล ข่าวสาร พ.ศ. 2545 เพื่อนำผลของการวิเคราะห์มาปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายการดักฟังเพื่อเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน และการ ดำเนินการก็ไม่เกินขอบเขตในการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับนานา อารยประเทศ

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากหนังสือตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ งานวิจัยต่าง ๆ และข้อมูลจากทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1.5.1 ทำให้เข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคการสืบสวนพิเศษ โดยวิธีการดักฟัง และแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

1.5.2 ทำให้เข้าใจถึงข้อแตกต่างของการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา จากการเปรียบเทียบบ กับการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามกฎหมายต่างประเทศ

1.5.3 ทำให้เข้าใจถึงปัญหาและผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการสืบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. มาตรา 14 จัตวา

1.5.4 ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา มิให้เกิดข้อขัดแย้งในการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ



บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีของการสืบสวนโดยการดักฟังทางโทรศัพท์ และสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

ด้วยสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นระยะเวลาช้านานแล้ว ปัญหาของยาเสพติดนั้นได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านความมั่นคงเศรษฐกิจ สังคม จนในปัจจุบันยาเสพติดได้มีการพัฒนาการเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และพัฒนาการเจริญเติบโตเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational) มีลักษณะการดำเนินการกระทำความผิดเป็นเครือข่าย มีรูปแบบการดำเนินการเป็นระบบ มีความสลับซับซ้อนแยบยล อาชญากรในองค์กรมีความรู้ความชำนาญและเชี่ยวชาญในการกระทำความผิด มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นตัวช่วยในการดำเนิน หรือที่เรียกว่ายุค โลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือความเป็นโลกใบเดียวกันความเจริญก้าวหน้าเทคโนโลยีด้านเครื่องมือสื่อสาร จึงได้ถูกนำมาในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงเป็นการยากที่จะดำเนินการสืบสวนเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิด และกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมารับโทษตามกฎหมายด้วยวิธีการสืบสวนแบบธรรมดาทั่วไปได้

ปัญหาอาชญากรรมและกลไกในการดำเนินการ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ทำให้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และปัญหาของยาเสพติดได้ถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติที่มีความสำคัญที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขเป็นการเร่งด่วนพร้อมทั้งมีนโยบายในการปราบปรามและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมให้หมดไปพร้อมทั้งได้พยายามคิดค้นหามาตรการทางกฎหมายรวมถึงวิธีการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยความปลอดภัยแก่บ้านเมืองศีลธรรมอันดีแก่ประชาชน และความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า “พระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545” เป็นมาตรการทางกฎหมายเฉพาะที่รัฐได้บัญญัติให้ขึ้น เพื่อให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ซึ่งมีบทบาทภารกิจในฐานะผู้บังคับใช้กฎหมายใช้การดำเนินการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดสัมฤทธิ์ผล เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติดำเนินการปราบปรามยาเสพติด ด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์ แต่กระบวนการในการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์

เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นยังมีช่องโหว่และขั้นตอนในการดำเนินการอยู่หลายประการ เนื่องจากกระบวนการของกฎหมายที่บัญญัติออกมาบังคับใช้ยังไม่สามารถที่ใช้ดำเนินการปราบปรามยาเสพติดได้ให้สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการบางขั้นตอนไม่เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดเนื่องจากกระบวนการหรือโครงสร้างของยาเสพติดผิดไปจากการกระทำความผิดทั่วไป และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นองค์กรอาชญากรรมมีการพัฒนาการไปเป็นอาชญากรรมข้ามชาติจึงทำให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปราม ยาเสพติดเกิดผลกระทบต่อประชาชน การดำเนินการบางขั้นตอนการขาดตรวจสอบถ่วงดุลซึ่งกัน และกัน จึงนำมาซึ่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารถึงกันตามที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานไว้

ดังนั้นในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดนั้นรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหารที่เข้ามาบริหารประเทศได้ค้นคว้า และหาวิธีการ และแสวงหามาตรการทางกฎหมายและความร่วมมือเพื่อดำเนินการปราบปรามยาเสพติดเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ลดน้อยถอยลง และป้องกันมิให้องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดหรือเครือข่ายยาเสพติดประกอบอาชญากรรมยาเสพติดออกไป ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการใช้อำนาจในการดำเนินการของเจ้าพนักงาน

ดังนั้นแนวความคิดในการสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วยวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดได้เกิดขึ้นเนื่องจาก

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการการสืบสวนและการใช้อำนาจรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์ในประเทศไทย

การสืบสวนเป็นกระบวนการหนึ่งที่เจ้าพนักงานของรัฐนำมาใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดังนั้น การสืบสวน จึงมีความสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสืบสวนเพื่อที่จะพิสูจน์ความข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

1.1 ความหมายของคำว่า การสืบสวน

การดำเนินการสืบสวน “เป็นวิธีการที่ผู้มีอำนาจสืบสวนใช้ดำเนินการเกี่ยวกับความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดความผิด ที่เกิดขึ้น การสืบสวนเป็นการดำเนินการเบื้องต้นของกระบวนการยุติธรรมที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่” การสืบสวนอย่างไรจะประสบความสำเร็จ

หรือวิธีการสืบสวนมีขั้นตอนอย่างไรนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ การสืบสวนจึงเป็นการนำเทคนิค ความชำนาญ และทักษะแต่ละบุคคลของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาดำเนินการเพื่อให้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจถึงการดำเนินการสืบสวนนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงความหมายของการสืบสวน วัตถุประสงค์ของการสืบสวน และรูปแบบของการสืบสวน

การสืบสวน (Investigation) เป็นมาตรการเบื้องต้นในกระบวนการดำเนินคดีอาญามีผลโดยตรงต่อการดำรงความถูกต้องเป็นธรรมในรูปของคดีที่ให้ความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และถือเป็นมาตรการเบื้องต้นในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การสืบสวนเป็นการดำเนินการของเจ้าพนักงานตำรวจ และฝ่ายปกครอง ที่ได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ด้วย วัตถุประสงค์ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของการสืบสวนว่า หมายถึง “การเสาะหา ทบทวนไปมา”

ความหมายของการสืบสวนที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) การสืบสวนหมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด

นอกจากนี้ยังได้มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศยังให้ความหมายของคำว่า สืบสวนเพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติไว้แตกต่างกันดังนี้³

ศาสตราจารย์ พอล บี. เวสต์ตัน (Paul B. Weston) ให้นิยามของการสืบสวนว่าการค้นหาความจริงโดยวิธีทางกฎหมายจากบุคคล และวัตถุต่างๆ เพื่อลำดับเหตุการณ์กระทำหรือการงดเว้นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายจากบุคคล และวัตถุต่าง ๆ เพื่อลำดับเหตุการณ์การกระทำหรือการงดเว้นการกระทำที่มีขอบด้วยกฎหมายย้อนหลังไปอย่างถูกต้อง (Reconstructing the Crime) การสืบสวนเป็นการค้นหาจากสิ่งที่คุณสืบสวนรู้จนไปถึงที่เขาไม่รู้ เป็นการค้นหาย้อนหาไปสู่อดีตที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อค้นหาความจริงเท่าที่จะสืบทราบได้จากการสืบสวนข้อเท็จจริงภายหลังเกิดเหตุ

ชาร์ลส์ จี. แวนเดอบอสช์ (Charles G. Vanderbosch) ได้ให้นิยามของการสืบสวนว่าหมายถึง ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในการหาคำตอบของคำถามที่ว่า อะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม ใคร และอย่างไร ที่อาชญากรรม หรือความผิดได้เกิดขึ้น โดยทั่วไปการสืบสวนเป็นขั้นตอนของการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล (Investigation) เกี่ยวกับอาชญากรรมมากกว่าเป็นการรวบรวม

³ วศินี วงศ์นิติ, *อำนาจการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนประชาชน* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2550, หน้า 12.

พยานหลักฐาน (Evidenec) และข้อมูลที่ปรากฏในห้องพิจารณาของศาล แท้จริงคือข้อมูลส่วนน้อยที่ได้จากการสืบสวนคดีอาญา

เวทย์ เพชรบรม ได้ให้ความหมายของการสืบสวนว่าเป็นศิลปะที่สลับซับซ้อน และละเอียดอ่อนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนเทคนิคและยุทธวิธีการปฏิบัติให้เหมาะสมตามลักษณะของคดีและความมุ่งหมายของการสืบสวนอยู่เสมอ นอกจากนั้นการสืบสวนยังต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถเฉพาะตัวเข้าช่วยเสริมอีกด้วย จึงเป็นเรื่องที่ไม่อาจระบุได้แน่นอน

1.2 ความจำเป็นของการสืบสวนเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด

การสืบสวนเป็นมาตรการเบื้องต้นของเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดหรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐที่มีหน้าที่ในการสืบสวนเพื่อการแสวงหา และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นที่ได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่ไม่ได้ระบุวิธีการดำเนินการไว้และไม่มีตราสืบสวนใดที่จะสามารถระบุได้อย่างแน่นอนว่าวิธีการสืบสวนอย่างไร จึงจะให้ประสบความสำเร็จ การสืบสวนเป็นศิลปะที่สลับซับซ้อน เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่จะต้องปรับเปลี่ยนเทคนิคและยุทธวิธีการสืบสวนให้เหมาะสมกับสภาพคดีที่เกิดขึ้นแตกต่างกันออกไป ซึ่งการสืบสวน ดังกล่าวจะต้องเกิดจากการสืบ ส่วนที่ผู้ทำการสืบสวนที่มีความรอบรู้ และประสบการณ์และสามารถปรับใช้รูปแบบ และเทคนิคการสืบสวนให้เหมาะสมกับเวลา สถานที่ ประเภทคดี และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ด้วยวัตถุประสงค์ของการสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือเจ้าพนักงานของรัฐที่มีหน้าที่เป็นการป้องกันอาชญากรรมเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อจะทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนยังต้องอาศัยประสบการณ์และความสามารถของบุคคลที่เป็นนักสืบเข้ามาช่วยเสริมอีกด้วย ในการสืบสวนที่ดีจะต้องประกอบองค์ประกอบหลายอย่าง จึงจะทำให้การสืบสวนประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการสืบสวนไม่มีหลักกฎเกณฑ์ที่ตายตัว หรือวิธีการใดที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย แต่การสืบสวนเป็นวิธีการปฏิบัติที่อาศัยประสบการณ์ และคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้ทำการสืบสวนประกอบ จึงจะทำให้การสืบสวนนั้นประสบความสำเร็จ

การดำเนินการสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจัดได้ว่าเป็นการดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นมาตรการทางกฎหมายของรัฐอีกช่องทางหนึ่งที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐที่มีหน้าที่ดำเนินการสืบสวน เพื่อมีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดที่เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการสืบสวนจึงเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือที่เรียกว่า “การปฏิบัติตาม

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา”⁴ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความเกี่ยวพันระหว่างเอกชนกับรัฐ และกับองค์กรของรัฐหรืออาจจะกล่าวได้ว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดตามกฎหมายอาญามาลงโทษ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงได้บัญญัติถึงขอบเขตการใช้อำนาจไว้อย่างกว้างขวางในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีมาตรการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ โดยบัญญัติไว้ในรูปของกฎหมายรัฐธรรมนูญ และในรูปแบบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้บัญญัติขอบเขตของการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างรัดกุม เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือที่เรียกว่าหลักการรักษาความสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐควบคู่กับหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน การดำเนินการสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดหรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐเป็นการใช้อำนาจรัฐอย่างหนึ่งเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและทราบรายละเอียดความผิดที่เกิดขึ้น การดำเนินการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นการใช้อำนาจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติไว้ว่า วิธีการดำเนินการสืบสวนเป็นอย่างไร การสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐก็จะต้องอยู่ในหลักความสมดุลของการใช้อำนาจ จะต้องไม่โน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่งมากนัก หากเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด หรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐคำนึงถึงแต่ในแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นประชาชน หรือผู้ที่ถูกกระทำก็อาจจะได้รับความเดือดร้อนจากการใช้อำนาจของ เจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดหรือเจ้าพนักงานอื่นของรัฐ⁵

1.2.1 ลักษณะพิเศษของโครงสร้างยาเสพติด

โครงสร้างขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดที่มีการจับกุมในประเทศไทย นั้นพบว่า มีโครงสร้างประกอบด้วยนายทุนสองกลุ่มซึ่งในแต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้ร่วมงาน หัวหน้าปฏิบัติการ ซึ่งแบ่งออกเป็น ผู้ช่วยปฏิบัติการ ผู้ล่าเหยื่อหรือขนส่ง และผู้เก็บรักษายาเสพติด ทั้งนี้ในกลุ่มนายทุนจะดำเนินงานร่วมกับฝ่ายผู้ผลิตยาเสพติด โครงสร้างจะประกอบด้วย ผู้ผลิต นายทุน นายหน้า และผู้ล่าเหยื่อและขนส่ง

⁴ คณิต ฒ นคร, *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 7), สำนักพิมพ์วิญญูชน: กรุงเทพฯ, หน้า 39

⁵ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์, *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา* (พิมพ์ครั้งที่ 7), พิมพ์ที่ หจก, สำนักพิมพ์ พลสยาม พรินติ้ง (ประเทศไทย)

การกระทำความผิดขององค์อาชญากรรมยาเสพติดนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วพฤติกรรมของการกระทำความผิดเป็นพฤติกรรมพิเศษที่ยากแก่การสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ด้วยโครงสร้างลักษณะพิเศษยาเสพติดมีดังนี้⁶

1) อาชญากรรมยาเสพติด เป็นอาชญากรรมประเภทไม่มีผู้เสียหายข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากกาสืบสวนการจับกุมกลุ่มเครือข่ายยาเสพติด อาชญากรรมยาเสพติด เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงต้องใช้เทคนิควิธีการสืบสวนเป็นการลับ เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

2) อาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงานเป็นเครือข่าย เป็นองค์กรลับ มีการแบ่งหน้าที่กันทำ กลุ่มผู้กระทำความผิดปกปิดวิธีดำเนินการมีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีตัวกลางในการติดต่อหลายส่วนหลายชั้น เช่น กลุ่มนายทุนผู้ผลิต นายหน้า ตัวแทนเดินบัญชี ผู้ลำเลียง แหล่งเก็บ พัทยา คนดูต้นทาง การกระทำความผิดไม่ทั้งร่องรอยพยานหลักฐานหรือมีพยานหลักฐานหลงเหลือเพียงเล็กน้อยที่เจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะต้องดำเนินการสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อนำมาลงโทษกับผู้กระทำความผิด

3) อาชญากรรมที่มีการดำเนินอย่างปกปิดคล้ายกับการปฏิบัติการลับ มีการติดต่อสื่อสารในการดำเนินการมีการดำเนินตรวจสอบเจ้าหน้าที่ชุดปฏิบัติการเกี่ยวกับยาเสพติด มีชุดคุ้มกันการดำเนินการของเครือข่ายยาเสพติด มีขั้นตอนและวิธีการเทคนิคเฉพาะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความหลากหลาย

4) อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ดำเนินการลับทอดกันมาต่อเนื่องไม่ขาดสาย มีการถ่ายทอดหรือส่งต่อให้ทำกันในกลุ่มคนสนิท เครือญาติ บุคคลในครอบครัว พวกพ้องหรือคนที่มีความคุ้นเคย ดังนั้น บุคคลภายนอกจะเข้าถึงกลุ่มดังกล่าวได้ยากกว่า

5) อาชญากรรมยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่มีอำนาจ และอิทธิพลสูง เนื่องจากกลุ่มเครือข่ายยาเสพติด มีการดำเนินการในรูปแบบอาชญากรรมที่เป็นองค์กรเครือข่าย มีบุคคลที่เข้าร่วมในกระบวนการหลายประเภท เช่น นักการเมือง ข้าราชการ ผู้มีอิทธิพล จึงทำให้การสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นไปด้วยความยากลำบากในการนำตัวผู้ร่วมกระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย

ดังนั้น การสืบสวนเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด เป็นการดำเนินการสืบสวนที่ใช้รูปแบบการดำเนินสืบสวนแตกต่างไปจากรูปแบบการสืบสวนคดีอาญาและทั่วไป เนื่องจากการสืบสวนเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดเป็นการดำเนินการที่มีขั้นตอนยุ่งยากและซับซ้อน เป็นการ

⁶ เอกสารประกอบคำบรรยายการสืบสวนสกัดกั้นยาเสพติดในพื้นที่ชุมชน กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ระหว่างวันที่ 14 – 17 พฤศจิกายน 2547

ดำเนินการสืบสวนที่ต้องใช้ความอดทน ซึ่งจะเห็นได้ว่าการก่ออาชญากรรมยาเสพติดในยุคปัจจุบัน อาชญากรได้นำเอาเครื่องมือเครื่องและเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมาใช้ในการก่ออาชญากรรม ยาเสพติดดังนั้นภาครัฐก็มีความจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่และบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะ เข้ามาเป็นตัวช่วยในการสืบสวน เพื่อใช้พิสูจน์ในการค้นหาความจริง เนื่องจากการดำเนินการ ของกลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้มีการพัฒนาการมาเป็นองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดตามความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐในการปราบปรามยาเสพติดมีขอบเขต การดำเนินการอย่างกว้างขวาง มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวช่วยในการดำเนินการ มีการวางแผนปฏิบัติไว้เป็นอย่างดี มีการแบ่งหน้าที่กันทำ โดยมีสายการสั่งการตามลำดับชั้น และการดำเนินการเป็นการดำเนินการในการประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่สมรู้ร่วมคิดระหว่าง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้เสพที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ ยังมีบทลงโทษผู้ที่คิดลดทอนศ ต่อองค์กรองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดด้วยวิธีที่รุนแรงถึงขั้นเอาชีวิต เพื่อมิให้ผู้ร่วมกระบวนการ ในองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดได้มีความพยายามในการพัฒนา การดำเนินการในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความก้าวหน้า มีศักยภาพที่เหนือกว่าการสืบสวน จับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งนี้เมื่อมีการจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคล ผู้ถูกจับกุมก็จะไม่ยอมหรือให้การถึงกลุ่มบุคคลที่ร่วมกระทำความผิด และไม่ยอมให้การหรือบอก เล่าถึงวิธีการในการดำเนินการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงทำให้การสืบสวนของเจ้าหน้าที่ ของรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นทางภาครัฐจึงได้คิดหามาตรการทางกฎหมาย เพื่อนำมา ปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด

ในปัจจุบันพบว่าวิธีการสืบสวนเพื่อจับกุมขยายผลถึงกลุ่มผู้ร่วมกระทำ ความผิดหรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนายทุนผู้อยู่เบื้องหลัง ผู้ลำเลียงยาเสพติด กลุ่ม ผู้ร่วมขบวนการ แหล่งผลิต ที่พักยาเสพติด มีอยู่หลายวิธีด้วยกันการให้สายลับเข้าทำการล่อซื้อ การเฝ้าจุดสะกดรอยติดตาม การใช้เจ้าหน้าที่อำพราง การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม การติดตามด้วยเครื่องดักฟัง (GPS) การดักฟังทางโทรศัพท์ ตลอดจนการสืบสวนทางการเงิน และบัญชีธนาคาร รวมถึงมาตรการริบทรัพย์สิน รวมถึงการใช้มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการ ฟอกเงินมาใช้ เพื่อที่จะหยุดยั้งองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด รวมทั้งหามาตรการทางกฎหมายเข้ามา บำบัดกับกลุ่มผู้เสพ แต่กลับพบว่า ไม่สามารถที่จะหยุดยั้งการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ แต่กลับ พบว่า ได้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกลุ่มผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติดได้เรียนรู้ถึงมาตรการของเจ้าหน้าที่ของรัฐและได้พยายามคิดหาวิธีการในการ กระทำผิดเพื่อหลีกเลี่ยงการสืบสวนติดตามจับกุม ประกอบกับไม่สามารถจับกุมกลุ่มผู้ค้าระดับ นายทุนผู้อยู่เบื้องหลังได้ เนื่องจากไม่ยอมใกล้ชิดกับตัวยาเสพติดโดยคอยสั่งการผ่านตัวแทน

ส่วนใหญ่แล้ว การจับกุมผู้กระทำความผิดมักจะเป็นกลุ่มผู้ค้ารายย่อย ผู้ขนส่งลำเลียงยาเสพติด และกลุ่มผู้เสพเท่านั้น จึงทำให้กลุ่มผู้ค้าระดับนายทุนที่อยู่เบื้องหลังยังได้รับเงินจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ ดังนั้นภาครัฐจึงได้หามาตรการทางกฎหมายการสืบสวนแบบพิเศษมาใช้ในการดำเนินการสืบสวนเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดเพื่อใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว⁷

เนื่องจากการดำเนินการของกลุ่มผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้มีการพัฒนาการมาเป็นองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดตามความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐในการปราบปรามยาเสพติด มีการขอเขตการดำเนินการอย่างกว้างขวางมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวช่วยในการดำเนินการ มีการวางแผนปฏิบัติไว้เป็นอย่างดี มีการแบ่งหน้าที่กันทำโดยมีสายการสั่งการตามลำดับชั้นและการดำเนินการเป็นการดำเนินการในการประกอบอาชญากรรมในลักษณะที่สมรู้ร่วมคิดระหว่าง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้เสพ ที่มีการวางแผนอย่างรอบคอบ ทั้งยังมีบทลงโทษผู้ที่คิดคดต่อองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดด้วยวิธีที่รุนแรง นอกจากนี้องค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ได้มีความพยายามในการพัฒนาการดำเนินการในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีความก้าวหน้ามีศักยภาพที่เหนือกว่าการสืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งนี้ เมื่อมีการจับกุมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบุคคลผู้ถูกจับกุมก็จะไม่ยอม หรือให้การถึงกลุ่มบุคคลที่ร่วมกระทำความผิดและไม่ยอมให้การหรือบอกเล่าถึงวิธีการในการดำเนินการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงทำให้การสืบสวนของเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้นทางภาครัฐจึงได้คิดหามาตรการทางกฎหมายเพื่อนำมาปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติด

1.2.2 ยาเสพติดมีลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime)

องค์กรอาชญากรรมตามความหมายของพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ไว้ในมาตรา 3 บัญญัติไว้ว่า “องค์กรอาชญากรรม”⁸ หมายความว่า คณะบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไปที่ร่วมตัวกันช่วงระยะเวลาหนึ่งและร่วมกันกระทำการใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระทำความผิดร้ายแรง และเพื่อได้มาซึ่งประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะทางตรง หรือทางอ้อม

⁷ รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์, การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดียาเสพติดกรณีศึกษาของบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2556, หน้า 3 – 4.

⁸ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556. มาตรา 3 เล่ม 130 ตอนที่ 55 ก ราชกิจจานุเบกษา 26 มิถุนายน 2556, หน้า 3

องค์กรอาชญากรรม⁷ (Organized Crime) หมายถึง องค์กรที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก โดยการเข้าร่วมกันนั้นมีลักษณะการดำเนินงานที่เป็นระบบและขั้นตอน ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว องค์กรดังกล่าว จะประกอบกิจกรรมที่ผิดต่อกฎหมาย มีการบังคับบัญชาเป็นขั้นตอน โดยสมาชิกขององค์กรจะต้องมีความจงรักภักดี ซื่อสัตย์ และรักษาความลับขององค์กรเป็นอย่างดี มีการใช้สัญลักษณ์ในการติดต่อและประสานงานกันระหว่างสมาชิกขององค์กร

1.2.3 ลักษณะพิเศษของโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

องค์กรอาชญากรรมมีการจัดโครงสร้างและสายการบังคับบัญชาอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ มีการประสานการติดต่อระหว่างองค์กรและให้ความช่วยเหลือกันในระดับเมือง ส่วนภูมิภาค และระดับประเทศ จึงทำให้ไม่สามารถดำเนินการสืบสวน เพื่อสาวถึงตัวการผู้บงการอยู่เบื้องหลังหรือมีอิทธิพลและมีการตัดตอนเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เพื่อที่จะสาวถึงตัวการใหญ่

1) โครงสร้างในการบังคับบัญชาและควบคุมบงการในการดำเนินงานขององค์กรอาชญากรรม ในการดำเนินหรือประกอบกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย โดยมีการแบ่งอำนาจและหน้าที่ลำดับ ขั้นตอนตามคุณสมบัติของแต่ละสมาชิกขององค์กรดังนี้

(1) “BOS” คือบุคคลที่มีอำนาจสูงสุดในองค์กรอาชญากรรม เป็นผู้ออกคำสั่งในการปฏิบัติงาน และคอยรับผลกำไรและประโยชน์จากการก่ออาชญากรรม

(2) “UNDERBOSS” คือบุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งรองลงมาจาก BOS เป็นผู้ที่ติดต่อรับคำสั่งและข้อมูลจาก BOS ในการลงมือประกอบอาชญากรรม

(3) “CONSIGIMA” คือบุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งในระดับเดียวกับ UNDERBOSS มีหน้าที่ติดต่อกับกลุ่มผู้ร่วมงานที่อยู่ในระดับการลงมือปฏิบัติ และเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ฝ่ายระดับปฏิบัติการ

⁷ ชาติชาย สุธกิตลม, การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด: ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข การอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.)”, รุ่นที่ 9, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2549, หน้า 8-13

(4) “CAPOREGIMA” คือบุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งเสมือนผู้จัดการหรือหัวหน้าฝ่ายในการประกอบอาชญากรรม โดยเป็นผู้ดำเนินการติดต่อ และประสานงานในกิจกรรมที่องค์กรอาชญากรรมได้ลงมือปฏิบัติการ

(5) “SOLDIERS” คือบุคคลที่มีอำนาจและตำแหน่งต่ำที่สุดในองค์กร ซึ่งเป็นผู้ลงมือปฏิบัติการโดยแท้จริง

2) กิจกรรม หรือวัตถุประสงค์ขององค์กรอาชญากรรม ต้องการแสวงหารายได้และการค้ากำไรที่ใช้วิธีผูกขาดและการกระทำผิดกฎหมายผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำ ความผิดกฎหมาย ทำให้องค์กรอาชญากรรมยาเสพติดมีอิทธิพลมีอำนาจเจริญเติบโตได้

ส่วนใหญ่กิจกรรมที่ผิดกฎหมายที่องค์กรอาชญากรรมดำเนินการประกอบไปด้วย การค้ำมนุษย์และการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การลักลอบค้าอาวุธ การค้ายาเสพติด การใช้อิทธิพลข่มขู่ การลักลอบหรือนำเข้าคนต่างด้าว

3) องค์กรอาชญากรรมมีการใช้มาตรการลงโทษและมาตรการการควบคุม มีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด มีบทลงโทษผู้ที่คิดทรยศต่อองค์กรยาเสพติดด้วยวิธีที่รุนแรง โหดเหี้ยม และนอกจากนี้ ยังมีการกำจัดฝ่ายตรงกันข้ามหรือคู่แข่งอย่างทารุณโหดร้าย บางครั้งมีการฆ่าตัดตอน จึงทำให้การควบคุมอาชญากรรมยาเสพติดการสืบสวนสอบสวนจะกระทำได้ยาก เนื่องจากพยานหลักฐานไม่เพียงพอสำหรับจะนำมาลงโทษหรือทำให้กลุ่มเครือข่ายที่ถูกจับกุมที่กันไว้เป็นพยานเกิดความกลัวต่อระบบการลงโทษดังกล่าว จึงไม่กล้าที่จะให้การเป็นพยาน

1.2.4 ลักษณะพิเศษของการควบคุมสั่งการขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

องค์กรอาชญากรรมจึงมีลักษณะของการทำงาน และควบคุมสั่งการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) องค์กรอาชญากรรมที่มีการควบคุมสั่งการแบบเข้มงวด มีนายใหญ่คนเดียวตาแบ่งออกเป็นหลายแผนหลายหน้าที่ และมีกฎระเบียบภายในองค์กรที่เข้มงวด

2) องค์กรอาชญากรรมที่มีการควบคุมสั่งการแบบถ่ายโอนอำนาจ มีโครงสร้างองค์กรในพื้นที่ แต่ละพื้นที่มีสายการบังคับบัญชาเป็นของตนเองและมีอำนาจอิสระ

3) องค์กรอาชญากรรมที่มีการรวมตัวแบบลำดับชั้น มีการรวมกลุ่มอย่างหลวม ๆ หรือภายใต้การกำกับบริหารของอีกกลุ่มหนึ่งมีศักยภาพสูง

4) องค์กรอาชญากรรมแบบกลุ่ม มีโครงสร้างการบังคับบัญชาของหัวหน้าระดับแกนนำในแนวตั้ง ซึ่งทำงานเพื่อเป้าหมายขององค์กรเดียวกัน

5) องค์กรอาชญากรรมแบบเครือข่าย โดยแต่ละบุคคลจะเข้าร่วมในอาชญากรรมในลักษณะของการสร้างพันธมิตรข้ามกลุ่มตามทักษะที่แต่ละคนมีในการดำเนินกิจกรรมผิดกฎหมาย โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการเฉพาะ¹⁰

1.2.5 ยาสพตติคมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational) องค์กรสหประชาชาติได้กำหนดให้การค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ และได้จัดตั้งองค์กรขึ้นมารับผิดชอบเป็นการเฉพาะคือ สำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNODC (United Nations Office and Crime) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงเวียนนาประเทศออสเตรีย และมีสำนักงานประจำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลสถิติรายงานผลการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งสำนักงานปราบปรามยาเสพติด สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรวบรวมไว้เพื่ออ้างมาเป็นตัวอย่างเพื่อยืนยันได้ว่า ในช่องเวลาที่ผ่านมามีชาวต่างชาติที่ถูกจับกุมในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยปี 2543 จำนวน 2,505 คดี จับกุมผู้ต้องหาได้ 2,677 คนจาก 63 ประเทศ โดยเรียงจากน้อยไปหามาก 10 อันดับแรก ได้แก่ พม่า ลาว จีน มาเลเซีย กัมพูชา อังกฤษ เนปาล เยอรมัน ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส ปี 2545 จำนวน 2,206 คดี จับกุมผู้ต้องหาได้ 2,478 คน จาก 61 ประเทศ เรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา มาเลเซีย จีน อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส สิงคโปร์ และญี่ปุ่น¹¹

องค์กรสหประชาชาติได้ให้คำนิยามของคำว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง และที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกัน โดยมีเป้าหมายในการกระทำอาชญากรรมร้ายแรงอย่างหนึ่งอย่างใดหรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดในอนุสัญญาฯ เพื่อให้ได้ซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อม

1.2.6 ลักษณะพิเศษขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามความหมายของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ไว้ในมาตรา 3 ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000

¹⁰ ชิตพล กาญจนกิจ, “ความท้าทายของอาเซียนในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, *วารสารสังคมศาสตร์*, 46(1), (2559), สืบค้นทาง <http://www.library.polsci.chula.ac.th/journal>.

¹¹ ยาเสพติดข้ามชาติ, สืบค้นทาง <https://kphone2014.wordpress.com>, เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2560.

บัญญัติไว้ว่า “องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ” หมายความว่า องค์กรอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดซึ่งมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดัง ต่อไปนี้

- 1) ความผิดที่กระทำในเขตแดนของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ
- 2) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่การเตรียม การวางแผน การสั่งการ การสนับสนุนหรือการควบคุมการกระทำความผิดได้กระทำในอีกรัฐหนึ่ง
- 3) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่งแต่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่มีการกระทำความผิดมากกว่าหนึ่งรัฐ
- 4) ความผิดที่กระทำในรัฐหนึ่ง แต่ผลของการกระทำที่สำคัญเกิดขึ้นในรัฐหนึ่ง “ความผิดร้ายแรง” หมายความว่า ความผิดอาญาที่กฎหมายหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูงตั้งแต่สี่สิบปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น

อาชญากรรมข้ามชาติ เป็นการกระทำขององค์กรหรือกลุ่มบุคคลสมคบกัน และร่วมมือกันกระทำความผิดต่อเนื่อง จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง หรือหลายประเทศ อันเป็นความผิดตามกฎหมาย และบทลงโทษของประเทศที่องค์กรหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และอำนาจที่ขัดต่อกฎหมาย โดยปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติที่พบและส่งผลกระทบต่อสังคม โลกและประเทศที่กลุ่มองค์กรได้ดำเนินการในวงกว้างในปัจจุบันนี้ได้แก่ ยาเสพติด การค้ามนุษย์ อาชญากรรมเศรษฐกิจ การฟอกเงิน ลักลอบเข้าเมือง เป็นต้น

ด้วยสถานการณ์ของยาเสพติดในปัจจุบันปัญหาของยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญที่รัฐบาลจะต้องมีมาตรการในการแก้ไขปราบปรามและหาแนวทางด้านมาตรการทางกฎหมายเข้ามาแก้ไขปัญหายาเสพติด เนื่องจากประเทศไทยประสบกับปัญหายาเสพติด ทั้งในด้านการเป็นพื้นที่ผลิต พื้นที่การค้า พื้นที่แพร่ระบาด และเป็นทางผ่านยาเสพติด นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม และปัญหายาเสพติดยังได้ถูกกำหนดให้เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ มีลักษณะการดำเนินการกระทำความผิดเป็นเครือข่าย มีรูปแบบการดำเนินการเป็นระบบ มีความสลับซับซ้อน แขนงยล อาชญากรในองค์กรมีความรู้ ความชำนาญ และเชี่ยวชาญในการกระทำความผิด มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นตัวช่วยในการดำเนินการยากที่จะดำเนินการสืบสวนเพื่อเอาตัวผู้กระทำความผิดและกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมารับโทษตามกฎหมายด้วยวิธีการสืบสวนแบบธรรมดาทั่วไปได้พฤติกรรมของการกระทำความผิดเป็นพฤติกรรมพิเศษที่ยากแก่การสืบสวนสอบสวน เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงต้องใช้เทคนิควิธีการสืบสวนแบบพิเศษเป็นการลับเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน เพื่อมาดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดการดำเนินการสืบสวน ด้วยวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์ของเจ้า

พนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดเป็นการดำเนินการที่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรือไม่

ดังนั้นวิธีการสืบสวนของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ (Wiretap) ในการสืบสวนความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เกิดขึ้นบ่อยครั้งอย่างมากในสภาพการณ์ในปัจจุบัน และจากสภาพแวดล้อมภายนอกและมีคำถามเกิดขึ้นเสมอว่า วิธีการดังกล่าวขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองหรือไม่ และยังได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงจากนักสิทธิมนุษยชน เพราะโดยทั่วไปสภาพการสืบสวนด้วยการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นการดำเนินการที่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนถึงแม้ว่าจะเกิดประโยชน์กับมหาชนในภาพรวมก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายก็ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐสามารถดำเนินการด้วยวิธีดังกล่าว โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายที่บัญญัติไว้ และการใช้ตามขั้นตอนก็ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก เนื่องจากการกระทำจะไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน อาจจะนำมาซึ่งความผิดของเจ้าพนักงานของรัฐการดำเนินการก็จะไม่ชอบด้วยกฎหมาย

จากสภาพของปัญหาของยาเสพติดที่เกิดขึ้นจึงทำให้ภาครัฐได้คิดหาวิธีการ โดยการสร้างกลไกทางด้านกฎหมายออกมาบังคับในการสืบสวนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แต่การที่รัฐได้ตรากฎหมายออกมาบังคับใช้ในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ประกอบด้วย เนื่องจากการดำเนินการในการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดเป็นการดำเนินในลักษณะที่จะต้องค้นหาความจริงในทางลับพร้อมสภาพปัญหาของยาเสพติดมีการดำเนินการเป็นองค์กรอาชญากรรมและพัฒนาการเจริญเติบโตเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ ประกอบกับการนำเทคโนโลยีมาเป็นตัวช่วยและรัฐก็มีความจำเป็นในการปราบปรามยาเสพติดเพื่อความสงบสุขของมหาชนและในบางครั้งการดำเนินการก็ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชน ดังนั้น ในตรากฎหมายเพื่อให้เจ้าพนักงานดำเนินการก็ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพประกอบกันไปด้วย

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับการดักฟังทางโทรศัพท์

ปัจจุบัน พบว่ารัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) ประชาชนภายในรัฐล้วนต้องการสิทธิและเสรีภาพ และมีการเรียกร้องถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ควรจะได้รับดูแลจากภาครัฐเพิ่มมากขึ้น จึงตกเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้กับประชาชนตามที่เรียกร้องด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้นสิทธิเสรีภาพจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นอย่างมาก

ในรัฐเสรีประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องมีกฎหมายบัญญัติรับรองและคุ้มครองไว้จากความสำคัญของสิทธิเสรีภาพ รัฐจึงมีหน้าที่คุ้มครองไม่ให้ประชาชนภายในรัฐถูกล่วงละเมิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐและเจ้าพนักงานของรัฐรวมทั้งจากประชาชนด้วยกันด้วย หากรัฐปล่อยให้มีการละเมิด และสนับสนุนให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนถูกทำลาย ก็เท่ากับว่ารัฐได้ล่วงละเมิดสิทธิ และเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

ดังนั้นรัฐธรรมนูญของประเทศเสรีประชาธิปไตยได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนหมายความว่า องค์การต่างๆ ของรัฐที่ได้จัดตั้งภายใต้รัฐธรรมนูญ จะกระทำการไปเพิกถอนสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองเหล่านั้นไม่ได้เท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่า ถึงขนาดองค์การของรัฐต่างๆ จะใช้กลไกที่ไม่สามารถจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไม่ได้เลย ดังนั้นรัฐยังมีอำนาจที่จะกำหนดกลไกหรือเงื่อนไขในการกระทำหรือเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิได้เพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) ของมหาชนในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยรัฐสามารถให้อำนาจบังคับให้ประชาชนแต่ละคนกระทำการหรือห้ามกระทำการบางอย่างได้ตามรัฐธรรมนูญ และสามารถใช้กลไกของรัฐที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ภายใต้กฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจไว้¹²

รัฐธรรมนูญของประเทศเสรีประชาธิปไตยได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพไว้อย่างชัดเจน และให้สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ผูกพันองค์กรของรัฐ โดยตรง¹³ ในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวงและยังได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันในการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการเช่น การจำกัดสิทธิเสรีภาพต้องมีผลเป็นการทั่วไป และไม่มุ่งหมายที่ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะ (Allgemeinheit und Einzelfallverbot) การกำหนดให้ระบอบบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ (Zitiergebot) หลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพไม่ได้ (Wesenge-Haltsgarantie) และการให้หลักประกันในการใช้สิทธิในทางศาล จะเห็นได้ว่าหลักดังกล่าวข้างต้น เป็นหลักที่มีความมุ่งหมาย เพื่อให้สิทธิ และเสรีภาพ

¹² ไชยยศ อรุณสุริยศักดิ์, การสืบสวนสอบสวนพิเศษโดยการดักฟังในกฎหมายการค้ำมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554, หน้าที่ 20 – 21

¹³ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของ สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญใหม่, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543, หน้า 35

ที่บัญญัติไว้มีผลในทางการปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เพื่อเป็นเคารพต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้

2.1 ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ

“สิทธิ” (Right) ตามความหมายทั่วไปหมายถึงอำนาจที่มีกฎหมายรับรอง คุ้มครอง ให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

“สิทธิ” (Right) ตามรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นสิทธิตามกฎหมายมหาชน (Das Subjective Oeffentliche Rectht) หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด ซึ่งการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตแห่งสิทธิของตน และในบางกรณีการรับรองดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง และยิ่งหมายความรวมถึง “การให้หลักประกันในเชิงสถาบัน” ดังนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิตามรัฐธรรมนูญ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐ ซึ่งองค์กรใช้อำนาจทั้งหลาย จะต้องให้ความเคารพ ปกป้องและคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ¹⁴

“เสรีภาพ” (Liberty) หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่น อันเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวางบุคคลใดบุคคลหนึ่งยอมมีเสรีภาพอยู่ตราบเท่าที่เขาไม่ถูกบังคับให้กระทำในสิ่งที่เขาประสงค์จะทำ จึงกล่าวได้ว่า เสรีภาพหมายถึง อำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง (Self-Determination) ซึ่งอำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเองตามปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง¹⁵

“เสรีภาพ” (Liberty) ตามความหมายในรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลในการกำหนดตนเองโดยอิสระที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้รับหรือบุคคลอื่นดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อส่งเสริมหรือเอื้ออำนวยให้การใช้เสรีภาพของตน บรรลุผลหรือสะดวกขึ้น รัฐหรือบุคคลอื่นมีหน้าที่เพียงว่าต้องไม่เข้าไปรบกวนการใช้เสรีภาพของบุคคลเท่านั้น

¹⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 85

¹⁵ ไชยศ อรุณสุริยศักดิ์, “เรื่องเดิม”, หน้า 21

ศาสตราจารย์ศรีราชา เจริญพานิช ผู้ตรวจการแผ่นดิน ได้ให้นิยามความหมายของสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า

“สิทธิ” คืออำนาจของบุคคลที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าจะกระทำการใดก็ได้ อย่างอิสระรวมทั้งบุคคลนั้นย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการใดให้แก่ตน และตนก็ย่อมจะต้องมีหน้าที่กระทำต่อบุคคลอื่นภายใต้สิทธิของบุคคลอื่นนั้นด้วย ทั้งนี้เพื่อมิให้สิทธิของบุคคลแต่ละคนล่วงเกินสิทธิของบุคคลอื่น

ส่วน “เสรีภาพ” คือความสามารถของบุคคลในสถานการณ์นั้น ๆ ที่จะกระทำการใด ๆ ได้ตามที่ตนปรารถนา โดยไม่มีอุปสรรคมาขัดขวาง ทั้งนี้การใช้เสรีภาพของบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นการละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายของสิทธิและเสรีภาพไว้ว่า

“สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครองให้แก่บุคคลใดในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง และก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นด้วย

“เสรีภาพ” หมายถึง อำนาจอิสระของบุคคลที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการอันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง

ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม¹⁶ ได้ให้ความหมายของสิทธิ และเสรีภาพไว้ว่า

“สิทธิ” หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

“เสรีภาพ” หมายถึง ความมีอิสระที่จะกระทำ หรืองดเว้นกระทำ

รองศาสตราจารย์ ดร.วรพจน์ วิสสุตพิชญ์ ได้ให้ความหมายสิทธิ และเสรีภาพไว้ว่า

“สิทธิ” หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองและให้ความคุ้มครอง แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย

“เสรีภาพ” หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน

ดังนั้นความแตกต่างระหว่าง “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” จึงอยู่ว่า “สิทธิ” เป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำหรือละเว้นการกระทำอันใดอันหนึ่ง แต่ในขณะที่ “เสรีภาพ” นั้นเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น เสรีภาพจึงไม่เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด

¹⁶ หนังสือกฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง หน่วยที่ 5, “เรื่องเดิม”

ได้มีนักวิชาการและอาจารย์ส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับในทำนองเดียวกันว่า สิทธิ (Right) และเสรีภาพ (Liberty) ในความหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญมีความหมายเหมือนกัน

แต่ก็มีนักวิชาการและอาจารย์บางท่านได้ให้ความหมายของสิทธิเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญที่แตกต่างไปจากความหมายทั่วไปดังนี้¹⁷

นายแพทย์นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ให้ความหมาย เพิ่มเติมจากความหมายทั่วไปว่า ต้องเป็นประโยชน์และความถูกต้องแล้ว สิทธิยังเป็นอำนาจของ ประชาชนตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย” โดยอำนาจนี้ ประชาชนได้มอบให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รวมถึงองค์กรอิสระต่าง ๆ และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ให้ใช้อำนาจที่ประชาชนมอบให้เพื่อคุ้มครอง และส่งเสริม สิทธิเสรีภาพของประชาชน

รองศาสตราจารย์ ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ ได้ให้ความหมายของสิทธิเสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญไว้ว่า “อำนาจที่กฎหมายสูงสุดให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกชนในอันที่จะกระทำ การใดหรือไม่กระทำการใด” สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญถูกยกระดับให้เป็นกฎหมายสูงสุด จึงมีผลผูกพันอำนาจรัฐในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมาย ที่จะต้องสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญจึงมีความ ผูกพันพันกับอำนาจรัฐโดยตรง และผูกพันกับปัจเจกชนบ้าง แต่เพียงในทางอ้อม จึงแตกต่าง กับสิทธิเสรีภาพโดยทั่วไปที่มีผลผูกพันในด้านหน้าที่ที่มีระหว่างประชาชนด้วยกันด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร. เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ ได้ให้ความหมายของสิทธิเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญไว้ว่า สิทธิเสรีภาพตามความหมายทั่วไป และได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่รัฐจะใช้อำนาจโดยผ่านเจ้าพนักงานของรัฐในการ ดำเนินการตามกลไกของกฎหมายที่บัญญัติไว้ รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขต สิทธิ และ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล ซึ่งถือเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)” การแทรกแซงในสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำได้อต่อ เมื่อมี กฎหมายบัญญัติให้อำนาจซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนประชาชนตามหลักความชอบธรรม ในประชาธิปไตยที่ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้นจึงสามารถที่จะกระทำได้¹⁸

¹⁷ ไชยศ อรุณสุริยศักดิ์, “เรื่องเดิม”, หน้า 23-24

¹⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า.24

2.2 พัฒนาการของสิทธิและเสรีภาพ¹⁹

สิทธิ และเสรีภาพในปัจจุบันนี้มีพัฒนาการมาจากสิทธิเสรีภาพของชนชั้นกลางของยุโรป ซึ่งในช่วงนั้นเป็นการต่อสู้เรียกร้องระหว่างชนชั้นกลางกับพวกขุนนาง และกษัตริย์ โดยมีการเรียกร้องให้พวกขุนนางและกษัตริย์ในเรื่องให้หลักประกันในสิทธิเสรีภาพบางประการแก่ตน โดยข้อตกลงดังกล่าว มักจะทำในรูปแบบของเอกสารต่างๆ แต่ข้อเรียกร้องดังกล่าวที่ได้รับการกล่าวถึงกันมากที่สุด เป็นการต่อสู้ของชนชั้นกลางกับเหล่าขุนนางที่ไม่พอใจพระเจ้าจอห์น ซึ่งปกครองประเทศอังกฤษ เนื่องจากเก็บภาษีตามใจชอบเพื่อนำไปทำสงคราม ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการสู้รบกันจนพระเจ้าจอห์นแพ้ จึงเป็นที่มาของกฎบัตร Magna Carta ในเวลาต่อมาซึ่งกฎบัตรดังกล่าวมีสาระสำคัญประการหนึ่งว่า พระมหากษัตริย์จะเก็บภาษีบางอย่างโดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากขุนนางไม่ได้ และนอกจากนี้ก็มีเอกสารหลายฉบับที่เกิดจากการที่พระมหากษัตริย์ต้องยอมจำกัดพระราชอำนาจเช่น Petition of Right, Bill of Right ซึ่งสามารถทำให้ประชาชนสามารถอ้างสิทธิต่างๆ ได้

ต่อมาในศตวรรษที่ 16 แนวความคิดของทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางโดยมีแนวความคิดที่ด้านกษัตริย์ที่ไม่ให้ใช้พระราชอำนาจผิดทำนองคลองธรรมโดยอ้างกับหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลทุกคนเกิดมามีสิทธิเสรีภาพและมีสิทธิบางประการ เช่น สิทธิมีชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ที่ติดตัวมา สิทธินี้ไม่อาจจำหน่ายโอนได้” ด้วยแนวความคิดดังกล่าวนำไปสู่แนวคิดนี้สอดคล้องกับสิทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism)

ด้วยความมุ่งหมายที่แท้จริงของนักคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติก็เพื่อจุดประสงค์ที่จำกัดอำนาจของ “รัฐ” หรือ “ผู้มีอำนาจปกครอง” ด้วยแนวความคิดที่ว่า “คนเราเกิดมาต่างก็มีสิทธิติดตัวบางประการที่รัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองไม่อาจล่วงละเมิดได้” จึงเป็นการที่ประชาชนมีสิทธิที่จำกัดอำนาจรัฐนั่นเอง

John Lock (ค.ศ.1632 – 1704)²⁰ เป็นบุคคลที่มีบทบาทที่สำคัญบุคคลหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ โดย Lock ได้เขียนหนังสือที่มีความสำคัญยิ่งคือ “Two Treaties on Civil Government” โดย Lock เห็นว่า ชีวิต (Leben) เสรีภาพ (Freiheit) และกรรมสิทธิ (Eigentum) เป็นสิทธิที่ติดตัวปัจเจกชนมาตั้งแต่เกิด โดยสิทธิดังกล่าวไม่อาจถูกยกเลิกได้สัญญาประชาคม

¹⁹ หนังสือกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสถาบันการเมืองชั้นสูง หน่วยที่ 5, สิทธิ เสรีภาพ หลักทั่วไป มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (พิมพ์ครั้งที่ 2), 2557

²⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 36 – 39

แนวความคิดของ Lock ได้นำให้แนวความคิดของ Sir Edward Coke ซึ่งเป็นนักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในชีวิตและกรรมสิทธิ์ โดยกฎหมายบัญญัติ (Das Positive Recht) และได้ก่อให้เกิดพัฒนาการต่อเสรีภาพส่วนบุคคล สิทธิในชีวิต ร่างกาย และกรรมสิทธิ์ โดย Coke เห็นว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ต่อแนวความคิดดังกล่าวได้รับการพัฒนาโดยนักปรัชญา ดังนี้ Benedict de Spinoza, Hugo Grotius, Samuel Pufendorf, Thomas Christian Thomasius, Christian Wolff เป็นต้น

ในศตวรรษที่ 18 แนวความคิดดังกล่าวข้างต้นได้นำไปสู่การประกาศสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนในสหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 และการประกาศสิทธิมนุษยชน และพลเมืองของประเทศฝรั่งเศส ลงวันที่ 26 สิงหาคม 1789 ในเวลาต่อมา

จากประกาศสิทธิทั้งสองฉบับดังกล่าวข้างต้น ได้มีอิทธิพลต่อหลักสิทธิ และเสรีภาพอย่างสำคัญ ในศตวรรษที่ 19 และ 20 ซึ่งหลักการดังกล่าวได้มีอิทธิพล ต่อประเทศในยุโรป เกือบทั้งหมด และมีอิทธิพลต่อประเทศต่างๆ เกือบทั่วโลกในเวลา ต่อมา

2.3 พัฒนาการเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไทย²¹

แนวความคิดเรื่องสิทธิเสรีภาพได้ปรากฏขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช 2475 และมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเอาไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) เป็นรัฐธรรมนูญที่มีการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนออกไปอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตาม แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.2540) จะบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพไว้มาก แต่มักจะบัญญัติว่ารายละเอียดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้มีการตรากฎหมายขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อยังไม่มีการบัญญัติกฎหมาย บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิเสรีภาพไว้ก็ยังไม่สามารถบังคับใช้ได้ ดังนั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติให้สิทธิเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญผูกพัน โดยตรงต่อองค์กรใช้อำนาจอธิปไตย ดังนั้นแม้จะไม่มีกรออกกฎหมายลูกเพื่อรองรับการใช้สิทธิดังกล่าว แต่ก็ถือว่าสิทธิต่างๆ เหล่านั้นมีผลบังคับใช้แล้วซึ่งได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 บุคคลสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในหมวด 3 ได้โดยตรงแม้แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้บัญญัติรับรองและคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพไว้ในหมวด 1 บททั่วไปบัญญัติไว้ในมาตรา

²¹หนังสือกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสถาบันการเมืองชั้นสูง หน่วยที่ 5, “เรื่องเดิม”

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง”

2.4 ประเภทของสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ²²

เมื่อรัฐธรรมนูญของประเทศเสรีประชาธิปไตยได้บัญญัติหลักการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพไว้อย่างชัดเจน และให้สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ผูกพันองค์กรของรัฐโดยตรง ในการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง และยังได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันในการจำกัดสิทธิเสรีภาพไว้หลายประการเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพทางด้านกายภาพ และทางด้านจิตใจแห่งตน ดังนั้นองค์กรต่างๆ ของรัฐไม่ว่าจะเป็นองค์กรใช้อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จะต้องให้ความเคารพในสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองไว้ ด้วยเหตุนี้การดำเนินการของรัฐหรือหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ แม้จะกระทำเพื่อประโยชน์ของมหาชน หรือสาธารณะ ก็จะต้องให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองไว้ไม่ทำลายหรือละเมิดต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

สิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในรัฐเสรีประชาธิปไตยอาจจำแนกสิทธิเสรีภาพตามวัตถุ หรือเนื้อหาแห่งสิทธิเสรีภาพ หรือจำแนกตามการกำเนิดแห่งสิทธิ และเสรีภาพ จำแนกตามอาการใช้สิทธิ และเสรีภาพ

1) สิทธิเสรีภาพจำแนกตามวัตถุหรือเนื้อหาแห่งสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอาจจำแนกได้เป็น 6 ประเภท

- (1) สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล
- (2) สิทธิและเสรีภาพในทางความคิดเห็นและการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น
- (3) สิทธิและเสรีภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ
- (4) สิทธิและเสรีภาพในการรวมกลุ่ม
- (5) สิทธิและเสรีภาพในทางการเมือง
- (6) สิทธิในอันที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

2) สิทธิ เสรีภาพ จำแนกตามการกำเนิดการจำแนกสิทธิเสรีภาพตามการกำเนิดอาจแยกได้ 2 ประเภทคือ

(1) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิประเภทนี้เป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญ มุ่งที่จะให้ความคุ้มครองแก่ทุกๆ คน เป็นสิทธิที่พึงมีโดยเสมอภาคกันเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี ถือว่าเป็นสิทธิที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนแต่กำเนิดและมาอาจจะถูกพรากไปจากราษฎรได้ ไม่ว่าตัวบุคคล

²² หนังสือกฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูง หน่วยที่ 5, “เรื่องเดิม”

นั้นจะอยู่ในเขตอำนาจปกครองของเชื้อชาติใด ภาษาใดหรือศาสนาใดก็ตามสิทธิมนุษยชน จึงเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับมนุษย์ที่ว่ามนุษย์นั้นมีสิทธิหรือสถานะสากล จึงไม่ขึ้นอยู่กับขอบเขตของกฎหมาย หรือปัจจัยอย่างอื่น เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการเดินทาง เสรีภาพในการติดต่อสื่อสารต่อกันซึ่งสิทธิเสรีภาพดังกล่าวล้วนแต่เป็นสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น

(2) สิทธิพลเมือง (Citizen, S Rights) หมายถึงสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญมุ่งที่จะให้ความคุ้มครองเฉพาะบุคคลที่เป็นเมืองของรัฐเท่านั้น กล่าวคือ การเป็นพลเมืองของรัฐในการเข้าไปมีส่วนร่วมในสิทธิเสรีภาพทางการเมืองนั่นเอง เช่น เสรีภาพในการร่วมตัวเป็นพรรคการเมือง สิทธิเลือกตั้งและสมัครรับเลือกตั้ง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบละปราศจากอาวุธ สิทธิในการสมัครเข้ารับราชการ

3) สิทธิ เสรีภาพ จำแนกตามอาการใช้สิทธิและเสรีภาพ อาจจำแนกเป็น 2 ประเภท

(1) สิทธิ เสรีภาพในมโนธรรม หรือสิทธิ เสรีภาพในทางความคิด (Liberty of Conscience) เป็นสิทธิเสรีภาพที่อยู่ภายในจิตใจไม่ได้ก่อให้เกิดให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นเช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา หรือเสรีภาพที่จะไม่นับถือศาสนาใดๆ เสรีภาพในการศึกษาอบรม

(2) สิทธิ เสรีภาพในการกระทำ (Liberty of Action) เป็นสิทธิในอันที่จะเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกายตามที่ได้คิดและตกลงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำจากภายนอก ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจจะกระทบกระเทือนก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือสาธารณะชน การกระทบกระเทือนจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยแล้วแต่แต่การกระทำ ดังนั้นทางภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องออกกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิเสรีภาพ เพื่อมิให้บุคคลใช้สิทธิเสรีภาพที่มีอยู่ไปกระทำการใดๆ กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือปัจเจกชนพร้อมทั้งนี้เป็นการคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะด้วย

4) สิทธิเสรีภาพ จำแนกโดยการพิจารณาจากเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

การแยกสิทธิเสรีภาพโดยการพิจารณาจากเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นการพิจารณาว่าสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายหรือไม่ ถ้าหากอยู่ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายในการจำกัดสิทธิเสรีภาพอยู่ในเงื่อนไขประเภทใด ซึ่งแยกได้ออกเป็น 3 ประเภท

(1) สิทธิในการป้องกันตนเอง (Status negatives) เป็นการสิทธิของปัจเจกชน การสิทธิดังกล่าวต้องปราศจากการเข้ามาละเมิดใดๆ ของรัฐ เป็นการป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หากรัฐเข้ามาละเมิดหรือมีการละเมิดจากรัฐ ปัจเจกชนอาจใช้สิทธิเรียกร้องให้รัฐละเว้นจากการกระทำนั้นได้ เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการสื่อสาร

(2) สิทธิในการเรียกร้องให้รัฐดำเนินการ (Status Positivus) หมายถึงสภาพการณ์ที่การใช้สิทธิของปัจเจกบุคคลมีอาจที่จะบรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายได้หากปราศจากรัฐเข้ามาดำเนินการใด ๆ สิทธิประเภทนี้จะปรากฏออกมาในรูปของสิทธิเรียกร้องให้รัฐกระทำการ เพื่อให้มหาชนได้รับประโยชน์ทางใดทางหนึ่ง เช่น สิทธิในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข

(3) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Status actives) หมายถึง สภาพการณ์ที่ปัจเจกชนใช้สิทธิของตนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างเขตอำนาจทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างเขตอำนาจกับองค์กรของรัฐ เช่น สิทธิของรัฐเลือกตั้ง สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการเข้ารับสมัครราชการ สิทธิในการตั้งพรรคการเมือง

5) การแบ่งสิทธิเสรีภาพ โดยการพิจารณาจากเงื่อนไขในการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ

(1) สิทธิเสรีภาพ ภายใต้เงื่อนไขกฎหมายทั่วไป สิทธิเสรีภาพประเภทนี้อาจถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ โดยกฎหมาย โดยรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเงื่อนไขของกฎหมายไว้เป็นพิเศษว่าการจำกัดสิทธิเสรีภาพจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขใดบ้าง

(2) สิทธิเสรีภาพภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายพิเศษ สิทธิในลักษณะนี้ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้การจำกัดสิทธิเสรีภาพในลักษณะนี้รัฐสามารถกระทำได้เฉพาะตามเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้เท่านั้น

(3) สิทธิ เสรีภาพ ที่ไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย เป็นสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองอย่างสมบูรณ์ โดยที่ฝ่ายนิติบัญญัติไม่อาจที่จะตรากฎหมายออกมาจำกัดสิทธิเสรีภาพประเภทนี้ได้

6) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีขนาดแตกต่างกัน

(1) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้เด็ดขาด คือไม่ยอมให้ออกกฎหมายจำกัดสิทธิเสรีภาพ

(2) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อย่างกลาง เป็นสิทธิเสรีภาพที่ยอมให้ตัดสิทธิเสรีภาพโดยการออกกฎหมายเฉพาะบางกรณี เช่น กฎหมายในภาวะฉุกเฉิน

(3) สิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย

7) สิทธิเสรีภาพแบ่งตามหมวดหมู่ของรัฐธรรมนูญ

(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล

(2) สิทธิในทรัพย์สิน

(3) สิทธิชุมชน

(4) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

- (5) สิทธิเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม
- (6) สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลและสื่อมวลชน
- (7) สิทธิพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
- (8) สิทธิเสรีภาพในการศึกษา
- (9) สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน
- (10) สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ

2.5 เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพ²³

เมื่อสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญรัฐหรือองค์การของรัฐก็จะต้องให้ความเคารพและให้ความคุ้มครอง ดังนั้นเมื่อสิทธิและเสรีภาพได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแล้วแต่ในการใช้สิทธิและเสรีภาพก็จะต้องมีขอบเขตต้องอยู่ในระเบียบวินัย ปึงเจกชนแต่ละคนจะใช้สิทธิเสรีภาพไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือประโยชน์สาธารณะที่เป็นส่วนรวมไม่ได้ ดังนั้นรัฐจึงมีความเป็นที่จะต้องเข้าแทรกแซงการใช้สิทธิเสรีภาพโดยการออกกฎหมาย เพื่อจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะส่วนรวม

เมื่อได้ศึกษาถึงบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแล้ว พบว่าเจตนารมณ์ในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลมีความมุ่งหมายอยู่ 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นถือว่าเป็นเหตุผลและความจำเป็นประการสำคัญในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ดังนั้น “สิทธิของบุคคลอื่น” จึงทำให้เกิดความชอบธรรมในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ดังนั้นการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมก็จะต้องอยู่ในกรอบของกฎหมาย การใช้สิทธิและเสรีภาพบุคคลแต่ละบุคคลย่อมใช้ได้เต็มที่ แต่หากการใช้สิทธิและเสรีภาพนั้น ไปกระทบกระเทือนหรือล่วงละเมิด หรือลุกล้ำไปในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือต่างฝ่ายต่างละเมิดสิทธิเสรีภาพซึ่งกัน และกัน จึงก่อให้เกิดความไม่สงบเกิดขึ้น การใช้สิทธิและเสรีภาพในลักษณะดังกล่าว จึงทำให้รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาแทรกแซงโดยบัญญัติกฎหมายในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพเพื่อให้การดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในชุมชน ใด้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขและทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ประการที่สองเพื่อความดำรงอยู่และเพื่อความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐบาลฐานของการทำหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐถือว่าเป็นพื้นฐานสำหรับการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ตามทฤษฎีของสัญญาประชาคมนั้นความมั่นคงของรัฐเป็นผลมาจากการที่รัฐ

²³ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 208

เข้ามาทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่สิทธิของปัจเจกบุคคล การมีอยู่ของรัฐและการดำรงอยู่ของรัฐ ซึ่งตามกฎหมาย ถือว่าเป็นบุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องดำรงอยู่อย่างมั่นคงและปลอดภัยจากการรุกราน โจมตีจากศัตรูภายนอกประเทศ ดังนั้นการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพอันมีพื้นฐานมาจากการที่รัฐมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศจากการรุกรานภายนอกประเทศ จึงได้มีมานานแล้ว ตั้งแต่มีการเริ่มต้นพัฒนาเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ด้วยหลักดังกล่าวในรัฐธรรมนูญ ในปัจจุบันยังได้บัญญัติหลักการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพเพื่อเป้าหมายของการป้องกันประเทศ จากการรุกรานจากภายนอกประเทศ อันเป็นเหตุผลความชอบธรรมพิเศษในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพที่สำคัญ คือ การรับราชการทหาร ซึ่งการทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ รัฐอาจกำหนดให้พลเมืองของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ ซึ่งการเข้าร่วม ดังกล่าวนอกเหนือจะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคล โดยก่อให้เกิดภาระหน้าที่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของรัฐ และเพื่อความสามารถในการกระทำหน้าที่ของรัฐ จึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนภายในรัฐ โดยการบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้พลเมืองของรัฐมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศเพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสามารถในการทำภาระหน้าที่ของรัฐ

ประการที่สามเพื่อประโยชน์สาธารณะ (Gemeinwohl) หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Offentliche Ordnung)

“ประโยชน์สาธารณะ” ถือเป็นเหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งในการจำกัดสิทธิเสรีภาพซึ่งเป็นการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่

“ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” มีความมุ่งหมายที่จะให้ยกขึ้นมาใช้ในกรณีที่มีผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคมขัดกับผลประโยชน์ส่วนตัว ผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมมีความสำคัญมากกว่า หรืออาจจะกล่าวได้ว่า “ความสงบเรียบร้อยของประชาชน” หมายถึงประโยชน์ทั่วไปของประเทศชาติและสังคม

ตามทฤษฎีสัญญาประชาคม การที่ปัจเจกบุคคลได้ทำข้อตกลง หรือมอบอำนาจให้รัฐในการดูแลความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือบ้านเมือง หากสังคม หรือบ้านเมืองอยู่กันอย่างสงบปัจเจกบุคคลแต่ละคนก็สามารถใช้สิทธิ และเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ภายใต้ข้อจำกัด แต่หากสังคมตกอยู่ในภาวะของความวุ่นวายมากเพียงใด การใช้สิทธิและเสรีภาพก็อาจถูกจำกัดตามไปด้วย ดังนั้นหากสังคมที่มีความสงบเรียบร้อย สภาพการใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลก็สามารถใช้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยอยู่ในข้อจำกัดทั่วไป ดังนั้นเพื่อให้สภาพการณ์ดังกล่าว ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง รัฐจึงมีความจำเป็นและชอบธรรมในการที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพ เพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของบุคคล แต่ผลประโยชน์ของมหาชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ของสังคม

และประเทศชาติโดยรวม ดังนั้นผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนบุคคลเสมอ ด้วยเหตุนี้ การจำกัดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเพื่อประโยชน์สาธารณะที่ดี หรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงมีความชอบธรรม

3. หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ²⁴

“หลักนิติรัฐ”(Rechtsstaatsprinzip) ถือเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ได้ให้การยอมรับความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญในการตรากฎหมายนั้น รัฐก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นระบบของการปกครองแบบประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องอยู่ภายใต้ของระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้เพื่อจำกัดอำนาจรัฐลง และเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชน และในขณะเดียวกันก็มีหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นหลักนิติรัฐมีความเกี่ยวพันกันอย่างยิ่งับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ซึ่งในรัฐเสรีประชาธิปไตยได้ยอมรับความเป็นอิสระของปัจเจกชนในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของตนไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้น รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจากการแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล โดยอำนาจรัฐจะกระทำได้เมื่อมีกฎหมาย ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของปัจเจกบุคคล

อาจจะสรุปได้ว่าหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพถือเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของหลักนิติรัฐ ดังนั้นการกระทำของรัฐทั้งหลาย จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับคุณค่าอันสูงสุดของรัฐธรรมนูญ เพราะประชาชนนั้นเป็นเป้าหมายการดำเนินการของรัฐ ประชาชนมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือในการดำเนินการของรัฐ การดำรงอยู่ของรัฐย่อมดำรงอยู่เพื่อประชาชน มิใช่ประชาชนดำรงอยู่เพื่อรัฐ ด้วยเหตุนี้สิทธิและเสรีภาพจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยที่ยึดถือระบบนิติรัฐ ดังนั้นเมื่อรัฐได้ละเมิดต่อขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลทำให้เกิดความเสียหาย ปัจเจกชนก็สามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยข้อพิพาทการกระทำของรัฐ เพื่อให้ยกเลิกเพิกถอนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพนั้นได้

²⁴ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 231

ด้วยเหตุนี้ หลักนิติรัฐได้ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในหมวด 3 ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า²⁵

“สิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ ในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่นบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำนั้นได้และได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติหรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติแม้ยังไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

มาตรา 27 บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

²⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 มาตรา 26

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา อายุ ความพิการ สภาพทางกายภาพ หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงาน หรือลูกจ้าง ขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมาย เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

“การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือกระทำการใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพ ในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้”

มาตรา 32 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียงและครอบครัว การกระทำอันเป็นการละเมิด หรือกระทบต่อสิทธิของบุคคล หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ ประโยชน์ไม่ว่าทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายที่ตราขึ้น เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

“การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้น เคหสถานหรือที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่ กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 36 บัญญัติว่า

“บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใด ๆ การตรวจการ กัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้

หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”²⁶

จากมาตราที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะกระทำการอย่างใด ๆ ตามที่จิตใจตนปรารถนาซึ่งเป็นหลักทั่วไปการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นข้อยกเว้น

ด้วยหลักนิติรัฐนี้เองนำมาซึ่ง รัฐบาล หน่วยงาน องค์กร และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล จะกระทำการใดหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคตจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ได้ก็ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจและการดำเนินการที่จะต้องอยู่ในกรอบและขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

ก่อนที่รัฐบาล หน่วยงาน องค์กร และเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ของรัฐที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาหรือกำกับดูแลของรัฐบาล จะกระทำการใดหรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นกรจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จะต้องดูว่ากฎหมายฉบับใด มาตราใดให้อำนาจกระทำการได้หรือไม่ และไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ องค์กรของรัฐก็ต้องละเว้นจากการกระทำด้วยเหตุนี้ ที่ผ่านมามีพบว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ได้บัญญัติถึงการใช้อำนาจขององค์กรของรัฐในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลจะอ้างตัวบทกฎหมายและมาตราต่าง ๆ ที่ให้อำนาจกระทำด้วยข้อความในกฎหมายที่บัญญัติเริ่มต้นด้วยข้อความที่ว่า

“ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือข้อความที่ว่า “อาศัยอำนาจตามความในมาตราแห่งกฎหมาย.....” หรือข้อความที่ว่า “เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้” หรือข้อความที่ว่า “เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้”

เพื่อเป็นการยืนยันว่าการกระทำมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจกระทำได้เพื่อยืนยันการใช้อำนาจตามกฎหมาย²⁷

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 26 ได้ให้อำนาจรัฐในการออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้แต่เฉพาะบางกรณีหรือบางสถานการณ์เท่าที่จำเป็นและมีความสำคัญในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ

²⁶ รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด 3 สิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

²⁷ พิชยศ อรุณสุริยศักดิ์, “เรื่องเดิม”, หน้า 33

ส่วนรวม และจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นสาระสำคัญของหลักนิติรัฐซึ่งถือว่าบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองและอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันด้วยความเสมอภาค และยุติธรรมเท่าเทียมกัน หากรัฐออกกฎหมายเกินขอบเขตหรือใช้อำนาจเกินขอบเขตหรือกระทบ กระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ให้ประชาชนรณยีนคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยหรือตีความได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 213 ที่บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติรัฐ ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

จากบทบัญญัติของมาตรา 26 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งจากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว อาจแยกหลักประกันสิทธิ และเสรีภาพได้ดังนี้ การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้แต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ จะต้องมีผลเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใด

กรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง หลักการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพ ในกรณีที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติเงื่อนไขไว้การจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม หลักการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพจะต้องไม่เพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบ ต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบุเหตุผล และ ความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

3.1 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้แต่โดยอาศัยอ้ายอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะกระทำได้แต่โดยอาศัยอ้ายอำนาจตามบทบัญญัติ แห่งกฎหมายจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนประชาชนกฎหมาย ที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นจึงจะเป็นกฎหมายที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

โดยทั่วไปแล้วกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพจึงเป็นการแสดง ถึงลักษณะร่วมกัน ของหลักประชาธิปไตยกับหลักนิติรัฐ กล่าวคือ องค์กฤษฎบัญญัติจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับการตรา กฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ โดยองค์กฤษฎบัญญัติเองจะมอบหมายให้องค์อื่นกระทำ ได้ จะมอบหมายให้องค์กรลำดับรองตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ได้ในการ ตรากฎหมายในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น รัฐสามารถตราได้ แต่เฉพาะเพื่อการ ดำเนินการบางอย่าง หรือบางสถานการณ์ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด หากการตรากฎหมายจำกัดสิทธิ และเสรีภาพเพื่อการอย่างอื่นนอกจากที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ถึงแม้จะกระทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ก็ตาม กฎหมายที่ตราขึ้นนั้นก็จะเป็นบทบัญญัติที่ตราขึ้น โดยฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญไม่อาจ บังคับใช้ได้

ในการตรากฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นมี 2 เงื่อนไข กล่าวคือ เงื่อนไขทั่วไป และเงื่อนไขเฉพาะ โดยเงื่อนไขทั่วไปเป็นกรณีที่สิทธิ และเสรีภาพอาจถูก จำกัดได้โดยบทบัญญัติของกฎหมายธรรมดา โดยที่เงื่อนไขเฉพาะการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพอาจ จำกัดได้ต่อเมื่อเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดเท่านั้น หากมีการตรากฎหมายเพื่อการ อื่นนอกเหนือออกไปกฎหมายที่ตราขึ้นย่อมขัดต่อรัฐธรรมนูญ

3.2 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องมีผลเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมาย ให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง

ด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

จากบัญญัติของมาตรา 26 วรรคสองบัญญัติไว้ว่า

“กฎหมายตามวรรคหนึ่งต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

ซึ่งการบัญญัติดังกล่าวก็มีจุดประสงค์ก็เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีการใช้อำนาจตามอำเภอใจในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และความสำคัญอีกประการหนึ่งก็เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติเข้ามาแทรกแซงในของเขตของฝ่ายปกครอง

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ในการตรากฎหมายซึ่งจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปก็เพื่อวัตถุประสงค์เนื่องจากไม่ให้อำนาจของรัฐกระทำในลักษณะบังคับในอันที่จะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ในการตรากฎหมายซึ่งจำกัดสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนห้ามตรากฎหมายใช้บังคับแก่กรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงจึงเป็นการป้องกันเพื่อมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติเลือกปฏิบัติโดยการตรากฎหมายเฉพาะกรณีขึ้นมาใช้บังคับ กฎหมายที่มีผลเป็นการทั่วไปจึงเป็นหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน การตรากฎหมายในลักษณะจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่ไม่มีผลเป็นการบังคับทั่วไปนั้นและมุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงย่อมถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญใช้บังคับไม่ได้

3.3 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่เพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 26 บัญญัติไว้ว่า

“การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมาย ดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และ

จะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัด สิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับ แก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพจะต้องไม่เพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควร แก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลไม่ได้ซึ่งหลักนี้มีจุดประสงค์เพื่อเป็นการ ให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกล่าวคือการจำกัดสิทธิและเสรีภาพนั้นจะกระทบ ต่อสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพและเป็นการเพิ่มภาระให้กับประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ และ กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ได้ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอำนาจในการจำกัด สิทธิและเสรีภาพก็ไม่อาจจะจำกัดสิทธิและเสรีภาพให้กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิ และเสรีภาพและเป็นการเพิ่มภาระให้กับประชาชนเกินสมควรแก่เหตุได้และก็จะต้องไม่ไปกระทบ ต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

โดยที่หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไม่เพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้มี 2 ประการ

ประการที่หนึ่งหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมบูรณ์ (Absolute) ตามหลักการนี้เห็นว่า ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ไม่อาจจะละเมิดสาระสำคัญแห่งสิทธิ และ เสรีภาพได้ บทบัญญัติดังกล่าว เป็นการคุ้มครองขั้นต่ำสุดต่อแก่นของสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหัวใจ ของสิทธิและเสรีภาพโดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใดๆ

ประการที่สองหลักการคุ้มครองสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพอย่างสัมพัทธ์ (Relative) เป็นหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเห็นว่าไม่ควรมีสิ่งใดที่จะได้รับการคุ้มครองอย่าง สัมบูรณ์เห็นว่าในกรณีที่มีเหตุผลที่เหนือกว่าที่เป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งภายใต้สถานการณ์ ดังกล่าว จึงให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถออกกฎหมายจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ โดยกำหนดเงื่อนไขพิเศษเฉพาะกรณีที่รัฐธรรมนูญอนุญาตซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี

1) รัฐออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้ตามสมควรโดยไม่มีเงื่อนไขพิเศษ สำหรับออกกฎหมายแม้รัฐธรรมนูญจะให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานเป็นหลักไว้ก็ตาม

2) รัฐออกกฎหมายจำกัดสิทธิและเสรีภาพได้แต่โดยการปฏิบัติตามเงื่อนไขพิเศษ ที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้หรืออาจเป็นสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือวัตถุประสงค์อย่างใด อย่างหนึ่ง

จึงกล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศเสรีประชาธิปไตยมักมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพไว้ 2 ลักษณะคือ รับรองไว้อย่างสมบูรณ์ (Absolute) คือเป็นการรับรองไว้ โดยไม่มีเงื่อนไขอีกลักษณะคือรับรองไว้อย่างสัมพัทธ์ (Relative) คือรัฐสงวนไว้ซึ่งอำนาจในอันที่จะจำกัดการใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นในภายหลังได้ โดยหลักแล้วเฉพาะสิทธิเสรีภาพในมโนธรรม หรือในทางความคิดเท่านั้นที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้อย่างสมบูรณ์ ส่วนสิทธิเสรีภาพในการกระทำ รัฐธรรมนูญจะไม่รับรองอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองนั้นรับรองไว้จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้และเท่าที่จำเป็นและจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพมิได้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงทั้งต้องระบอบบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายนั้นด้วย

หลักการพื้นฐานที่สำคัญที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติรับรองไว้คือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจากศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์คือคุณค่าที่ติดตัวมากับความเป็นมนุษย์ในฐานะที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และเป็นคุณค่าที่ขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขอื่นใด เช่น เพศ เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว เผ่าพันธุ์ ภาษา ความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่น ในฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสถานะอื่น จึงถือว่า “ศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์” เป็นคุณค่าในตัวของตัวเองที่ไม่สามารถล่วงละเมิดได้ เพื่อให้มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้โดยอิสระ

หลักในเรื่องของศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ หลักสิทธิมนุษยชนตลอดจนถึงหลักในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุด หากรัฐปราศจากการเคารพต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์หลักสิทธิมนุษยชนตลอดจนถึงหลักในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ย่อมกล่าวได้ว่ารัฐได้ไปกระทำการละเมิดต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิมนุษยชนของบุคคลดังกล่าวเสียเอง ดังนั้นรัฐจะต้องให้ความเคารพในการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพและก็ไม่เป็นการเพิ่มภาระของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุและจะกระทบต่อศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคล

3.4 หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพต้องระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

หลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพระบุเหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หรือหลักพอสมควรเหตุ (Uebermassverbot) หรือหลักความได้สัดส่วน (Der Grundsatz der Verhaeltnismaessigkeit) หรือ หลักห้ามมิให้กระทำเกินกว่าเหตุ (Uebermassverbot) ซึ่งเป็นหลักที่มี

ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำมาใช้ควบคุมการใช้อำนาจของรัฐที่มีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการย่อยของหลักนิติรัฐ โดยมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อจำกัดการใช้อำนาจรัฐไม่ให้ใช้อำนาจตามอำเภอใจ ดังนั้นเมื่อองค์กรนิติบัญญัติจะตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนกฎหมายนั้น ต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน ซึ่งมีสาระที่สำคัญอยู่ 3 ประการ

ประการที่หนึ่ง หลักความเหมาะสม เป็นมาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายที่จะต้องอยู่ในวิสัยเพื่อให้บรรลุความประสงค์ที่วางไว้หากรัฐใช้มาตรการอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่เหมาะสมหรือเป็นไปได้ด้วยความยากลำบากรัฐจะต้องคำนึงถึงมาตรการที่จะทำให้ข้อกำหนดนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ โดยการใช้อำนาจที่ได้รับการยอมรับพร้อมทั้งระบุนเหตุ และความจำเป็นในการตรากฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ

ประการที่สอง หลักความจำเป็นเป็นมาตรการที่องค์กรนิติบัญญัติตราขึ้นเป็นกฎหมายนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยองค์กรนิติบัญญัติจะต้องเลือกใช้มาตรการที่เหมาะสมหลายมาตรการเพื่อเปรียบเทียบว่า มาตรการใดที่มีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นที่จะต้องเลือกหลักความจำเป็น เพื่อให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด

ประการที่สาม หลักการได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบเป็นมาตรการที่องค์กร นิติบัญญัติขึ้นเป็นกฎหมายนั้น นอกจากเป็นมาตรการที่เหมาะสมและจำเป็นแล้วองค์กรนิติบัญญัติจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์มหาชนจะได้รับกับผลประโยชน์ที่เอกชนจะต้องเสียไป แต่ถ้ามาตรการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์กับมหาชนน้อยกว่าประโยชน์ที่เอกชนต้องเสียไป องค์กรนิติบัญญัติก็ต้องละเว้นใช้มาตรการนั้น แม้ว่ามาตรการนั้นจะมีความเหมาะสม หรือความจำเป็นก็ตาม²⁸

3.5 หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรศาล²⁹

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิ และเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรคสาม บัญญัติว่า

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญสามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาล หรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้”

²⁸ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 238 - 288

²⁹ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 296

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ให้ประชาชนรดยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้วินิจฉัยหรือตีความได้ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 213 ที่บัญญัติไว้ว่า

“บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

หลักการนี้เป็นหลักการที่ทำให้บทบัญญัติว่าด้วยความผูกพันต่อองค์กรของรัฐ เพราะหลักการจำกัดสิทธิ และเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองนั้นมีผลผูกพันองค์กรของรัฐ โดยตรง จึงมีความจำเป็นที่องค์กรศาลต้องเข้ามาควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐว่าได้กระทำการใด ๆ ละเมิดต่อสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่

3.6 เกณฑ์ในการตรวจสอบว่ากฎหมายละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ³⁰

เกณฑ์ตรวจสอบว่ากฎหมายใดละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพ หรือไม่อาจตรวจสอบได้จากเงื่อนไขดังนี้

1) การกระทำอันใดอันหนึ่งที่กฎหมายมุ่งจะจำกัดในสิทธิและเสรีภาพนั้นอยู่ในขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่

2) กฎเกณฑ์ของกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนั้นแทรกแซงในขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่

3) การแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยพิจารณาจาก

(1) กระบวนการร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดหรือไม่

(2) การตรวจสอบสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมาย

ก. ในกรณีที่เป็นสิทธิ และเสรีภาพกับเงื่อนไขกฎหมายพิเศษ การจำกัดสิทธิของกฎหมายนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด หรือไม่

ข. ในกรณีที่เป็นสิทธิและเสรีภาพที่ปราศจากเงื่อนไขของกฎหมายการแทรกแซงในสิทธิ และเสรีภาพนั้นเป็นไปเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญ หรือไม่

³⁰ บรรเจิด สิงคะเนติ, “เรื่องเดิม”, หน้า 302 -303

ค. ในกรณีที่มีการแทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพกฎหมายนั้นได้กำหนดรายละเอียดอันเป็นสาระสำคัญที่ฝ่ายนิติบัญญัติต้องเป็นผู้กำหนดเองนั้น ฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดสาระสำคัญไว้เพียงพอ หรือไม่

ฅ. กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นไปตามหลักได้สัดส่วนหรือไม่

ง. กฎหมายที่แทรกแซงนั้นในสิทธิและเสรีภาพนั้นกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพหรือไม่

จ. กฎหมายที่แทรกแซงนั้นในสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นการบัญญัติเพื่อใช้เฉพาะแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือไม่

ฉ. เฉพาะกรณีของสิทธิและเสรีภาพกับเงื่อนไขของกฎหมาย กฎหมายที่แทรกแซงสิทธิและเสรีภาพนั้น ได้กล่าวอ้างมาตรการของสิทธิและเสรีภาพที่มีการแทรกแซงหรือไม่

ช. กฎหมายที่แทรกแซงในสิทธิและเสรีภาพนั้นได้กำหนดองค์ประกอบและผลของกฎหมายแน่นอนชัดเจนเพียงพอหรือไม่

4. แนวคิดเกี่ยวกับการดักทางโทรศัพท์

การดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เกิดขึ้น จากแนวความคิดและแนวทางมาจากกระบวนการยุติธรรมของนานาประเทศที่ต้องการสืบสวนสอบสวนการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นแล้วเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย และเป้าหมายเพื่อแทรกแซงยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรมร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้นภายในประเทศของตนในทุกวิถีทางเพื่อดำรงไว้ซึ่งการปฏิบัติของรัฐหรือเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ในส่วนของประเทศไทยนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นได้เกิดขึ้นมานานแล้วด้วยวัตถุประสงค์เหมือนกับนานาประเทศเพื่อต้องการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือเพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมร้ายแรงเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศชาติและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และศีลธรรมอันดีของประชาชนซึ่งจะเห็นได้จากได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังขึ้นมาบังคับใช้ อาทิเช่น พระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติโทรเลขและโทรศัพท์ พ.ศ. 2477 พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม 2498 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. 2528 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ 2547 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยได้มีมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วและมีการพัฒนาการควบคู่ไปกับการใช้อำนาจของรัฐโดยผ่านทางเจ้าพนักงานของรัฐ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้หลักนิติรัฐ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้การจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง แนวความคิดในการใช้มาตรการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจึงมีความจำเป็นในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก สืบเนื่องจากสถานการณ์ของโลกในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาด้านเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเป็นอยู่ของประชาชนเป็นอย่างมากประกอบกับการก่ออาชญากรรมซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ในทุกยุคสมัยและได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบในการกระทำความผิดไปตามสภาพสังคมและการเข้มงวดการบังคับใช้กฎหมายของภาครัฐ ดังนั้นเพื่อเป็นการปราบปรามการกระทำความผิดที่มีลักษณะรูปแบบที่ซับซ้อนและนำเอาเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดรัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสืบสวนด้วยวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์

4.1 ความหมายของการดักฟังทางโทรศัพท์

การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wire Tap) หมายถึง³¹ การลอบฟังด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ประเภทหนึ่งในลักษณะเป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์โดยปราศจากความยินยอมของกลุ่มสนทนาทั้งสองฝ่าย

การดักฟังทางโทรศัพท์คือการติดตามการสนทนาทางโทรศัพท์ (Monitoring of telephone conversations) และทางอินเทอร์เน็ตโดยบุคคลที่สาม ส่วนใหญ่ดำเนินการด้วยวิธีการปกปิดเหตุที่เชื่อว่า “การดักฟังทางโทรศัพท์” เป็นเพราะใช้วิธีการต่อเชื่อมอุปกรณ์ติดตามการสนทนาเข้ากับสายโทรศัพท์ของบุคคลที่จะถูกติดตามการสนทนา และถอนอุปกรณ์ออก หรือการติดอุปกรณ์รับสัญญาณไฟฟ้าขนาดเล็กเพื่อรับฟังการสนทนา

³¹ ธงชัย นักสอน, การตรวจสอบและถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552, หน้า 19-23

4.2 ความหมายการลอบฟังข้อมูลข่าวสารด้วยอุปกรณ์ดักฟัง

การลอบฟังข้อมูลข่าวสารด้วยอุปกรณ์ดักฟัง (Wiretapping) หมายถึง รูปแบบของการลอบฟังทางอิเล็กทรอนิกส์โดยการดักจับข้อมูลหรือแอบฟังทางโทรคมนาคมด้วยวิธีการปกปิดการบันทึกข้อมูล หรือการใช้เครื่องดักฟังการติดต่อสื่อสารผ่านทางสาย

4.3 ความหมายการดักฟัง

การดักฟังหมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกัน โดยมีได้รับความยินยอมจากคู่สนทนานั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟังทางโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริง การดักฟังเป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคล โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่น ๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร

4.4 ความหมายของการได้มาซึ่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

คำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า³² ข้อมูลที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บรักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่นการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรพิมพ์ และโทรสาร

4.5 ตัวอย่างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ดักฟังการสนทนา³³

- 1) กล้องวงจรปิดซ่อนในฐานโคมไฟ มีเครื่องส่งภาพ วีดีโอไร้สายในตัวเพียงเสียบปลั๊กไฟ ก็สามารถเห็นภาพในจอมอนิเตอร์ด้วยระบบ INFAPED ทำให้สามารถเห็นภาพในที่มืดได้
- 2) กล้องส่องในที่มืดระบบ INFAPED สามารถเห็นภาพในเวลากลางคืนได้สว่างเหมือนกลางวันกล้องจะส่งแสง INFAPED ที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าออกไป สะท้อนกับวัตถุซึ่งอยู่ในที่มืด แสงนั้นจะสะท้อนกลับมายังเครื่องจับแสง INFAPED ซึ่งจะเห็นภาพได้
- 3) เครื่องดักฟังขนาดเล็กไร้สาย ใช้ระบบคลื่นวิทยุ FM และ UFM ส่งสัญญาณได้ไกลประมาณ 300 เมตร การใช้งานสามารถนำไปวางที่เป้าหมาย และเครื่องจะส่งสัญญาณไปยังเครื่องรับ

³² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์, *ทวิศักดิ์ กอนันตกุล และ สุรางคณา แก้วจ่าง คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544*, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2544, น. 16 อ้างถึงใน ธนชัย นักสอน, หน้า 22

³³ อุปกรณ์ดักฟัง ไซเทค สอดส่อง หรือลวงละเมิด, (17 กุมภาพันธ์ 2540), ปีที่ 10 ฉบับที่ 3071, กรุงเทพมหานคร, หน้า 12, อ้างถึงใน ธนชัย นักสอน, หน้า 20 – 21

- 4) เครื่องบันทึกโทรศัพท์อัตโนมัติ สามารถบันทึกการสนทนาทางโทรศัพท์ที่ได้ เครื่องจะทำงานโดยอัตโนมัติ เมื่อมีสัญญาณโทรศัพท์เข้าหรือออกและหยุดทำงาน เมื่อวางสาย สามารถติดตั้งและเดินสายนำไปซ่อนอำพรางสายตาผู้อื่นได้
- 5) เครื่องดักฟังโทรศัพท์ เป็นปลั๊กเสียบเข้ากับปลั๊กโทรศัพท์ทั่วไป เพียงนำสายโทรศัพท์มาเสียบก็สามารถฟังคู่สนทนาได้ทั้งสองทาง สามารถฟังได้ทางคลื่นวิทยุ FM
- 6) เครื่องดักฟังขำกำแพง สามารถนำไมโครโฟนไปแนบกับกำแพงห้อง ซึ่งหนาไม่เกิน 6 นิ้ว เพื่อฟังการสนทนาของห้องอีกห้องหนึ่ง
- 7) เครื่องดักฟังโทรศัพท์มือถือ ระบบ 800 MHz และ 900 MHz สามารถดักฟังโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือมือถือได้ สำหรับการใช้งานกับโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือมือถือที่อยู่ห่างไม่ถึง 10 กิโลเมตร

4.6 รูปแบบและวิธีที่ใช้ในการดักฟังทางโทรศัพท์³⁴

- 1) Loop Interception คือ การดักฟังทางโทรศัพท์ โดยการพ่วงสาย หรือ Tap สายโทรศัพท์ที่แยกจากตู้พักสายเดินเข้าอาคารที่ต่อกับเครื่องโทรศัพท์
- 2) Trunk Interception คือ การดักฟัง ทางโทรศัพท์ โดยการดักสัญญาณจากสายที่เดินต่อจากชุมสายขนาดใหญ่ ซึ่งใช้ร่วมกันหลายเลขหมาย ต้องใช้ไมโครโปรเซสเซอร์ช่วยเลือกดักฟังเฉพาะหมายเลขโทรศัพท์ที่ต้องการฟัง
- 3) Microwave Truck คือ การดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีที่เป็นกรณีเป็นการเชื่อมโยงที่ชุมสายที่อยู่ห่างกัน เช่น การโทรศัพท์ทางไกลระหว่างจังหวัด จะใช้จานรับสัญญาณติดตั้งในระยะทาง 5 ไมล์ จากเครื่องรับปลายทาง เพื่อดูดสัญญาณจากสายอากาศนำเข้าเครื่องแปลงสัญญาณ และทำการดักรับข้อมูลการสื่อสารเฉพาะหมายเลขที่ต้องการจึงจะบันทึกการสนทนาไว้
- 4) Satellite Interception คือ การดักฟังทางโทรศัพท์ โดยวิธีการเช่นเดียวกับ Microwave Trunk เพียงแต่ใช้จานดาวเทียมแทนชุมสายขนาดใหญ่
- 5) Fiber optic trunk คือ การดักฟังทางโทรศัพท์จากสายเคเบิลใยแก้วนำแสง ซึ่งต้องใช้เทคนิคอย่างสูงประกอบกับต้องต่อเพิ่มกับอุปกรณ์อื่น
- 6) การดักฟังทางโทรศัพท์จากตู้สวิตซ์ที่ชุมสาย วิธีนี้กระทำได้โดยใช้คีมปากนุช่วยในการดักฟังการสนทนาของบุคคลทางโทรศัพท์บ้านหรือโทรศัพท์ที่ใช้สาย ซึ่งการติดต่อสื่อสารกันจะต้องผ่านชุมสายโทรศัพท์ก่อน จากชุมสายจะผ่านไปยังตู้โทรศัพท์ข้างถนนแล้วจึงแปรสัญญาณคลื่น

³⁴ ขบวนการใต้ดิน ดักฟังโทรศัพท์ เส้นทางจารชน, (14 มกราคม 2539), มติชน รายวัน, หน้า 17 และ กฎหมายดักฟังโทรศัพท์ อภัยศิลป์สิทธิประชาชน, (8 กรกฎาคม 2539) กรุงเทพธุรกิจ, หน้า 2, อ้างถึงใน ธนชัย นักร้อง, หน้า 21.

แม่เหล็กไฟฟ้าเป็นสัญญาณเสียงระหว่างทำการดักฟัง หรือรู้หมายเลขที่ผู้ที่เป็นเป้าหมายแห่งการดักฟังก่อน หลังจากนั้นจึงดำเนินการเปิดตู้เขียวขององค์การ โทรศัพท์ ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนทั่วไป แล้วนำคีมปากฉลุไปหนีบตรงคู่สายดังกล่าว ก็จะสามารถฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ได้

7) การดักฟังทางโทรศัพท์ที่ชุมสายขององค์การ โทรศัพท์ เมื่อทราบหมายเลขของเป้าหมายที่จะทำการดักฟังทางโทรศัพท์แล้ว โดยทั่วไปแต่ละชุมสายขององค์การโทรศัพท์จะมีโปรแกรมซอฟต์แวร์ช่วยในการดักฟังทางโทรศัพท์ เมื่อใช้คีมปากฉลุหนีบคู่สายของหมายเลขเป้าหมายแล้วต่อเข้ากับลำโพงก็จะสามารถฟังการสนทนาได้

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างของวิธีการที่ใช้ในการดักฟังทางโทรศัพท์เท่านั้น การดักฟังทางโทรศัพท์อาจกระทำด้วยวิธีการอื่นๆ ได้อีกหลากหลายวิธีการ และบางวิธีเป็นการดักฟังการสนทนาผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือโทรศัพท์มือถือที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งจะต้องใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์และเครื่องมือที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างสูงในการดักฟังข้อมูลสนทนา

5. การดักฟังทางโทรศัพท์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในประเทศไทย

จากการบัญญัติกฎหมายออกมาบังคับใช้ในประเทศไทยพบว่าไม่มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดักเพื่อใช้ในการปราบปรามอาชญากรรมที่ชัดเจนเนื่องจากการดำเนินการที่ไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรอง และคุ้มครองไว้แต่ก็มีบทบัญญัติของกฎหมายบางฉบับ โดยอาศัยข้อยกเว้นในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันของรัฐธรรมนูญออกมาบังคับใช้เป็นการเฉพาะด้วยวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคงของประเทศเท่านั้น ดังนั้น ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้ จึงได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

5.1 กฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังขึ้นมาบังคับใช้หลายฉบับ แต่กลับพบว่า การดำเนินการไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของบุคคล ดังนั้น ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยค้นคว้าอิสระฉบับนี้ จึงได้ให้ความสำคัญกับกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

5.1.1 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

มาตรา 25 บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษพนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้³⁵

การอนุญาตตามวรรคหนึ่งให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ

2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาตหากปรากฏข้อเท็จจริงว่า เหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้วให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้ตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น ทั้งนี้ ตามข้อบังคับที่ กคพ.กำหนด”

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผู้ที่มีอำนาจอนุมัติคำขอของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นหนังสือ เพื่อให้มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเมื่อผ่านการอนุมัติแล้วพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะยื่นคำขอฝ่ายเดียว

³⁵ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

ต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้ควบคุมการใช้อำนาจ โดย ในการอนุญาตให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิ อื่นใดประกอบกับเหตุผล และความจำเป็นที่ว่ามีเหตุเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำ ความผิดคดีพิเศษ มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดคดีพิเศษจาก การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่า ได้และในวรรคสามการอนุญาตอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะกำหนดเงื่อนไขใดๆก็ได้ และภายหลัง ที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์ เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีอำนาจเปลี่ยนคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร และ ในวรรคสี่กำหนดว่า เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่อนุญาตแล้ว ให้บันทึกรายละเอียด ผลการดำเนินให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบโดยเร็ว

5.1.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

มาตรา 46³⁶บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชี ลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใดถูกใช้ หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการ มอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวนั้นก็

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอ ดำเนินการ โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใดๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตคราวละ ไม่เกินเก้าสิบวัน

เมื่อศาลได้สั่งอนุญาตตามความในวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ผู้เกี่ยวข้อง กับบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือ เพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มาตรา 46 กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นผู้มีอำนาจค้นฟัง และปฏิบัติ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดเพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินซึ่งเกี่ยวกับมูลความผิด 11 มูลฐาน คือความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกี่ยวกับหญิงและเด็กเพื่อการค้าประเวณี ความผิดเกี่ยวกับ

³⁶ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542, มาตรา 46

การฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการข่มขู่หรือภัยหรือโทษที่เกี่ยวกับสถาบันการเงิน ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ (คอร์รัปชัน) ความผิดเกี่ยวกับการกรร โทกหรือริดเอาทรัพย์สิน โดยอาศัยอำนาจอัยย์หรือช่องโหว่ (กลุ่มองค์กรอาชญากรรม) ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากร ความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ความผิดเกี่ยวกับการพนัน ความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ และความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขานุการสำนักงานป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงินมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่ง เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าถึงบัญชีข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ศาลจะสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอดำเนินการโดยใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ใด ๆ ตามที่เห็น สมควรก็ได้ แต่ทั้งนี้ให้อนุญาตคราวละไม่เกินเก้าสิบวัน

5.1.3 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551

มาตรา 30 บัญญัติไว้ว่า³⁷ ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนพิเศษ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่ได้มาซึ่งเอกสาร หรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับประธานศาลฎีกา

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล หรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

(1) มีเหตุเชื่อว่ามีกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์

(2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารตามคำสั่ง ดังกล่าวให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า

³⁷ พระราชบัญญัติการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551, มาตรา 30

เหตุผลความจำเป็น ไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร

ในการดำเนินการตามคำสั่งศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจร้องขอให้บุคคลใดช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ได้ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกรายละเอียดผลการดำเนินการนั้น และให้ส่งบันทึกนั้นไปยังศาลที่มีคำสั่งโดยเร็ว

บรรดาเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารที่ได้ตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษา และใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีความผิดฐานค้ำมนุษย์เท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่และให้หมายความรวมถึงข้าราชการ ซึ่งดำรงตำแหน่ง ไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับสามซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้ง มีอำนาจดักฟังหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดฐานค้ำมนุษย์ และปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีเป็นผู้มีอำนาจอนุมัติคำขอของพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นหนังสือเพื่อให้มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเมื่อผ่านการอนุมัติแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญาหรือศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารและกำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นผู้ควบคุมการใช้อำนาจ

6. การดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา บัญญัติไว้ว่า

“ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

เกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้³⁸

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาตั้งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า เหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้ตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ตามที่ระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด”

6.1 เหตุในการร้องขอให้มีการดักฟัง

ในกรณีว่ามีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งจะถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานก็สามารถยื่นคำร้องขอเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดได้

6.2 การพิจารณาอนุมัติคำร้องขอให้มีการดักฟัง

พระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติตามคำขอของเจ้าพนักงานเพื่อให้มีการดักฟัง เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด

³⁸ หนังสือคู่มือเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองกฎหมายสำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, (พิมพ์ครั้งที่ 7), หน้า 3

6.3 องค์การที่มีอำนาจพิจารณาอนุญาตให้มีการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าว

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้ใช้อำนาจในการพิจารณาอนุญาตให้เจ้าพนักงานดักฟังเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว และไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

6.4 เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจดักฟัง

พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ได้รับการแต่งตั้งเลขานุการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้เป็นเจ้าพนักงานเท่านั้นที่มีอำนาจดักฟังและปฏิบัติตาม หรือกระทำการใดๆ ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด

6.5 ระยะเวลาในการดักและการสิ้นสุดการดักฟัง

พระราชบัญญัติฉบับนี้ กำหนดให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้พิจารณาอนุญาตระยะเวลาในการดักฟังได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวันและมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งระยะเวลาที่อนุญาตได้ หากปรากฏว่าข้อเท็จจริงว่า เหตุผลและความเป็นได้หมดไปตามที่ขอ หรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป

7. ขั้นตอนในการดักฟังตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545³⁹

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้เจ้าพนักงานที่จะดักฟังทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา จะต้องดำเนินการตามขั้นตอนตามที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจเกินขอบเขตในการดักฟัง ดังนั้น ในการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด จะต้องดำเนินการขั้นตอนที่กำหนดไว้ด้วยวัตถุประสงค์ของระเบียบนี้ ก็เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารถึงกันตามรัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้

³⁹ ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545, (ดูภาคผนวก)

7.1 ขั้นตอนการยื่นคำขอ

1) ผู้ยื่นคำขออนุมัติคือเจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าชุดสืบสวน หรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนเสนอคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือหัวหน้าส่วนราชการพร้อม ด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อกระทำการดักฟังการกระทำความผิดทาง โทรศัพท์เพื่อยื่นต่อเลขาธิการพิจารณา (ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มาการใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ข้อ 9 วรรคแรก)

2) คำขออนุมัติดังกล่าวต้องมีรายละเอียดดังนี้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 6)

- (1) ระบุชื่อส่วนราชการหรือหน่วยราชการของผู้ยื่นคำขอ
- (2) ระบุ วัน/เดือน/ปี ที่ยื่นคำขอ
- (3) ระบุชื่อ และตำแหน่งของเจ้าพนักงานผู้ขอ และผู้ที่ จะดำเนินการเข้าถึงข้อมูล/การดักฟังการกระทำความผิดทาง โทรศัพท์
- (4) ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ที่จะทำการดักฟังการกระทำความผิดเท่าที่จำเป็น หรือพอสมควร เพื่อให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาซึ่งจะเป็นผู้อนุมัติจะได้กำหนดคำสั่งได้
- (5) รายงานการสืบสวนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลที่ต้องการดักฟังการกระทำความผิดทาง โทรศัพท์
- (6) ระบุสถานที่ วิธีการที่จะดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (การดักฟังการกระทำความผิดทาง โทรศัพท์) ในสื่อที่ต้องการ เช่น ระบบการแสดงตำแหน่งของเครื่องมือ ระบบการตรวจสอบการใช้งานโทรศัพท์ทั้งเข้า และออก บันทึกการติดต่อต้นทาง ปลายทางของระบบคมนาคมระบบทะเบียนผู้เข้า และผู้ใช้ หรือ เอกสารเสียง แผนภูมิในกรณีที่ใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่ออื่น ๆ
- (7) ระยะเวลาที่จะขอดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- (8) ระบุเหตุผลและความจำเป็นโดยละเอียดเกี่ยวกับเหตุของการดักฟังการกระทำทางโทรศัพท์

ก. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือมีเหตุกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ข. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

ค. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

(9) ลายมือชื่อและตำแหน่งของเจ้าพนักงานฯ ผู้ยื่นคำขอ

7.2 ขั้นตอนการพิจารณาลั่นกรองคำอนุมัติ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนก่อนที่จะมีการยื่นคำขอต่อศาล เป็นขั้นตอนที่กระทำภายในองค์กรนั้น

1) องค์กร/บุคคลที่ทำหน้าที่กลั่นกรองคำอนุมัติ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 9 วรรคแรก)

(1) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทำหน้าที่พิจารณาลั่นกรองคำอนุมัติจากเจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าชุดสืบสวนหรือหัวหน้าพนักงานสอบสวน

(2) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะมีองค์กร/คณะบุคคล คือเจ้าหน้าที่ของสำนักป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้ช่วยในการกลั่นกรองคำดังกล่าว

2) การกลั่นกรองคำขออนุมัติต้องพิจารณาได้ว่าพฤติการณ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จะต้องมีลักษณะดังนี้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฯ ข้อ 9 วรรคสอง)

(1) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด

(2) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับการสนับสนุน ช่วยเหลือพยายาม หรือสมคบกันกระทำความผิดตามที่กล่าวในข้อ ก. ตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(3) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะข้างงาน หรือองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

และในการอนุมัติดังกล่าว ต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าวิธีการดังกล่าวได้

7.3 ขั้นตอนการพิจารณาอนุมัติ

1) เมื่อเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้รับคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้พิจารณาให้เสร็จโดยเร็วทั้งนี้ต้องไม่เกิน 7 วันทำการนับแต่วันที่ได้รับคำขอ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 10)

2) ในการพิจารณาคำขอตามข้อ 10 วรรคหนึ่ง เลขธิการอาจเรียกเจ้าพนักงานผู้ยื่นคำขอให้ผู้เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งพยานหลักฐานเอกสารเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ และเมื่อพิจารณาตามคำขอเสร็จแล้วให้เลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ผู้ขอทราบ

3) หลักเกณฑ์ในการพิจารณาตามคำขออนุมัติการดักฟังการกระทำความผิดให้เลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ต่อไปนี้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 11)

- (1) ความถูกต้องสมบูรณ์ขอคำขอและเอกสารประกอบคำขอ
- (2) ความพร้อมของสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร/การดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์
- (3) บุคลากรในการดำเนินการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์

7.4 ขั้นตอนการดำเนินหลังจากผ่านการพิจารณาอนุมัติจากเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

1) เมื่อเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอนุมัติคำขอแล้วให้ผู้ประสานงานร่วมกับเจ้าพนักงานผู้ขอรับดำเนินการยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เมื่อทราบผลการพิจารณา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาแล้ว ให้ผู้ประสานงานผลให้เลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยเร็ว (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 12)

2) เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ ให้เจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำขอ นำคำสั่งดังกล่าวพร้อมด้วยบัญชีการแสดงเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการดักฟังการกระทำความผิด เสนอต่อเลขธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อดำเนินการขอความร่วมมือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์โดยเร็ว (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 13 วรรคสอง)

3) หากการดำเนินการตามข้อ 13 วรรคแรก หากเจ้าพนักงานผู้ขอมาสามารถดำเนินการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามยาเสพติด จัดหาและดำเนินการสนับสนุนสมควรแก่กรณี (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 13 วรรคสอง)

4) ให้เจ้าพนักงานดำเนินการตามข้อ 13 ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง และจะต้องยุติการดำเนินการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ทันที ที่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สิ้นสุดลง การอนุญาตให้มีการดักฟังเป็นระยะเวลาเท่าไรนั้น เป็นดุลพินิจของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาในการสั่ง ซึ่งอาจสั่งให้ตามคำร้องขอและตามระยะเวลาที่กฎหมายให้สูงสุดไม่เกิน 90 วัน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวการสืบสวนยังไม่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่ยุติการร้องขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตอีกเป็นคราว ๆ ไป แต่ละครั้งไม่เกิน 90 วัน เว้นแต่เมื่อปรากฏกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ ให้เจ้าพนักงานยุติการดำเนินการก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 14)

- (1) เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการครบถ้วน
- (2) เมื่อความจำเป็น หรือ วัตถุประสงค์ ที่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่มีความจำเป็นในการดำเนินการนั้นอีกต่อไป
- (3) เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตไว้แล้ว จนเป็นเหตุให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้

ให้เจ้าพนักงานรายงานการดำเนินการตามวรรคหนึ่งให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ โดยเร็ว ทั้งนี้ไม่เกิน 7 วัน นับแต่ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง หรือวันที่ยุติการดำเนินการ

5) ภายใต้บังคับของข้อ 14 ให้เจ้าพนักงานจัดให้มีการบันทึกข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการดักฟังการกระทำทางโทรศัพท์ที่ได้ดำเนินการเข้าถึงไว้ในขณะที่ดำเนินการนั้น โดยมีให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขได้โดยง่าย (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฯ ข้อ 15 วรรคแรก) ในกรณีที่มีข้อมูลข่าวสารที่ดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์เป็นถ้อยคำหรือเสียงของบุคคลหรือการสนทนาระหว่างบุคคล ให้จัดทำบันทึกถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษร และหากข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาต่างประเทศหรือรหัสที่จำเป็นต้องแปลความหมาย ให้เจ้าพนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการแปลความหมายนั้นไว้ด้วย ทั้งนี้การบันทึกข้อมูลข่าวสารดังกล่าวต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัน/เดือน/ปี และเวลาในการบันทึกตามลำดับ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฯ ข้อ 15 วรรคสอง)

6) ให้พนักงานจัดทำรายงานบันทึกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หรือ วัตถุประสงค์ของบุคคลที่ประมวลได้จากที่บันทึกข้อมูลข่าวสารและบันทึกถ้อยคำจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ (ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดฯ ข้อ 15 วรรคสาม)

7) ให้เจ้าพนักงานส่งรายงานบันทึกข้อมูลข่าวสารสิ่งบันทึกข้อมูลข่าวสาร/ดักฟัง และบันทึกถ้อยคำที่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาภายในเวลาไม่เกิน 7 วัน โดยให้ปิดผนึกประทับตรา “ลับ” และลงลายมือชื่อกำกับไว้

7.5 ขั้นตอนการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ และการทำลาย

ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการดักฟังการกระทำความผิดจำต้องเก็บรักษาไว้ด้วยความระมัดระวัง มิให้ถูกเปิดเผยโดยง่าย ทั้งนี้ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ได้กำหนดวิธีการเก็บรักษาไว้ดังนี้

1) เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารมาแล้วภายใต้การกำกับดูแลของเลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีหน้าที่เก็บรักษาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาในระหว่างการดำเนินการ โดยไม่ต้องให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไข และให้จัด ระบบในการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารและการรักษาความปลอดภัย ซึ่งอย่างน้อยต้องจำแนกประเภทของข้อมูลข่าวสารไว้อย่างชัดเจน (ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ข้อ 17 วรรคแรก)

2) เพื่อใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ให้ใช้เฉพาะการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดียาเสพติดกับบุคคลข้างงาน หรือองค์กรอาชญากรรมยาเสพติดที่ได้มาจากการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (ระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ฯ ข้อ 18)

7.6 ขั้นตอนการดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทางโทรศัพท์โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

1) เพื่อการสืบสวนให้ใช้จากรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ของบุคคลข้างงาน หรือ องค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

2) เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

8. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลชัย รัตนสกววงศ์ และ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์⁴⁰ (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางในการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการยกร่างและเสนอยกร่างพระราชบัญญัติการตรวจตราการสื่อสารกันทางโทรคมนาคม พ.ศ..... ซึ่งในการยกร่างดังกล่าวมีความจำเป็นเนื่องจากในสภาพการณ์ในปัจจุบันยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการดักฟังทางโทรศัพท์ จึงทำให้การดักฟังทางโทรศัพท์และการสื่อสารทางโทรคมนาคม จึงเป็นการกระทำที่มิชอบด้วยกฎหมาย จึงเห็นว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานประกอบในชั้นพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นในการเสนอร่างกฎหมายกระผู้วิจัยจึงได้เสนอไว้มีสาระสำคัญดังนี้

1. การดักฟังทางโทรศัพท์ให้หมายความรวมถึงการติดต่อสื่อสารถึงกันทางโทรคมนาคมโดยการผ่านการสื่อสารประเภทอื่นนอกจากทางโทรศัพท์ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทางโทรศัพท์ เคลื่อนที่ โทรเลข โทรสาร โทรพิมพ์ โทรภาพ วิทยุติดตามตัว และวิทยุสื่อสาร
2. ความจำเป็นของการดักฟังจะต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและจะต้องให้เป็นไปตามการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพและในการให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งจะใช้มาตรการในการดักฟังการติดต่อสื่อสารนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการป้องกันมิให้การก่ออาชญากรรม และการสืบสวนคดีที่มีการกระทำความผิดจะต้องกำหนดเงื่อนไขที่จะทำการดักฟังทางโทรศัพท์ไว้เพื่อเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์เกินขอบเขตจนการดำเนินการ ไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของบุคคลโดยไม่มีเหตุอันควรและเกินความจำเป็นในการใช้อำนาจ
3. ฐานความผิดและโทษในการกระทำความผิดที่จะใช้ในการดักฟังในการกำหนดจะต้องคำนึงถึงความยากง่ายในการแสวงหาพยานหลักฐาน และจะต้องคำนึงถึงระดับของความผิดอันตรายหรือผลกระทบของการก่อการกระทำความผิดอาญา ซึ่งความผิดที่จะถูกดักฟังนั้นจะต้องเป็นความผิดอาญาที่เป็นอันตรายเป็น โดยมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมหรือกระทบต่อผลประโยชน์

⁴⁰ กมลชัย รัตนสกววงศ์ และ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2540) แนวทางในการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (บคค.) อ่างอิงใน รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์ การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีอาชญากรรม กรณีศึกษาของบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด, การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี, 2556, หน้า 14-15.

ของมหาชนเป็นอย่างมาก หรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งจะต้องเป็นความผิดในลักษณะที่เป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดเกี่ยวกับการเรียกค่าไถ่ ความผิดเกี่ยวกับการชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ความผิดกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่า การควบคุมยุทธภัณฑ์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและความผิดอาญาที่มีโทษขั้นสูงไม่ต่ำกว่าสิบปีตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

4. กระบวนการในการขออนุญาตดักฟัง โดยจะต้องกำหนดองค์การในการควบคุมการดักฟังและกระบวนการในการขออนุญาตดักฟังไว้ และให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่ควบคุมการดักฟังการติดต่อสื่อสาร แต่หากมีความจำเป็นในการดักฟังของเจ้าพนักงานในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ให้เจ้าพนักงานอัยการอนุญาตให้มีการดักฟัง โดยมีผลบังคับใช้ไม่เกิน 3 วัน และหากเจ้าพนักงานมีความจำเป็นที่จะดักฟังต่อไปจะต้องดำเนินการขออนุญาตต่อศาล ซึ่งรายละเอียดคำขอจะต้องประกอบไปด้วย 1) หน่วยงานของรัฐผู้ยื่นคำร้องหรือพนักงานสอบสวน 2) ผู้ต้องสงสัย ซึ่งการติดต่อสื่อสารของเขาที่จะถูกดักฟัง 3) ข้อเท็จจริงและฐานความผิดที่สงสัยว่าผู้ต้องสงสัยจะกระทำความผิดอยู่หรือได้กระทำความผิดพร้อมทั้งเหตุผลการค้นหาข้อเท็จจริงได้โดยวิธีการอื่นไม่อาจกระทำได้หรือการดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบาก 4) มาตรการที่ขออนุญาตที่ใช้ในการดักฟัง 5) ระยะเวลาในการดักฟัง 6) หน่วยงานที่ขอให้ดำเนินการตรวจตราการติดต่อสื่อสารถึงกันทางคมนาคม

5. ระยะเวลาในการอนุญาตให้มีการดักฟัง กำหนดให้ศาลอนุญาตโดยกำหนดเวลาไม่เกิน 3 เดือน เพื่อเป็นการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล หากยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องดักฟังการติดต่อสื่อสารอยู่ต่อไป ให้ขออนุญาตศาลและศาลอาจจะขยายเวลาได้อีกเพียงครั้งเดียวไม่เกิน 30 วัน

6. การสิ้นสุดระยะเวลาของอำนาจในการดักฟัง เมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องสงสัยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ ความจำเป็นในการดักฟังนั้นย่อมหมดไป หรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ทำการดักฟังได้

7. กำหนดโทษสำหรับการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังมาเปิดเผยโดยมีเหตุอันสมควร และกำหนดโทษในกรณีเกี่ยวกับการไม่อำนวยความสะดวกหรือไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงาน ในการปฏิบัติตามหน้าที่

8. ในส่วนของพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังใช้ได้เฉพาะผู้ถูกดักฟัง และบุคคล ซึ่งติดต่อกับผู้ถูกดักฟังเท่านั้น ไม่สามารถนำไปพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นคู่สนทนาในการติดต่อสื่อสารดังกล่าว

9. พยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟัง หากข้อมูลที่ได้มาจากการดักฟังไม่มีประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดหรือใช้ในการสืบสวนการกระทำความผิดอาญาต่อไปอีกก็ไม่สมควรเก็บรักษาไว้อีกให้ทำลายข้อมูลดังกล่าวภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

วศินี วงศ์นิติ⁴¹(2550) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง อำนาจสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผลการวิจัย พบว่าการดำเนินการสืบสวนของต่างประเทศภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือตามหลักนิติธรรม ได้ให้ความสำคัญอย่างมากแก่การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของบุคคล และได้คุ้มครองเจ้าพนักงานผู้ที่ได้กระทำไปโดยสุจริต การดำเนินการในการสืบสวนของเจ้าพนักงานที่ไปล่วงละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องมี “เหตุอันควรสงสัย” ที่จะทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวน ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยรายละเอียดที่ชัดเจนในคำร้องขอขึ้นต่อศาลว่าเจ้าพนักงานได้ใช้วิธีธรรมดาแล้วไม่ประสบความสำเร็จ หรืออาจมีอันตรายมาก จึงขอสืบสวนด้วยเทคนิคพิเศษ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาต พร้อมทั้งนี้ต้องมีรายงานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้วย แต่ประเทศไทยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติค่านิยมของการสืบสวนไว้แต่ไม่ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขของการสืบสวนไว้ ทำให้การสืบสวนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ และมีการนำเทคนิคการสืบสวนพิเศษมาใช้ โดยไม่มีกฎหมายรับรองจึงทำให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาถึงหลักกฎหมายรวมถึงขอบเขต และปัญหาที่เกิดจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการสืบสวนคดีอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล (2) เพื่อศึกษาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลกับการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการป้องกันการกระทำความผิดให้เกิดความสมดุล (3) เพื่อศึกษาหาแนวทาง

⁴¹ วศินี วงศ์นิติ, อำนาจสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงาน ศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน, การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ, 2550.

ในการพัฒนากฎหมาย เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และวิธีการให้เจ้าพนักงานได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง ตรวจสอบได้ไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยเปรียบเทียบกับ การสืบสวน ของต่างประเทศ

ธนชัย นักสอน⁴² (2552) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การตรวจสอบและถ่วงดุลการดักฟัง ทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 จากการศึกษาพบว่า มาตรการดักฟังทางโทรศัพท์ และการได้มา ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่ จะต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลจากศาล แต่เพื่อให้ศาลมีแนวโน้มในการอนุญาตให้ใช้มาตรการดังกล่าวภายในองค์กรของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ต้องการใช้มาตรการดังกล่าวจะต้องมีการตรวจสอบและถ่วงดุลกระบวนการขออนุญาต อย่างโปร่งใสและถูกต้องเสียก่อน เพื่อเป็นหลักประกันในขั้นต้นแก่ประชาชน ซึ่งอาจจะถูกกระทบ สิทธิเสรีภาพจากการกระทำของเจ้าหน้าที่อีกด้วย ในกฎหมายว่าด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์ และ การได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ เยอรมนี ได้มีการบัญญัติกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจในการเข้าถึงข้อมูล ด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้อย่างเคร่งครัด ตั้งแต่ กระบวนการขออนุญาตใช้มาตรการดังกล่าว ระบุประเภทความผิดที่อนุญาต ระยะเวลาในการ ใช้มาตรการตลอดจนถึงการนำเสนอข้อมูลเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาล เจ้าหน้าที่ต้องผ่าน การตรวจสอบหลายขั้นตอนจากหลายส่วนหรือหลายหน่วยงานภายในองค์กรบังคับใช้กฎหมายนั้น ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนว่าจะได้รับการคุ้มครอง ตามบทบัญญัติ ของกฎหมายที่แท้จริง ประเทศไทยได้มีการบัญญัติการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มา ซึ่งข้อมูล ทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษในพระราชบัญญัติการสอบสวน คดีพิเศษ มาตรา 25 แต่ยังไม่มีการบัญญัติระเบียบหรือหลักเกณฑ์ในการตรวจสอบ และถ่วงดุล การขออนุญาตใช้มาตรการดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน ของเจ้าหน้าที่และส่งผลกระทบต่อข้อมูลที่ได้นั้นมีอาจสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานสำคัญ เพื่อลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในชั้นศาลได้ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติ ของกฎหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มา ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนอย่างเหมาะสมและเจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้

⁴² ธนชัย นักสอน, การตรวจสอบและการถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทาง อิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, วิทยานิพนธ์หลักสูตร นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ, 2552

พยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายดำเนินคดีทางอาญาในชั้นศาลอย่างถูกต้อง จึงควรมีการบัญญัติ ระเบียบหรือหลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้อำนาจตามมาตรา 25 ตั้งแต่กระบวนการขออนุญาตที่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลจากคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในคดีนั้น ผู้อำนวยการสำนักคดีที่เกี่ยวข้อง และผู้บังคับบัญชาสูงสุดหรืออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ตลอดจนจนถึงกระบวนการรักษาและข้อมูลข่าวสารที่ได้มาจากการใช้มาตรการดังกล่าว ทั้งนี้ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของความหมายของสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีการให้ได้มาข้อมูลข่าวสารรวมไปถึงการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ในกรณีฉุกเฉิน เช่นเดียวกับกฎหมายต่างประเทศ อันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาที่มีความร้ายแรงควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพส่วนตัวของประชาชนให้ถูกกระทบจากการใช้มาตรการดังกล่าวน้อยที่สุด

มยุรา วิมลโลหการ⁴³ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรม โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ ผลการศึกษาพบว่า การป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งในปัจจุบันพบว่า อาชญากรรมประเภทอาชญากรรมเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติในปัจจุบันและยังเป็นปัญหาที่ท้าทายกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาที่บังคับใช้ อยู่ในเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากกลุ่มอาชญากรรมอาชญากรรม ได้มีการนำเทคโนโลยีเทคนิควิธีการสมัยมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรม มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และเป็นเครือข่าย และมีการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์กรอาชญากรรมอาชญากรรม (Organized Crime) ผู้กระทำความผิดและผู้ร่วมกระบวนการเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ การดำเนินการในการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรม นำมาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายและกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศชาติ กระบวนการสืบสวนด้วยรูปแบบธรรมดา เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงของผู้บงการ สั่งการอยู่เบื้องหลังที่ไม่ชอบใจใกล้ชิดกับตัวอาชญากรรม เพื่อนำตัวบุคคลเหล่านั้นมารับโทษตามกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร การใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษ เช่น โดยการดักฟัง การใช้เจ้าหน้าที่อำพราง การจัดส่งภายใต้การควบคุม จึงเป็นวิธีการที่จำเป็นและมีบทบาทอย่างยิ่งในการปราบปรามและป้องกันปัญหาอาชญากรรม และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ร่วมกระบวนการถึงแม้ว่าการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าวที่กล่าวมานั้น จะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองคุ้มครองไว้ก็ตาม แต่มาตรการดังกล่าว ก็เป็นมาตรการที่จำเป็นอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐาน ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการป้องกัน และ

⁴³ มยุรา วิมลโลหการ, การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรม โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553

ปราบปรามยาเสพติด จึงทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าว ที่กล่าวมา ใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้

โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษมากำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด (2) ศึกษาถึงแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด โดยศึกษาความแตกต่างระหว่างกฎหมายยาเสพติด และกฎหมายอาญา การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา ศึกษาถึงสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล และหลักการใช้อำนาจรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงการรับฟังพยานหลักฐานและศึกษาถึงการดำเนินคดียาเสพติด และการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งจะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย (3) ศึกษาถึงการนำเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษมาใช้ในคดียาเสพติด ได้แก่ การดักฟัง ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 การอ้างพรตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. 2550 (4) วิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และวิเคราะห์ปัญหา ในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสามฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษจะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

ไชยยศ อรุณศรียศศักดิ์⁴⁴(2555) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังในกฎหมายการค้ำมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ผลการวิจัยพบว่า สิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนตามรัฐธรรมนูญเป็นสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้รับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ แต่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 30 ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการสืบสวนสอบสวนพิเศษ เพื่อทำการดักฟังการสื่อสารของประชาชนที่กระทำผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ โดยในการดำเนินการบัญญัติให้อำนาจศาลชั้นต้นใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้มีการดักฟังโดยไม่มีหลักเกณฑ์

⁴⁴ ไชยยศ อรุณศรียศศักดิ์, การสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังในกฎหมายการค้ำมนุษย์กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี, 2555

และวิธีการดำเนินการที่เป็นกรอบอย่างชัดเจนและเหมาะสมในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่และศาล การดำเนินการใช้ขั้นตอนต่าง ๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานจึงเป็นช่องทางและไม่เพียงพอที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชน จึงเห็นควรที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาของศาล เพื่อมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจกระทำการ ที่เกินกว่าหลักการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

โดยงานวิจัยนี้ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยวิธีการดักฟังและแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ (2) ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยวิธีการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2511 (3) วิเคราะห์ปัญหาและข้อกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2511 ในประเด็นขอบเขตการจำกัดสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (4) เปรียบเทียบแนวทางการสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2511 กับการสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามกฎหมายต่างประเทศ และ (5) เสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงการสืบสวนสอบสวนพิเศษ โดยการดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ.2511 เพื่อมิให้เกิดขอบเขตในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์⁴⁵(2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดีอาชญากรรม กรณีศึกษาของบัญชาการตำรวจปราบปรามอาชญากรรม ผลการวิจัยพบว่า การดักฟังการสื่อสารการสนทนาทางโทรศัพท์ของประชาชน แม้จะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญให้ความคุ้มครองและข้อจำกัดในด้านอื่นๆ แต่ในบางครั้งอาจก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการปฏิบัติงานด้านสืบสวนจับกุมอาชญากรรมและความมั่นคงของประเทศรวมทั้งเพื่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่เนื่องจากกฎหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการดักฟังการสนทนาของบุคคล เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรม ไม่สามารถที่ใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยอันมีสาเหตุดังต่อไปนี้ (1) ความยุ่งยากในการขออนุญาตตลอดจนขั้นตอนการรายงานผลการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารให้ผู้บังคับบัญชา เลขานุการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ (2) การปฏิบัติงานดักฟังของเจ้าหน้าที่ มีความเสี่ยงเนื่องด้วยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ผู้ดักฟัง

⁴⁵ รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์, การดักฟังทาง โทรศัพท์ในคดีอาชญากรรมกรณีศึกษาของบัญชาการตำรวจปราบปรามอาชญากรรม, การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี, 2556

อย่างเพียงพอ หากมีมูลเหตุว่าผู้ถูกดักฟังไม่ได้เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด อาจเกิดการฟ้องร้องเรื่องละเมิดสิทธิขึ้นมาได้ (3) ยังไม่มีกฎหมายกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน กรณีที่ข้อมูลที่ได้จากการดักฟังคดีอาชญากรรมมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอื่นๆ ได้ งานวิจัยนี้จึงมีแนวทางการในการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายดังกล่าวอันประกอบด้วยข้อเสนอแนะหลายประการ เช่น (1) ควร มีหลักกฎหมายกลางเกี่ยวกับการดักฟัง โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องการมีอำนาจในการดักฟัง ต้องออกกฎหมายรองรับให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายหลักในเรื่องการดักฟังดังกล่าว (2) ควร เสนอให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟัง โดยมีการตรากฎหมายเป็นพระราชบัญญัติกำหนดให้ใช้ กฎหมายการดักฟังกับความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและความผิดตามพระราชบัญญัติ ที่มีโทษทางอาญาตามฐาน หรืออัตราโทษที่กำหนดได้รวมทั้งควรกำหนดขอบเขตให้ข้อมูลที่ได้อาจ การดักฟังสามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาอื่นๆ ได้

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อหาหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดัก ฟังโทรศัพท์ในคดีอาชญากรรม (2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการดักฟังทางโทรศัพท์ของประเทศไทย และประเทศอื่นๆ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์ในคดีอาชญากรรม (4) เพื่อ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์ในคดีอาชญากรรม

จุฬาลักษณ์ เฝ้ากันทะ⁴⁶(2557) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการ ดักฟังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ผลการวิจัย พบว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้อำนาจ เจ้าพนักงานกระทำการดักฟังการกระทำความผิดในคดีอาชญากรรมและกำหนดหลักเกณฑ์ และ วิธีการในการดักฟังการกระทำความผิด โดยให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนน้อย ที่สุดก็ตาม แต่ในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ดังกล่าวก็ยังคงประสบกับปัญหา ในการบังคับใช้และมีข้อขัดข้องอยู่หลายประการอันส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชน ตามรัฐธรรมนูญที่บัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ อาทิ สิทธิในการสื่อสารถึงกัน สิทธิในครอบครัว ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวของประชาชน โดยหลักแล้วองค์กรของรัฐที่ใช้ อำนาจตามกฎหมายในการดักฟังการกระทำความผิดจะต้องกระทำการ หรือใช้อำนาจนั้น

⁴⁶ จุฬาลักษณ์ เฝ้ากันทะ, ปัญหาเกี่ยวกับการดักฟังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519, วิทยานิพนธ์หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ, 2557

ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างเคร่งครัดและเป็นไปตามหลักสากล

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎี และหลักการที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตุวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 จากการศึกษาแม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด มาตรา 14 จัตุวา จะให้เจ้าพนักงานกระทำการดักฟังการกระทำความผิดโดยให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด แต่การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานยังประสบปัญหาในการบังคับใช้ จากข้อเสนอแนะ จึงควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และระเบียบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดังกล่าว และไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควร

นิทนต์ ชันธรุจิ⁴⁷(2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 14 จัตุวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ผลการศึกษาพบว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยจากการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มา ซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 14 จัตุวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พบว่า การก่ออาชญากรรมในคดียาเสพติดล้วนแล้วแต่มีผลประโยชน์มหาศาลทำให้การวางแผนในการกระทำความผิดมีความซับซ้อน มีกิจกรรมในองค์กรหลายลักษณะ เจ้าพนักงานของรัฐจำเป็นต้องนำมาตรการการสืบสวนวิธีพิเศษที่มีความทันสมัยต่อเทคโนโลยี และการพัฒนารูปแบบของการกระทำความผิด ซึ่งการดักฟังทางโทรศัพท์ ในคดียาเสพติดตามมาตรา 14 จัตุวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล ผู้บังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ต้องมีความละเอียดอ่อนในการบังคับใช้เนื่องจากมาตรการดังกล่าวมีข้อจำกัดการใช้อำนาจรัฐในการดักฟังเป็นไปโดยไม่มีหลักเกณฑ์หรือหลักประกันในการควบคุมการใช้อำนาจ สิ่งที่ตามมาก็คือการใช้อำนาจรัฐก็จะจะเป็นไปตามใจของเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจนั้นเสียเอง อันส่งผลกระทบต่อประชาชนที่มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมให้ต้องได้รับความเสียหายได้ซึ่งองค์ที่มีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจในการดักฟัง

⁴⁷ นิทนต์ ชันธรุจิ, “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 14 จัตุวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519” วารสารกระบวนการยุติธรรม, 9, (กันยายน – ธันวาคม 2559)

ทางโทรศัพท์นั้นก็คือ องค์กรศาลและผู้มีอำนาจอนุญาตมีเพียงตำแหน่งเดียวคือ อธิบดีผู้พิพากษา ศาลอาญาจึงเป็นประเด็นว่าเป็นการเหมาะสมและเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจที่มีความคล่องตัวหรือไม่ ทั้งนี้ต้องคำนึงการป้องกันอาชญากรรมยาเสพติดในมาตรา 14 จัตวาแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ไม่ได้มีการบัญญัติถึงกรณีร้องขอให้มีการดักฟังทางโทรศัพท์ในกรณีฉุกเฉินหรือมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเอาไว้แต่อย่างใดและหากเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศแล้วพบว่าจะมีการบัญญัติในกรณีดังกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจน เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา บัญญัติว่าหากเจ้าหน้าที่มีความจำเป็นที่จะต้องมาตรการการดักฟังทางโทรศัพท์กรณีที่จะเกิดการกระทำความผิดทางอาญาต่อชีวิตหรือการสมคบกันกระทำความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ หรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติกฎหมายฉบับดังกล่าวจะอนุญาตให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้มาตรการดักฟังทางโทรศัพท์ไปก่อนล่วงหน้านอกจากนี้ในประเด็นการกำหนดประเภทของฐานความผิดในการดักฟังทางโทรศัพท์ตามกฎหมายยาเสพติดได้กำหนดไว้อย่างกว้างว่าสามารถอนุญาต หรือยินยอมให้มีการดักฟังการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์สำหรับความผิดอาญาทุกประเภทที่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งในความเป็นจริงแล้วไม่อาจเป็นไปได้เนื่องจากการขัดกับหลักสัดส่วนเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงได้ศึกษาประเด็นปัญหาเพื่อหามาตรการในการแก้ไขปัญหาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น



บทที่ 3

การดักฟังการกระทำความผิดตามกฎหมายต่างประเทศ

จากสภาพปัญหาของการประกอบอาชญากรรมที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ได้มีการพัฒนาไปมาก มีรูปแบบการดำเนินที่เป็นเครือข่าย หรือองค์กรอาชญากรรมประกอบกับการนำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการติดต่อสื่อสารและสั่งการ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่สามารถสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดด้วยรูปแบบธรรมดาได้ จึงทำให้อาชญากรก่อเหตุกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น นานาประเทศจึงได้คิดค้นมาตรการที่ใช้ดำเนินการกับอาชญากรที่ก่อเหตุในลักษณะดังกล่าว มาตรการการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ จึงได้ถูกนำมาใช้ในการสืบสวน ซึ่งการสืบสวนในรูปแบบธรรมดาไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการสืบสวนเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ดังนั้น นานาประเทศอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา เยอรมัน ได้นำวิธีการสืบสวนด้วยการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์มาใช้สืบสวนในความผิดที่มีการดำเนินการซับซ้อน โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชนเป็นหลัก เพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาจะได้ศึกษาถึงการดักฟังทางโทรศัพท์ตามกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันและประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การดักฟัง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตุวาเพื่อจะนำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของกฎหมายไทย เกี่ยวกับการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในบทที่ 4 ต่อไป

1. ความเป็นมา และแนวคิดของการดักฟังในประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน⁴⁸

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน (Grundgesetz) ได้บัญญัติถึงหลักประกันในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในเรื่องความลับในการสื่อสารไว้ในมาตรา 10 ซึ่งมีสองวรรคว่า

⁴⁸ กลมชัย รัตนสกวาวงศ์ และ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2540) “รายงานการศึกษาเรื่องแนวทางในการยกเว้นกฎหมายที่เกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง” “สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ อ้าถึงใน รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์ การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดียาเสพติด กรณีศึกษากองบัญชาการการตำรวจปราบปรามยาเสพติด การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตรมหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2556 หน้า 26.

“ความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์และการสื่อสารทางไกล ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้”

การจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าว จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ในกรณีการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานกระทำเพื่อคุ้มครองระเบียบพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและความมั่นคงของสหพันธ์และมลรัฐแล้ว ย่อมตรากฎหมายมาจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวได้โดยเจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องแจ้งให้ผู้ถูกกระทบสิทธิทราบและให้องค์กรหรือองค์กรผู้ช่วยต่างๆ ที่แต่งตั้งโดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน่วยงานตรวจสอบแทนการใช้สิทธิฟ้องร้องต่อศาล”

สหพันธรัฐเยอรมันได้ตรากฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์และการสื่อสารทางไกลที่เรียกว่า “Gesetz zu Beschraenkung des Brie, Post - und Femmaellegeheimnisses vom 13 August 1968 Aenderung 27.5.1992 หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธ์ มาตรา 10 Gesetz zu Artikle 10 Grundgesetz (G 10)

ในการดำเนินคดีอาญาพนักงานสอบสวน ก็อาจใช้มาตรการดักฟังการกระทำผิดทางโทรศัพท์ที่ผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เรียกว่า Strafprozessordnung

1.1 หลักเกณฑ์การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมาตรา 10 Gesetz zu Artikle 10 Grundgesetz (G10)

1.1.1 การใช้อำนาจรัฐในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในเรื่องความลับในการสื่อสารทางจดหมาย ไปรษณีย์ และการสื่อสารทางไกล

ตามกฎหมาย G 10) มาตรา 1(1) กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจเกี่ยวกับการพิทักษ์รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐและมลรัฐต่างๆ สำนักงานการป้องกันประเทศทางทหาร (Das Amt Fure Den militacrischen Abschirmdienst) และสำนักการข่าวกรองแห่งสหพันธรัฐ (Die Bundesnachrichtendienst) มีอำนาจที่จะทำการเปิดและตรวจดูจดหมาย ไปรษณีย์ภัณฑ์หรือการแจ้งข่าวสารทางไกลที่ผิดสนึกนั้นได้ รวมทั้งการตรวจตราถึงการสื่อสารต่างๆ และทำการบันทึกไว้เป็นหลักฐานได้ เพื่อป้องกันอันตรายที่จะกระทบกระเทือนต่อการปกครองระบบเสรีประชาธิปไตยหรือความดำรงอยู่หรือความมั่นคงของสหพันธรัฐหรือของมลรัฐใดมลรัฐหนึ่ง รวมทั้งความมั่นคงของกองกำลังทางทหารที่ตั้งอยู่ในประเทศสหพันธรัฐ หรือมลรัฐใดมลรัฐหนึ่ง รวมทั้งความมั่นคงของกองกำลังทางทหารที่ตั้งอยู่ในประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ตามสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) หรือกองกำลังทางทหารที่ตั้งอยู่ในมลรัฐเบอร์ลินของมหาอำนาจทั้งสาม

1.1.2 องค์กรที่มีอำนาจในการออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบของ การตรวจตราและการบันทึกข้อมูลการติดต่อสื่อสาร

กฎหมาย G10 มาตรา 1(2) อำนาจในการที่ออกประกาศ เกี่ยวกับการกำหนด ระเบียบการ แจ้งข่าวสารในการไปรษณีย์ และการส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ต่างๆ เป็นอำนาจหน้าที่ของ ไปรษณีย์ของสหพันธรัฐ และกำหนดให้ไปรษณีย์ของสหพันธรัฐและหน่วยงานอื่นๆ ที่มีอำนาจ หน้าที่เกี่ยวกับกิจการการสื่อสาร มีอำนาจที่จะออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดระเบียบและการแจ้ง ข่าวสารในการไปรษณีย์ การส่งไปรษณีย์ภัณฑ์ต่างๆ และการตรวจตราตลอดจนการบันทึกข้อมูล การติดต่อสื่อสาร โดยจะต้องตรวจสอบตามระเบียบที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วยการทำงานร่วม ระหว่างสหพันธรัฐและมลรัฐในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ หลักเกณฑ์ในการเปิดสิ่งของต่างๆ ที่ปิดผนึก และระดับความลับต่างๆ

1.1.3 เหตุที่จะทำการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ที่

กฎหมาย G10) มาตรา 2(1) ได้กำหนดความผิดที่สามารถใช้มาตรการจำกัด สิทธิเสรีภาพ โดยการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จะต้องประกอบไปด้วย

- 1) ความผิดอาญาฐานเป็นศัตรูของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประเทศ ตามมาตรา 80 มาตรา 80a มาตรา 83 และมาตรา 84 แห่งประมวลกฎหมายอาญา
- 2) ความผิดอาญาฐานกระทำการเป็นอันตรายต่อนิติรัฐและประชาธิปไตย
- 3) ความผิดอาญาฐานกระทำการเป็นศัตรูต่อมลรัฐและฐานกระทำความผิด อันเป็นการกระทบกระเทือนความมั่นคงภายนอกของประเทศ
- 4) ความผิดอาญาฐานผิดต่อการป้องกันมลรัฐ
- 5) ความผิดอาญาฐานความผิดต่อความมั่นคงของกองกำลังทหาร ที่ตั้งอยู่ใน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันตามสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ หรือกองกำลังทหารที่ตั้งอยู่ในมลรัฐ เบอร์ลินของมหาอำนาจทั้งสาม
- 6) ความผิดอาญาฐานก่อกลุ่มก่อการร้าย
- 7) กระทำความผิดอาญา ตามกฎหมายว่าด้วยคนต่างด้าว

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสาร โดยการดักฟังทางโทรศัพท์ เจ้าพนักงานจะกระทำได้ ภายใต้เงื่อนไขว่ามีข้อเท็จจริงอันเป็นที่น่าสงสัยว่า มีผู้ใดวางแผนจะกระทำความผิด หรือกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิด

1.1.4 เงื่อนไขของการใช้อำนาจดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์

กฎหมาย G 10 กำหนดไว้ว่า การจำกัดสิทธิเสรีภาพโดยการดักฟังทางโทรศัพท์ จะกระทำได้เฉพาะในกรณีที่มีการค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่นที่ไม่อาจกระทำได้ หรือเป็นไปได้

ยากยิ่ง และจะกระทำได้เฉพาะต่อบุคคลผู้ต้องสงสัย หรือบุคคลซึ่งมีข้อเท็จจริงว่ามีการติดต่อกับผู้ต้องสงสัยหรือการให้ข่าวสารต่างๆ กับผู้ต้องสงสัยหรือที่ผู้ต้องสงสัยใช้เครื่องมือสื่อสารของบุคคลนั้น แต่จะใช้วิธีการดังกล่าวข้างต้นไม่ได้กับไปรษณีย์ภัณฑ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (Abgeordnetenpost) ของรัฐสภาสหพันธ์รัฐหรือรัฐสภามลรัฐต่างๆ แต่สามารถใช้มาตรการข้างต้นได้ในกรณีที่คณะกรรมการพิสูจน์ได้แน่ชัดว่าไปรษณีย์ภัณฑ์ มิได้มาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้น แต่ในกรณีฉุกเฉินรัฐมนตรีแห่งสหพันธ์รัฐ จะกำหนดให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารนี้ได้ และจะต้องแจ้งเรื่องต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา 2 (2) โดยเฉพาะมีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอันตรายต่างๆ มีการคิดอาวุธในการโจมตีสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน เพื่อเตรียมตัวเผชิญต่อภัยอันตรายดังกล่าวกฎหมาย G 10 มาตรา 3 (1)

กฎหมาย G 10 มาตรา 3 (2) กำหนดไว้ว่าข้อมูลที่ได้จากการดักฟังในการจำกัดสิทธิเสรีภาพจะนำไปใช้ให้ผลเสียแก่บุคคลอื่นมิได้ หรือบุคคลที่มีใช้ผู้ต้องสงสัยว่าเป็นผู้กระทำความผิด

1.1.5 กระบวนการในการขออนุมัติและผู้มีอำนาจอนุมัติในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร และระยะเวลาในการดำเนินการตามคำอนุมัติ

กฎหมาย G 10 มาตรา 1 กำหนดไว้ว่าการยื่นคำร้องขอในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร จะต้องอยู่ในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ของหน่วยงานที่ยื่นคำร้องขอ

- 1) ประธานสำนักงานหรือผู้กระทำการแทน จะเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องขอในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครอง และพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ
- 2) หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้กระทำการแทน จะเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องขอในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ ของเจ้าพนักงานคุ้มครอง และพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐ
- 3) หัวหน้าส่วนราชการหรือผู้กระทำการแทน จะเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องขอในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ของการกระทำที่เป็นปฏิบัติการต่อกองกำลังทหารแห่งสหพันธ์รัฐ (Bundeswehr) สำนักงานเกี่ยวกับการป้องกันตนเองทางทหาร
- 4) หัวหน้าสำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐหรือผู้กระทำการแทน จะเป็นผู้มีอำนาจยื่นคำร้องขอ ในขอบเขตของกิจการงานในหน้าที่ของการกระทำที่เป็นปฏิบัติการต่อสำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐ

และการร้องขอในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารตามกฎหมาย G 10 มาตรา 3 (1) ผู้ยื่นคำร้องขอ ได้แก่ สำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐ จะต้องยื่นคำร้องขอโดยหัวหน้าสำนักงานหรือผู้กระทำการแทน

กฎหมาย G 10 มาตรา 4 กำหนดไว้ว่า ในการยื่นคำร้องขอต้องประกอบด้วย เหตุผลในการยื่นคำร้องขอในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร และจะต้องแสดงให้เห็นว่า การค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่น ไม่อาจจะกระทำได้หรือเป็นไปได้โดยยากลำบากและคำร้องขอ จะต้องระบุ ประเภท ขอบเขต และระยะเวลาของการขอใช้มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ

ผู้มีอำนาจในการอนุมัติในการยื่นคำร้องขอของเจ้าพนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐ และวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติ ต้องเป็นเจ้าพนักงานมลรัฐ ในระดับสูงสุดผู้ได้รับมอบหมาย

ในการยื่นคำร้องขอของเจ้าพนักงานระดับสหพันธรัฐ รัฐมนตรีสหพันธรัฐ ผู้ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่จากนายกรัฐมนตรีสหพันธรัฐ เป็นผู้มีอำนาจในการอนุมัติการใช้ มาตรการในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสาร ซึ่งจะต้องแจ้งการอนุมัติดังกล่าวให้คณะกรรมการ ทราบเป็นระยะๆ ไม่เกิน 6 เดือนต่อครั้ง เพื่อตรวจสอบการดำเนินงานในการใช้มาตรการให้เป็นไป ตามกฎหมาย G 10 คณะกรรมการประกอบด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแต่งตั้งโดยสภาแห่ง สหพันธรัฐ จำนวน 5 คน ตามกฎหมาย G 10 มาตรา 5 (1)

ในการอนุมัติจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยยื่นคำร้องไปยังไปรษณีย์ ของสหพันธรัฐหรือหน่วยงานการสื่อสารที่เกี่ยวข้อง โดยจะต้องแจ้งประเภท ขอบเขต ระยะเวลา ของมาตรการที่กำหนดนั้น ตลอดจนสถานที่ซึ่งอนุญาตให้มีการเฝ้าติดตามการติดต่อสื่อสารนั้นๆ กฎหมาย G 10) มาตรา 5 (2)

ของกฎหมาย G 10 มาตรา 5 (3) กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ ตามคำอนุมัติได้ไม่เกิน 3 เดือน และในกรณีที่เหตุที่ได้ยื่นคำร้องขอคงมีอยู่หรือมีการกระทำผิดอยู่ ก็สามารถยื่นคำร้องขออนุญาตให้มีการอนุมัติได้อีกไม่เกิน 3 เดือน

กฎหมาย G 10 มาตรา 5 (4) ให้หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ แห่งสหพันธรัฐ มีหน้าที่ จะต้องแจ้งการอนุมัติในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารแก่ หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับมลรัฐที่เกี่ยวข้องทราบด้วย และให้หน่วยงาน คุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับมลรัฐ แจ้งให้หน่วยงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ แห่งสหพันธรัฐทราบถึงการอนุมัติในเรื่องการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่หน่วยงาน ของตนได้รับมอบหมายให้ดำเนินการด้วย

กฎหมาย G 10 มาตรา 7(2) ในกรณีได้รับอนุมัติการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ในการสื่อสารแล้ว เมื่อเหตุแห่งความสงสัยไม่มีอยู่หรือหมดความจำเป็นแล้ว จะต้องเลิกใช้มาตรการนั้น โดยทันที และหน่วยงานที่ยื่นคำร้องจะต้องแจ้งให้การไปรษณีย์แห่งสหพันธรัฐหรือหน่วยงานอื่นที่ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเครื่องสื่อสารทั้งหลายทราบด้วย

กฎหมาย G 10 มาตรา 7 (4) กำหนดไว้ว่าให้เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพ เป็นผู้ดูแลควบคุมการทำลายข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่ได้รับมาจากการใช้มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร เมื่อไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ประโยชน์อีกต่อไป และจะต้องมีการบันทึกและลงนามไว้เป็นหลักฐานด้วย

1.1.6 การควบคุมการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร

กฎหมายประกอบของรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมาย G 10 ให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารเข้ามาควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ซึ่งจะมีคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีสหพันธรัฐจำนวน 3 คน ประกอบด้วย ประธาน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพ เป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือทนายความ และกรรมการอีก 2 คน เข้ามาตรวจสอบควบคุมการบังคับใช้มาตรการในจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารที่รัฐมนตรีสหพันธรัฐเป็นผู้อนุมัติ ทั้งในขั้นตอนปกติและในกรณีฉุกเฉินจำเป็นรีบด่วน รัฐมนตรีสหพันธรัฐผู้มีอำนาจอนุมัติจะต้องแจ้งถึงการใช้มาตรการในจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ให้คณะกรรมการดังกล่าวทราบทุกๆ เดือน คณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจในการวินิจฉัยด้วยตนเอง หรือเมื่อมีคำร้องเกี่ยวกับความจำเป็นและมูลเหตุของการใช้มาตรการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หากคณะกรรมการวินิจฉัย พบว่า มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ไม่มีมูลหรือไม่มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรการเช่นนั้น คณะรัฐมนตรีสหพันธรัฐสาธารณรัฐผู้มีอำนาจดังกล่าว จะต้องยกเลิกมาตรการที่ใช้ในนั้น โดยไม่ชักช้า ในส่วนข้อมูล และเอกสารต่างๆ ที่รัฐมนตรีสหพันธรัฐได้รับมา จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบทุกเดือน เช่นกัน

คณะกรรมการชุดนี้ มีอำนาจในการออกระเบียบการทำงานของตน โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ แต่จะต้องรับฟังความเห็นจากคณะรัฐมนตรีแห่งสหพันธรัฐเสียก่อน

ส่วนในมลรัฐนั้น สภาของมลรัฐจะเป็นองค์กรที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอนุมัติในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานระดับสูงสุดของมลรัฐนั้นๆ ตลอดจนการตรวจสอบมาตรการต่างๆ ที่ออกโดยเจ้าพนักงานระดับสูงสุดของมลรัฐนั้นๆ ด้วย การอนุมัติให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารนี้ และการใช้มาตรการดังกล่าวนั้น ไม่อาจนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ กฎหมาย G 10 มาตรา 9

1.2 การดักฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁹

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมัน ได้บัญญัติ เรื่อง อำนาจในการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ และอำนาจในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ไว้ต่างหากจากกัน ซึ่งแต่เดิม จะมีเฉพาะแต่อำนาจในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ ซึ่งบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลในการควบคุมอนุญาต แต่ในกรณีฉุกเฉินจำเป็นก็ให้พนักงานอัยการมีอำนาจดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ ไปรษณีย์ภัณฑ์ที่จะถูกยึดได้นั้น จะต้องเป็นจดหมาย พัสดุ ไปรษณีย์ หรือโทรเลขที่ส่งมาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การค้นหาคำความจริงในคดี (มาตรา 99 StPO) กระบวนการใช้อำนาจรัฐในการยึดไปรษณีย์ภัณฑ์ของผู้ถูกกล่าวหา เป็นพื้นฐานความคิดของการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์โดยรัฐ ในเวลาต่อมา

1.2.1 ขั้นตอนในการดักฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มูลเหตุการณืใช้อำนาจรัฐในการตรวจตราดู และทำการบันทึกการติดต่อสื่อสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เพื่อที่จะแสวงหาพยานหลักฐานอันชอบด้วยกฎหมาย เพื่อใช้ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรง จึงให้อำนาจเจ้าพนักงานดำเนินการตรวจตราดูแลและทำการบันทึกการติดต่อสื่อสารทางไกลด้วยเครื่องบันทึกเสียง จะกระทำได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้ร่วมในการกระทำความผิด การบันทึกเสียงด้วยเครื่องบันทึกเสียง จะกระทำได้ก็แต่โดยคำสั่งศาลเท่านั้น แต่กรณีฉุกเฉินมีความจำเป็นเร่งด่วน พนักงานอัยการก็อนุญาตให้มีการดักฟังการกระทำความผิดและบันทึกเสียงได้ แต่การใช้อำนาจดังกล่าวของพนักงานอัยการจะสิ้นผลบังคับ เมื่อระยะเวลาได้ผ่านพ้นไป 3 วัน โดยไม่ได้รับความเห็นชอบยืนยันจากศาลตามมาตรา 100 f(1)

มูลเหตุการณืใช้อำนาจรัฐในการตรวจตราดู และทำการบันทึกการติดต่อสื่อสารตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะกระทำได้ต่อเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลใด เป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้ร่วมในการกระทำความผิด ดังนี้

ความผิดอาญาเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อความมั่นคงของรัฐและเป็นอันตรายต่อนิติรัฐ และประชาธิปไตย หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อความมั่นคงของมลรัฐ และเป็นอันตรายต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ

- 1) การกระทำความผิดอาญาต่อการป้องกันมลรัฐ
- 2) การกระทำความผิดอาญาต่อระเบียบมหาดชน มาตรา 129 - 130 STGB มาตรา 47 วรรคหนึ่ง ข้อ 7 กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง

⁴⁹ อ้างใน “รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์ เรื่องเดิม หน้า 31-34.

3) การหลบหนีการเกณฑ์ทหาร การสนับสนุนช่วยเหลือผู้หลบหนี หรือสนับสนุนการไม่จงรักภักดีต่อประเทศ (มาตรา 16 มาตรา 19 และมาตรา 1 วรรคสาม กฎหมายอาญาทหาร การกระทำความผิดอาญาต่อความมั่นคงของกองทัพ ตามสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (NATO) หรือกองทัพที่อยู่ในกรุงเบอร์ลินของมหาอำนาจทั้งสาม ที่ประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมัน (มาตรา 89 มาตรา 94-97 มาตรา 98-100 มาตรา 109 d-109 g STGB มาตรา 16 มาตรา 19 กฎหมายอาญาทหาร และมาตรา 7 กฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา)

4) ความผิดฐานปลอมแปลงเงินตราและธนบัตร (มาตรา 146 มาตรา 151 มาตรา 152 STGB) ความผิดฐานค้ามนุษย์ (มาตรา 181 ข้อ 2 STGB)

5) ความผิดฐานฆาตกรรม ทำร้ายร่างกายผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือความผิดฐานฆาตกรรมล้างเผ่าพันธุ์

6) ความผิดต่อเสรีภาพส่วนบุคคล

7) ความผิดฐานปล้นทรัพย์และกรรโชกทรัพย์

8) ความผิดเกี่ยวกับความสงบสุขของประชาชน

9) ความผิดอาญาตามกฎหมายอาวูธ

10) ความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาวุธสงคราม

11) ความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ การกระทำเป็นปกติธุรกิจการค้า หรือเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้กระทำความผิดอาญาเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ หรือในกรณีที่มีการพยายามกระทำความผิดอาญาเหล่านั้น ต้องโทษทางอาญาด้วยหรือการจะเตรียมการ โดยผ่านการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง และการค้นหาข้อเท็จจริง หรือการตรวจสอบถึงที่อยู่ที่พักผ่อน หลบตัวของผู้ต้องหาโดยวิธีการอื่นได้กระทำแล้ว แต่ไม่ประสบผลหรือเป็นไปได้โดยยากยิ่ง การกำหนดให้มีการดักฟัง จะกระทำได้ก็แต่เฉพาะผู้ต้องหาหรือผู้มีเหตุอันน่าเชื่อว่าเป็นผู้ส่งข่าวให้ ผู้ต้องหาหรือบุคคล ซึ่งผู้ต้องหาได้ใช้โทรศัพท์

ระยะเวลาในการใช้มาตรการในการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร โดยการดักฟัง จะต้องไม่เกิน 3 เดือน และสามารถขยายระยะเวลาได้อีกไม่เกิน 3 เดือน และคำสั่งอนุญาตจะต้องทำเป็นหนังสือโดยระบุ ชื่อ และที่อยู่ของบุคคล ผู้จะถูกกระทำต่อและจำต้องระบุ ประเภท ขอบเขต และระยะเวลาของมาตรการที่จะใช้ด้วย ในกรณีที่เหตุต่างๆ ไม่มีอยู่อีกแล้ว มาตรการให้ยกเลิกใช้มาตรการดังกล่าว และจะต้องแจ้งให้ศาลและการไปรษณีย์สหพันธ์รัฐทราบด้วย เมื่อข้อมูลหรือถ้าเอกสารที่ได้มาจากการดักฟังไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้อีกแล้ว ให้ทำลายเสีย ภายใต้การดูแลของพนักงานอัยการ การทำลายเอกสารดังกล่าว จะต้องลงนามไว้เป็นหลักฐานด้วย

1.2.2 ขั้นตอนการคัดพิจารณาเอกสารในกรณีฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน⁵⁰

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐ มาตรา 10 บัญญัติไว้ว่า ให้ในกรณีฉุกเฉิน รัฐมนตรีแห่งสหพันธ์รัฐ เป็นผู้มำนาจในการกำหนดให้ใช้มาตรการจำกัดสิทธิและเสรีภาพในการสื่อสารได้ และจะแจ้งการดำเนินการให้คณะกรรมการการทราบ ตามมาตรา 2 (2) และในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีการบัญญัติการใช้มาตรการคัดพิจารณา การกระทำความผิดในกรณีฉุกเฉิน ซึ่งมีความจำเป็นเร่งด่วนได้ โดยบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการกำหนดให้มีการคัดพิจารณาและบันทึกเสียง แต่มีผลเพียง 3 วัน เมื่อไม่ได้รับความเห็นชอบของศาล แต่หากศาลอนุญาตจะให้ได้ไม่เกิน 3 เดือน

1.2.3 ระยะเวลาในการคัดพิจารณาการกระทำความผิดทางโทรศัพท์

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐ มาตรา 10 บัญญัติไว้ว่า ให้สำนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์รัฐ เจ้าพนักงานคุ้มครองและพิทักษ์รัฐธรรมนูญแห่งมลรัฐ สำนักงานเกี่ยวกับการป้องกันตนเองทางทหาร หรือสำนักข่าวกรองแห่งสหพันธ์รัฐ ต้องยื่นคำขอเป็นลายลักษณ์อักษร และกำหนดประเภท ขอบเขต ระยะเวลา และจะต้องระบุถึงเหตุแห่งการค้นหาค้นหาข้อเท็จจริงโดยวิธีการอื่น ไม่สามารถกระทำได้ หรือหากกระทำได้ ก็เป็นไปด้วยความยากลำบากเกินควร ในการอนุมัติและกำหนดระยะเวลาในการคัดพิจารณา คือ เจ้าพนักงานมลรัฐในระดับสูงสุด หรือรัฐมนตรีสหพันธ์รัฐ โดยจะอนุญาตได้ไม่เกิน 3 เดือน และจะต้องแจ้งให้การอนุมัติดังกล่าว ให้คณะกรรมการการทราบ เป็นระยะๆ ไม่เกิน 6 เดือน ต่อครั้ง

ประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์รัฐ ระยะเวลาในการคัดพิจารณาที่ยาวนานที่สุด จะต้องไม่เกิน 3 เดือน และสามารถขยายเวลาการคัดพิจารณาได้อีก แต่ต้องไม่เกิน 3 เดือน

⁵⁰ ธนชัย นักสอน การตรวจสอบและถ่วงดุลการคัดพิจารณาทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ 2552 หน้า 61-62.

2. ความเป็นมา และแนวคิดการดักฟังในประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนาการมาจากคำพิพากษาของศาลในหลายๆ คดี และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในความเป็นอยู่ที่จะไม่ให้ได้รับการแทรกแซงจากเจ้าพนักงานของรัฐในการดักฟัง

ก่อนปี ค.ศ. 1934 ประเทศสหรัฐอเมริกา ยังไม่ได้บัญญัติกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เกี่ยวข้องกับดักฟังเป็นการเฉพาะ⁵¹ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกี่ยวกับการดักฟังในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงได้นำกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังมาปรับใช้ ได้แก่ กฎหมายรัฐธรรมนูญและคำพิพากษาของศาล ซึ่งสาระของกฎหมายรัฐธรรมนูญแก้ไขครั้งที่ 4 (The fourth amendment) ค.ศ. 1787-1971 มาตรา 4 ได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพในความเป็นส่วนตัว ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวบุคคลเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะต้องไม่ถูกตรวจค้น หรือยึดโดยมิชอบด้วยกฎหมาย สำหรับหมายค้นนั้น จะออกได้ ก็แต่โดยการระบุสถานที่และบุคคลที่จะถูกตรวจค้นอย่างเฉพาะเจาะจง จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา และคำพิพากษาของศาลที่นำมาปรับใช้เกี่ยวกับการดักฟังนั้น เพื่อเจตนารมณ์ในการให้หลักประกัน แก่ประชาชนภายในรัฐ ที่จะไม่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไม่ถูกสอดเข้าเกี่ยวข้องและรบกวนความเป็นส่วนตัว จากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการครอบคลุมถึงการดักฟังหรือดักจับข้อมูลการสื่อสารของบุคคลด้วย

ในปี ค.ศ. 1968 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมาย The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act ในบรรพที่สาม (Title III) ของกฎหมายนี้ วางหลักเกี่ยวกับการดักฟังไว้ จึงได้เรียกบรรพสามนี้ว่า “กฎหมายเกี่ยวกับการดักฟัง” (Wiretap act) ซึ่งมาตรา 2511 วางหลักห้ามดักฟังการสื่อสารทางสาย (Wire) และทางวาจา (Oral) แต่มีข้อยกเว้นให้ดักฟังได้เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน และการป้องกันอาชญากรรม

⁵¹ สำหรับในระดับมลรัฐนั้น มีบางมลรัฐที่ตรากฎหมายลายลักษณ์อักษรเกี่ยวกับการดักฟังมาก่อนหน้านี้ เช่น มลรัฐ California ตรากฎหมายห้ามดักฟังทางโทรเลขในปี ค.ศ.1862 มลรัฐ New York และ Illinois ตรากฎหมายห้ามการดักฟังทางโทรศัพท์ ในปี ค.ศ.1895: Matt L. Greenberg, Low Enforcement Officers with Clean Hands May not Make Investigative use of a wiretap that was illegal acquire by a third party, University of Cincinnati Law Review, Winter, 2000 อ้างใน คณาธิป ทองรวีวงศ์, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกดักฟัง วารสารกระบวนการยุติธรรม ปีที่ 6 เล่ม 1 มกราคม - เมษายน 2556 หน้า 4.

The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968 มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 2 ประการ

ประการที่หนึ่ง เป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Rights of Privacy) จากการถูกลอบดักฟังการสื่อสารตามปรากฏชัดในบัญญัติกฎหมายที่ห้ามดักฟังการกระทำความผิด ทางโทรศัพท์

ประการที่สอง เพื่อให้รัฐสามารถใช้วิธีการดักฟัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและการป้องกันอาชญากรรม แต่มีข้อยกเว้นที่กำหนดเงื่อนไข และวิธีการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ได้ โดยบัญญัติกฎหมายที่เรียกว่า “Electronic Communications Privacy Act of 1968” หรือ ECPA

ด้วยวัตถุประสงค์ทั้งสองประการข้างต้น หลักกฎหมาย The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act ของสหรัฐอเมริกา จึงเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ควบคุมผสมผสานบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม

2.1 ขั้นตอนการขออนุญาตให้มีการดักฟัง

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นจะใช้อำนาจดักฟังทางโทรศัพท์ เจ้าหน้าที่จะต้องปรึกษาพนักงานอัยการ เพื่อทำการเตรียมสำนวนพร้อมกับพยานหลักฐาน โดยในส่วนที่เป็นความผิดในระดับสหรัฐ (Federal law) จะต้องได้รับการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุด ผู้ช่วยอัยการสูงสุดในแผนกคดีอาญา หรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย ในส่วนที่เป็นความผิดในระดับมลรัฐ จะต้องส่งสำนวนคดีให้อธิบดีอัยการประจำมลรัฐ หรืออัยการประจำเขต

ทั้งนี้ The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968, Title III ได้กำหนดกระบวนการในการขออนุญาตใช้การดักฟังทางโทรศัพท์และได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์โดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนี้⁵²

2.1.1 การขอลาย หรือการขออนุญาตใช้การดักฟังทางโทรศัพท์ และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จะต้องกระทำผ่านพนักงานอัยการผู้มีอำนาจสูงสุดตามที่กำหนดในกฎหมายนี้

⁵² Donald P. Delaney, Dorothy E. Denning, John Kaye, & Alan R. McDonald, WIRETAP LAWS AND PROCEDURES WHAT HAPPENS WHEN THE U.S. GOVERNMENT TAPS A LINE Retrived October 15, 2008 from <http://www.vortex.com/privacy/wiretap-laws> สืบค้นจาก ธนชัย นักสอน การตรวจสอบและถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ วิทยาลัยนิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2552 หน้า 39-40.

2.1.2 ในสำนวนจะต้องปรากฏรายละเอียดแห่งคดีที่ชัดเจน เกี่ยวกับรายงานการสืบสวนสอบสวนที่ได้ทำไปแล้ว ชื่อ และข้อมูลการกระทำความผิดของผู้ต้องสงสัย วิธีการดักฟังข้อมูลอุปกรณ์ที่ใช้ในการดักข้อมูล และขั้นตอนที่ใช้ในการดักข้อมูลอย่างละเอียด

การระบุข้อหาที่เป็นความผิดที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับซึ่งความผิดนั้น ต้องทำการดักสัญญาณ และต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ ในกรณีการดักการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ การร้องขอทำการดักสัญญาณ อาจกระทำได้เฉพาะอาชญากรรมที่สำคัญตามกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น

การระบุรายละเอียดของประเภท และสถานที่ของจุดที่จะดักสัญญาณ เว้นแต่เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายเกี่ยวกับการดักสัญญาณที่มีการเคลื่อนที่ไปเรื่อย โดยเป็นการร้องขอเฉพาะ ทั้งนี้ คำร้องขอต้องแสดงข้อมูลให้ชัดเจน และต้องชี้ให้เห็นว่าเป็นการยากที่จะระบุสถานที่ หรือชื่อสถานที่ที่จะเป็นตำแหน่งที่จะทำการดักสัญญาณการสื่อสารโดยตรง

อนึ่ง ในกรณีที่ดักสัญญาณการสื่อสารทางสายหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องเคลื่อนที่ไปเรื่อย ในคำขอต้องอธิบาย และชี้ให้เห็นว่ามีสถานที่หรือชื่อของสถานที่หลายแห่ง และเปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อย ๆ เพื่อขัดขวางการใช้มาตรการดักฟังและได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ พร้อมแนบเอกสารอนุญาตให้ดำเนินการดังกล่าวจากกระทรวงยุติธรรม ลงนามโดยผู้มีตำแหน่งเทียบเท่าผู้ช่วยอัยการแห่งสหรัฐอเมริกา หรือเหนือกว่า

2.1.3 เจ้าหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่า วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในการรวบวิธีอื่นหรือวิธีการปกปิดอาจเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่มากเกินไป และวิธีดักข้อมูลเป็นวิธีที่ดีที่สุด

2.1.4 เจ้าหน้าที่จะต้องระบุระยะเวลาที่ขออนุญาตดักฟังรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยเฉพาะต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะมีการสื่อสารเพื่อการกระทำความผิดซึ่งกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการใช้มาตรการดังกล่าวไว้ ไม่เกิน 30 วัน หากจะขยายเวลาต้องขออนุญาตอีกครั้ง

2.1.5 กรณีเป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาการดักฟัง จะต้องระบุว่า การดักฟังยังได้ข้อมูลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือคำอธิบายที่มีเหตุผลถึงการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ หรือไม่ประสบผลสำเร็จจากการดักฟังที่ศาลได้อนุญาตครั้งที่ผ่านมา

2.1.6 เจ้าหน้าที่ต้องแสดงพยานหลักฐาน เพื่อแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลเดียวกันกับบุคคลที่เจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการการดักฟังข้อมูลการกระทำความผิดด้วย

2.1.7 เจ้าหน้าที่สามารถขอมาตรการการดักฟังข้อมูลการกระทำความผิดด้วย

2.2 ความผิดอาญาที่จะขอให้มีการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติประเภทความผิดที่อนุญาตให้มีการดักฟังทางโทรศัพท์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในมาตรา 2516 (1) ของกฎหมาย The

Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน และป้องกันอาชญากรรม ดังนี้⁵³

(a) ความผิดที่มีโทษประหารชีวิต หรือจำคุกเกินกว่า 1 ปี ตามมาตรา 2274 ถึง 2277 ของภาค 42 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐ

มาตรา 2284 ของภาค 42 แห่งประมวลกฎหมายของสหรัฐเกี่ยวกับการก่อวินาศกรรมอุปกรณ์นิวเคลียร์หรือพลังงาน

ความผิดตามภาค 18 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐในบทที่ 37 (เกี่ยวกับการจารกรรม) บทที่ 105 (เกี่ยวกับการก่อวินาศกรรม) บทที่ 115 (เกี่ยวกับการก่อกบฏ)

(b) การละเมิดตามมาตรา 186 หรือมาตรา 501 (C) ของภาค 26 แห่งประมวลกฎหมายของสหรัฐ (เกี่ยวกับข้อจำกัดในการจ่ายเงิน และผู้ยืมแก๊งค์กรผู้ใช้แรงงาน) การปล้นหรือการกรรโชก และเป็นความผิดที่มีโทษตามภาค 18

(c) ความผิดต่าง ๆ ซึ่งต้องถูกลงโทษภายใต้ภาค 18 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐ

(d) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงที่ต้องถูกลงโทษภายใต้ มาตรา 471 มาตรา 472 หรือมาตรา 473 ของภาค 18 นี้

(e) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงเกี่ยวกับคดีความภายใต้ภาค 11 หรือการผลิต การนำเข้า การลักการปกปิด การซื้อ การขาย หรือความผิดในลักษณะอื่นที่เกี่ยวกับยาเสพติด กัญชา หรือยาอันตรายอื่น ที่มีโทษตามกฎหมายสหรัฐ

(f) ความผิดต่าง ๆ โดยรวมถึงการค้าเชื่อ ซึ่งเอาเปรียบภายใต้มาตรา 892 มาตรา 893 หรือมาตรา 894 ของภาค 18 นี้

(g) การฝ่าฝืนมาตรา 532 ของภาค 13 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐ (การรายงานธุรกิจทางการเงิน)

(h) การฝ่าฝืนที่เป็นความผิดตาม มาตรา 2511 และมาตรา 2512 (เกี่ยวกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการเปิดเผยการสื่อสารและเครื่องดักฟัง) ของภาค 18 นี้

(i) การฝ่าฝืนบทที่ 71 (เกี่ยวกับการกระทำอนาจาร) ของภาค 18 นี้

(j) การฝ่าฝืนมาตรา 1679 a (c) (2) (เกี่ยวกับการทำลายท่อส่งก๊าซธรรมชาติ หรืออนุมาตรา (i) หรือ (n) ของมาตรา 1472 (เกี่ยวกับสลัดอากาศ) มวลกฎหมายสหรัฐ

⁵³ สำนักงานศาลยุติธรรม, สำนักงานอัยการสูงสุด, สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ กรมสอบสวนคดีพิเศษ การรวบรวมพยานหลักฐานบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล การประชุมทางวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม.ครั้งที่ 2 สืบค้นเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2551 จาก

<http://www.3.rlpd.moj.go.th/documents/collect.pdf>, หน้า 437 อ้างแล้วใน” ธนชัย นักสอน” หน้า 48-50.

(k) การฝ่าฝืนทางอาญาในมาตรา 2778 ของภาค 22 (เกี่ยวกับ The Arms Export Control Act)

(l) ผู้ลี้ภัยมาจากการกระทำความผิดที่ระบุไว้ในมาตรานี้

(m) การสมคบที่จะกระทำความผิดต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การฝ่าฝืนมาตรา 922 และมาตรา 924 ของภาค 18 แห่งประมวลกฎหมายสหรัฐ (เกี่ยวกับอาวุธปืน)

(n) การฝ่าฝืน มาตรา 5861 แห่งประมวลรัษฎากรภายใน ค.ศ. 1986 (เกี่ยวกับอาวุธปืน) เฉพาะความผิดอาญาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่านั้น ที่จะมีการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ได้ ความผิดอาญาอื่นๆ ไม่อาจใช้การดักฟังการกระทำความผิดเพื่อป้องกัน และสืบสวนได้

2.3 องค์กรที่มีอำนาจอนุญาตให้ดักฟังและพิจารณาคำร้องขอดักฟัง

ตามมาตรา 2518 (1) (2) (3) ของ Title III เจ้าพนักงานของรัฐบาลกลาง หรือรัฐที่บังคับใช้กฎหมาย จะกระทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์จะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรต่อศาลที่มีเขตอำนาจ พร้อมทั้งสาบานหรือปฏิญาณตนต่อผู้พิพากษา โดยคำร้องจะต้องมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้⁵⁴

องค์กรที่มีอำนาจอนุญาตให้ดักฟังการกระทำความผิดและพิจารณาคำร้องขอดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์

ศาล เป็นองค์กรที่จะอนุญาตให้มีการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์โดยเจ้าพนักงานของรัฐ จะต้องทำเป็นคำร้องที่เป็นลายลักษณ์อักษร และต้องสาบาน หรือปฏิญาณ ต่อผู้พิพากษาที่มีเขตอำนาจ และจะต้องระบุอำนาจของผู้ร้องในการทำคำร้องดังกล่าวด้วย

ในคำร้องขออนุญาตจากศาลจะต้องระบุรายละเอียดต่าง ๆ ต่อไปนี้

1) รายละเอียดเกี่ยวกับตัวเจ้าพนักงานที่สืบสวนสอบสวน หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายที่ทำคำร้องขอดักฟังการกระทำความผิด และเจ้าพนักงานของรัฐผู้อนุญาตตามคำร้อง

2) รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคำร้องที่ให้เหตุผลได้ถึงเหตุที่ศาลควรมีคำสั่งอนุญาต ประกอบด้วย

(1) รายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่ได้เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น

(2) รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารที่จะดักฟัง

⁵⁴ สุชาติ ตระกูลเกษมสุข (2543) “การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต หน้า 77-78 อ้างใน “ไชยยศ อรุณสุริยศักดิ์”, เรื่องเดิม หน้า 52.

(3) รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งการสื่อสารของเขาจะถูกคัดฟังการกระทำ ความผิดถ้าหากกระทำ

(4) รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารที่คัดฟัง

3) รายละเอียดที่แสดงว่าได้มีการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีอื่นแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร และเหตุผลที่แสดงว่าไม่ประสบผลสำเร็จหากใช้วิธีการอื่นหรือจะเป็น อันตรายเกินควร

4) ระยะเวลาที่ขออนุญาตคัดฟังการกระทำ ความผิด ถ้าโดยลักษณะแห่งการ คัดฟังการกระทำ ความผิด มีว่า การอนุญาตเพื่อคัดฟังการกระทำ ความผิดไม่อาจยุติโดยอัตโนมัติ เมื่อ การสื่อสารประเภทที่ระบุไว้ได้รับแล้วใน โอกาสแรก รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยเฉพาะ ต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จะมีการสื่อสารในประเภทเดียวกันเพิ่มเติมอีกในภายหลัง

5) รายละเอียดที่ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องคำร้องที่ผ่านมาทั้งหมด ที่บุคคลผู้อนุญาตและทำคำร้องได้ทราบยื่นต่อผู้พิพากษาใดๆ เพื่อขออนุญาตคัดฟังการกระทำ ความผิด หรือเพื่อขอรับรองการคัดฟังการสื่อสารทางสาย ทางคำพูด หรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ บุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เครื่องอำนวยความสะดวก หรือสถานที่ที่ระบุในคำร้อง และผู้พิพากษาสั่งคำร้อง แต่ละฉบับอย่างไร

6) กรณีที่เป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาคัดฟังการกระทำ ความผิดจะต้องระบุว่า การคัดฟังการกระทำ ความผิดยังได้ข้อมูลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือคำอธิบายที่มีเหตุผลถึงการ ล้มเหลวที่จะได้รับการคัดฟังการกระทำ ความผิดที่ผ่านมา

2.4 หลักเกณฑ์การพิจารณาคำร้องขออนุญาตคัดฟังการสนทนาทางโทรศัพท์

ตามมาตรา 2518 (4) ของ Title III เมื่อเจ้าพนักงานของรัฐได้ยื่นคำร้องต่อศาลขอ อนุญาตคัดฟังการกระทำ ความผิดศาล จะพิจารณาคำร้อง โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังต่อไปนี้

1) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีบุคคลกำลังกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิด เกี่ยวกับการกระทำความผิดเฉพาะที่ระบุไว้ในมาตรา 2516

2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าการสื่อสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้น จะได้รับการ คัดฟังการกระทำ ความผิด

3) ได้มีการพยายามใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนทั่วไปแล้วและล้มเหลว หรือมีเหตุ อันควรเชื่อว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ แม้จะพยายามหรือเสี่ยงอันตรายเกินควร

4) เว้นแต่ตามที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (11) มีเหตุอันควรเชื่อว่าการอำนวยความสะดวก หรือสถานที่ที่จะทำการคัดฟังการกระทำ ความผิดได้กำลังใช้ หรือกำลังถูกใช้เกี่ยวกับ

การกระทำผิดหรือบุคคลดังกล่าว เป็นผู้เช่า มีชื่อเป็นเจ้าของหรือใช้เป็นปกติ เมื่อศาลพิจารณาคำร้องแล้ว เห็นควรอนุญาตให้ดักฟังการกระทำผิดได้ คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดักฟังการกระทำผิดนั้นจะต้องระบุบุคคล ซึ่งการสื่อสารของเขาจะถูกดักฟังการกระทำผิด สถานที่ รายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังการกระทำผิด หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ดักฟังการกระทำผิด ระยะเวลาที่อนุญาตให้ดักฟังการกระทำผิด สำหรับระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้มีการดักฟัง และต้องไม่เกินความจำเป็น แต่ไม่ว่าอย่างไรศาลจะอนุญาตไม่เกินกว่า 30 วัน แต่หากมีกรณีจำเป็นต้องดักฟังต่อไปก็ต้องมีการยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาล โดยคำร้องจะต้องมีรายละเอียดในการทำงานเดียวกันกับการขออนุญาตในครั้งแรก และศาลจะพิจารณาขยายเวลาระยะเวลาการดักฟังการกระทำผิด โดยศาลจะใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเหมือนกับการพิจารณาครั้งแรก

2.5 การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ ในกรณีจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วน

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการบัญญัติขั้นตอนวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์เป็นกรณีฉุกเฉิน หรือโดยเร่งด่วน ไว้ใน The Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968 หากเจ้าหน้าที่อาจมีความจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วนที่จะต้องดักฟังการกระทำผิด ไม่อาจที่จะรอให้ได้รับการอนุญาตจากศาลก่อน จึงได้มีบทบัญญัติในหมวด Title III มาตรา 2518 (7) วางหลักเกณฑ์ให้มีการดักฟังการกระทำผิดก่อนที่ได้รับอนุญาตจากศาลได้ ภายใต้เงื่อนไขในกรณีจะมีอันตรายถึงชีวิต หรืออันตรายต่อร่างกายสาหัสต่อบุคคลใดๆ โดยทันทีทันใด การสมคบกันกระทำการซึ่งเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือการสมคบกันเป็นองค์กรอาชญากรรม

แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติให้มีเงื่อนไขในการได้ดักฟังการกระทำผิดทางโทรศัพท์ ในกรณีมีความจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วน โดยที่ไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน ให้เจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการได้ แต่ก็ยังมีเงื่อนไขอีกประการหนึ่งที่ต้องพิจารณา ก็คือ ในกรณีการดักฟังการกระทำผิด ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาลนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ศาลอาจอนุญาตให้ดักฟังการกระทำผิดได้ และเมื่อดำเนินการดักฟังการกระทำผิดก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาล เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการดังกล่าว จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลต่อศาล ภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากเริ่มลงมือดักฟังการกระทำผิด

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการดักฟังทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีบุคคลหลายกลุ่มเข้ามาร่วมในกระบวนการ โดยมีเงินทองเป็นสิ่งตอบแทนที่คุ้มค่า จึงทำให้สมาชิกในองค์กรมีการรักษาความลับได้ดีไม่ยอมเปิดเผยความลับ เมื่อถูกจับกุม ด้วยลักษณะพิเศษของความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ๑ กล่าวคือ ประการแรก อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมประเภทไม่มีผู้เสียหาย ประการที่สอง อาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงานเป็นเครือข่าย เป็นองค์กรลับ มีการแบ่งหน้าที่กันทำ กลุ่มผู้กระทำความผิดปกปิดวิธีดำเนินการมีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีตัวกลางในการติดต่อหลายส่วนหลายชั้น ประการที่สามอาชญากรรมยาเสพติดที่มีการดำเนินอย่างปกปิดคล้ายกับการปฏิบัติการลับ ประการที่สี่อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ดำเนินการสืบทอดกันมาต่อเนื่องไม่ขาดสาย ประการที่ห้าอาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่มีอำนาจและอิทธิพลสูง ประการสุดท้าย อาชญากรรมยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ จากสภาพปัญหาของความซับซ้อนของอาชญากรรมยาเสพติดทำให้ต้องมีกฎหมายยาเสพติดออกมาบังคับใช้หลายฉบับ เพื่อเป็นการเพิ่มมาตรการพิเศษเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามยาเสพติด และเพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินการได้เหมาะสมเพื่อให้เท่าทันกับอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดการสืบสวนพิเศษด้วยการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดก็เป็นมาตรการหนึ่งที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานใช้ในการปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามกฎหมายการดักฟังนั้นเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญอันเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีอำนาจกระทำได้ ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการข้อยกเว้นไว้ในมาตรา 36

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 36 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกัน ไม่ว่าในทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันรวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้ หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่ง หรือ หมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่น

ตามที่กฎหมายบัญญัติ การติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชนเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลที่รัฐธรรมนูญให้การรับรองและคุ้มครองไว้ การกระทำด้วยประการใด ๆ ในการตรวจการกัก การเปิดเผยข้อมูลการสื่อสารที่บุคคลติดต่อหรือสื่อสารถึงกันและรวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ได้มาหรือล่วงรู้ถึงข้อความมูลข่าวสารที่บุคคลติดต่อถึงกันจะกระทำไม่ได้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้อำนาจเจ้าพนักงาน สามารถดักฟังโทรศัพท์เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามยาเสพติด หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้นในการดักฟังทางของเจ้าพนักงานก็ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานการติดต่อสื่อสารถึงกันของบุคคลเป็นสำคัญ หากเจ้าพนักงานดำเนินการดักฟังจนเกินขอบเขตหรือใช้ดุลพินิจตามอำเภอใจจนไปกระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการติดต่อสื่อสารถึงกันของบุคคลการกระทำดังกล่าวก็ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้ศึกษาจะมุ่งศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาการดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดที่เกินขอบเขตของหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันของบุคคล โดยทำศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันของไทยและตามกฎหมายดักฟังของต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขหรือบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจและใช้ดุลพินิจโดยไม่มีขอบเขต จนเกินขอบเขตในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกัน โดยผู้ศึกษาจะมุ่งวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

4.1 วิเคราะห์ถึงปัญหาไม่มีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน เปรียบเทียบกับ กฎหมายดักฟังของไทยฉบับอื่น ๆ

จากการศึกษาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พ.ศ. 2545 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 กำหนดให้เจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2545 ซึ่งจะต้องมีตำแหน่งจะต้องเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตำแหน่งประเภทบริหาร ตำแหน่งประเภทอำนวยการ ตำแหน่งประเภทวิชาการ ตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญงานทั่วไป หรือข้าราชการหรือข้าราชการทหารชั้นสัญญาบัตร และเป็นผู้ได้รับมอบหมายเป็น

ลายลักษณ์อักษรจากผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหน่วยงานให้มีหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติไม่เคยมีประวัติมัวหมองเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ ทูจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งเลขานุการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็นเจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด เท่านั้นมีอำนาจดักฟัง เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารหรือปฏิบัติตามหรือกระทำการใดๆตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด ผู้ศึกษา เห็นว่าการใช้อำนาจดักฟังของเจ้าพนักงานยังไม่เป็นไปตามหลักการรับรองสิทธิเสรีภาพ และการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้การรับรอง และคุ้มครองไว้ เนื่องจากกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มิได้กำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงาน ไว้อย่างชัดเจนว่าจะต้องเป็นเจ้าพนักงานตำแหน่งใด มีคุณสมบัติอย่างไร และมีความรู้ความสามารถระดับใด ที่จะใช้อำนาจดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด และที่สำคัญอีกประการหนึ่งเจ้าพนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานมาจากหลายหน่วยงานของรัฐเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ⁵⁵ สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงาน กรมการขนส่งทางบก และสำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด จึงทำให้เจ้าพนักงานบางรายขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติด และผ่านการอบรมให้เป็นเจ้าพนักงานในระยะเวลาที่จำกัด ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอาจใช้อำนาจ และดุลพินิจเกินขอบเขตโดยการนำข้อมูลที่ได้มาจากการดักฟังไปบิดเบือนความจริง เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่มิชอบด้วยกฎหมายได้ จะเห็นได้ว่าการดักฟังของเจ้าพนักงานเป็นการดำเนินการที่ไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชนดังนั้นการดักฟังของเจ้าพนักงานจะต้องสอดคล้อง และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาถึงพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจ เจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนพบว่าได้กำหนดถึงตำแหน่ง และคุณสมบัติของเจ้าพนักงานไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ และผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีอำนาจ และหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผู้ใช้อำนาจดักฟังหรือปฏิบัติตามหรือกระทำการใดๆตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนด เพื่อเข้าถึง

⁵⁵คู่มือเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองกฎหมาย สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม ส่วนประสานกำกับติดตามเจ้าพนักงาน ป.ป.ส., (จัดพิมพ์ครั้งที่ 7), 2548, หน้า 7

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดคดีพิเศษ พร้อมทั้งนี้ได้กำหนดถึงคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้อย่างชัดเจนซึ่งกำหนดไว้ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ โดยต้องมีคุณสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดประกอบด้วย ต้องรับราชการหรือเคยรับราชการไม่น้อยกว่าห้าปี ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีทางกฎหมาย และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยสามปี และดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับ 6 หรือดำรงตำแหน่งอื่นในหน่วยงานของรัฐที่เทียบเท่า หรือสำเร็จปริญญาโททางกฎหมายหรือสอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตตามหลักสูตรของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา และมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าห้าปี หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกทางกฎหมายและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ นับ แต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสามปี หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาใดสาขาหนึ่งและมีประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัตินี้ นับแต่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวไม่น้อยกว่าสิบปี

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 25512547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจ เจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจนได้กำหนดถึง ตำแหน่ง คุณสมบัติ และความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจดักฟังและปฏิบัติตามหรือกระทำการใด ๆ ตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 ไว้อย่างชัดเจน ประกอบไปด้วยตำแหน่งของเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจดักฟังจะต้องเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญระดับสามขึ้นไป ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้ง พร้อมทั้งได้กำหนดคุณสมบัติของเจ้าพนักงานไว้อย่างชัดเจนจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติจะต้องเป็นข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าข้าราชการพลเรือนสามัญประเภทวิชาการระดับปฏิบัติการ และมีความรู้ความสามารถจะต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์มาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมในการป้องกัน และปราบปรามการค้ำมนุษย์ และผ่านการอบรมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามการค้ำมนุษย์ตามหลักสูตรที่ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนด และผ่านการประเมินจากคณะกรรมการประเมินที่ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และ

ความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งสำหรับผู้มีประสบการณ์ทำงานเป็นที่ประจักษ์ ไม่ต้องผ่านการอบรม แต่ต้องผ่านการประเมินตามระเบียบที่ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กำหนด

จากการศึกษาถึงกฎหมายดักฟังของประเทศสหพันธรัฐเยอรมันพบว่า กฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ มาตรา 10 ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่มีอำนาจเกี่ยวกับการ พิทักษ์รัฐธรรมนูญของสหพันธรัฐ และมลรัฐต่างๆ สำนักงานการป้องกันประเทศทางทหาร และ สำนักงานข่าวกรองแห่งสหพันธรัฐ มีอำนาจที่จะทำการเปิด และตรวจดูกฎหมาย ไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือการแจ้งข่าวสารทางไกลที่ปิดผนึกนั้นได้ รวมทั้งการตรวจตราถึงการสื่อสารต่าง ๆ และทำการ บันทึกลงไว้เป็นหลักฐานตามกฎหมาย G (10) มาตรา 1 (1)

กฎหมายการดักฟังทางโทรศัพท์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ยังให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการตรวจตรา คูแผล และทำการ บันทึกลงการติดต่อสื่อสารเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานอันชอบด้วยกฎหมายมาใช้ดำเนินคดี กับผู้กระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรงไว้ใน

เมื่อได้ศึกษาถึงผู้มีอำนาจดักฟังตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา เปรียบเทียบกับการดักฟังตามกฎหมายไทยฉบับอื่นๆและประเทศ เยอรมันและนำมาเปรียบเทียบแล้วพบว่า และนำมาเปรียบเทียบแล้วพบว่า

ข้อที่เหมือนกันคือมีการกำหนดให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจ โดยการดักฟัง เพื่อเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยอยู่ภายใต้กฎหมายเฉพาะที่ให้อำนาจไว้เพื่อประโยชน์ ในการสืบสวนปราบปรามผู้กระทำความผิด หรือเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และศีลธรรมอันดีของประชาชนรวมทั้งความมั่นคงของประเทศและที่สำคัญเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันเป็นหลัก

ข้อที่แตกต่างกันพบว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวาและระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 มิได้กำหนดถึง ตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถของเจ้าพนักงานที่เป็นผู้ใช้อำนาจในการดักฟังไว้อย่างชัดเจนเพียงแต่บัญญัติไว้ว่า ให้เจ้าพนักงานของรัฐที่ได้รับการแต่งตั้งเลขานุการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้เป็น เจ้าพนักงานเท่านั้นมีอำนาจดักฟังและปฏิบัติตามหรือกระทำการใดๆตามที่พระราชบัญญัตินี้ กำหนด ซึ่งแตกต่างจากพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติป้องกัน ปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถ ของเจ้าพนักงานที่เป็นผู้ใช้อำนาจในการดักฟังไว้อย่างชัดเจน

ผู้ศึกษาเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ และความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจดักไว้ให้ชัดเจน โดยกำหนดตำแหน่งของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังจะต้องมีตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับการตำรวจ ผู้บังคับการกรม ผู้อำนวยการกองขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงาน ซึ่งมีคุณสมบัติจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท หรือปริญญาเอก ทางด้านนิติศาสตร์ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับ มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ และปฏิบัติหน้าที่โดยซื่อสัตย์สุจริต มีความเชี่ยวชาญ และผ่านการทำงานด้านยาเสพติดมาเป็นระยะเวลา 5 ปี และจะต้องมีกำหนดหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมเจ้าพนักงาน เพื่อแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานและจะต้องกำหนดระยะเวลาในการอบรมไว้ให้ชัดเจน และจะต้องผ่านการประเมินจากคณะกรรมการประเมินที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด แต่งตั้งยกเว้นสำหรับผู้มีประสบการณ์ทำงานเป็นที่ประจักษ์ ไม่ต้องผ่านการอบรมแต่ต้องผ่านการประเมินตามระเบียบที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าพนักงานในตำแหน่งดังกล่าวถือว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดีย่อมมีคุณพินิจและความรับผิดชอบสูงในการปฏิบัติงาน

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ และความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่ใช้อำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจนตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และในระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ก็จะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้ไปในทิศทางเดียวกันและที่สำคัญเป็นการป้องกันมิให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ และเพื่อบรรลุมติประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4.2 วิเคราะห์ปัญหาไม่มีองค์กรอื่นเข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง เปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 กำหนดให้เจ้าพนักงานที่ทำการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม และข้อมูล

ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเสนอคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อหัวหน้าหน่วยราชการเพื่อยื่นคำร้องขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวเป็นหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลภายในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายด้วยกันหรือเป็นการควบคุมโดยอาศัยการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อจุดประสงค์ในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยกันก่อนยื่นคำร้องขอให้มีการดักฟังซึ่งจะเห็นได้ว่าการขั้นตอนการรวบรวมรายละเอียดแห่งความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงานเพื่อยื่นคำร้องขอให้มีการดักฟังจึงเป็นขั้นตอนที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันโดยชอบด้วยกฎหมายของประชาชนอันเนื่องมาจากกฎหมายทั้งสองฉบับกำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อยื่นคำร้องขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังโดยไม่มีองค์ประกอบนอกอื่นเข้าร่วมในการตรวจสอบ หรือให้คำปรึกษาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานนอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายด้วยกันเท่านั้นนอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมพยานหลักฐานเกิดจากการกระทำความคิดทางด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัยจึงทำให้เจ้าพนักงานบางรายไม่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเนื่องจากเจ้าพนักงานส่วนมากจะมีความชำนาญเฉพาะการสืบสวนด้วยวิธีปกติเท่านั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน ผู้ศึกษาเห็นว่าขั้นตอนในการดักฟังในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความคิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงาน เพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังยังไม่เพียงพอและสอดคล้องกับหลักการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และหลักการตรวจสอบการใช้อำนาจเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกัน โดยชอบด้วยกฎหมาย

จากการศึกษาถึงกฎหมายการดักฟังของประเทศสหรัฐอเมริกากฎหมาย “Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968, Title III ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการถูกลอบดักฟังการสื่อสารและเพื่อให้รัฐสามารถใช้วิธีการดักฟัง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและการป้องกันอาชญากรรมแต่มีข้อยกเว้นที่กำหนดเงื่อนไขและวิธีการของเจ้าหน้าที่ของรัฐจะดักฟังการกระทำความคิดทางโทรศัพท์ได้โดยบัญญัติกฎหมายที่เรียกว่า “Electronic Communications Privacy Act of 1968” หรือ ECPA

ด้วยวัตถุประสงค์ ดังกล่าวข้างต้น หลักกฎหมายของสหรัฐอเมริกา จึงเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนควบคู่ผสมผสานบทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมแต่พบว่าหากเจ้าหน้าที่ที่มีความจำเป็นจะใช้อำนาจดักฟังทางโทรศัพท์ เจ้าหน้าที่จะต้องปรึกษาพนักงานอัยการเพื่อทำการเตรียมสำนวนพร้อมกับพยานหลักฐาน โดยในส่วนที่เป็นความผิดในระดับกฎหมายระดับสหรัฐ (Federal law) จะต้องได้รับการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุด ผู้ช่วยอัยการสูงสุดในแผนกคดีอาญาหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายในส่วนที่เป็นความผิดในระดับมลรัฐจะต้องส่งสำนวนคดีให้อธิบดีอัยการประจำมลรัฐ หรืออัยการประจำเขต ซึ่งจะเห็นได้ว่าขั้นตอนการดักฟังของประเทศสหรัฐอเมริกาในการขออนุญาตหรือการอนุญาตใช้การดักฟังทางโทรศัพท์ และการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารจะต้องกระทำผ่านพนักงานอัยการผู้มีอำนาจสูงสุดตามที่กฎหมายกำหนด และในกรณีที่ดักสัญญาณการสื่อสารทางสายหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งต้องเคลื่อนที่ไปเรื่อย ในคำขอต้องอธิบาย และชี้ให้เห็นว่ามีสถานที่หรือชื่อของสถานที่หลายแห่ง และเปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อยๆ เพื่อขัดขวางการใช้มาตรการดักฟังและได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์พร้อมแนบเอกสารอนุญาตให้ดำเนินการดังกล่าวจากกระทรวงยุติธรรม ลงนามโดยผู้มีตำแหน่งเทียบเท่าผู้ช่วยอัยการแห่งสหรัฐอเมริกา หรือเหนือกว่า

ดังนั้น เพื่อให้เห็นความชัดเจนผู้ศึกษาจะยกตัวอย่างการปฏิบัติงานของ Federal Bureau of Investigation หรือ FBI⁵⁶ ในการขออนุญาตใช้การดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร โดยเจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติตาม Omnibus Crime Control and Safe Streets Act of 1968, Title III กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ FBI ที่ประจำท้องที่ที่เกิดเหตุจะต้องทำสำนวนการสอบสวน และรายงานข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานเพื่อยื่นปรึกษากับพนักงานอัยการประจำเขต เพื่อให้พนักงานอัยการได้ตรวจสอบ และให้ความเห็นในเบื้องต้น หลังจากนั้นจึงยื่นเรื่องให้

1. Department of Justice of Enforcement Operation (OEO) ในส่วนงานกฎหมายอาญา และ
2. FBI Headquarter (FBI HQ) ใน ส่วนงาน ของ Legal Counsel Division (LCD) และ
3. Criminal Investigative Division (CID)

⁵⁶ ธนชัย นักสอน การตรวจสอบและถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ วิทยาลัยนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2552 หน้า 39-40.

ต่อมา Criminal Investigative Division หรือ CID จะส่งเรื่องให้ Program Manager of the Criminal Program พิจารณาว่าเหมาะสมที่จะใช้การดักฟังข้อมูลทางโทรศัพท์ และการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารกับคดีตามสำนวนที่เสนอหรือไม่ และเจ้าหน้าที่ฝ่าย LCD และ OEO จะตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อสำนวนการสอบสวนผ่านขั้นตอนการตรวจสอบของ FBI Headquarter แล้ว ต้องส่งไปให้ผู้ช่วยอัยการสูงสุดสหรัฐที่ได้รับมอบหมายทำการตรวจสอบและลงนาม จากนั้นสำนักงานอัยการสูงสุดสหรัฐ (US Attorney Office) จะจัดทำเอกสารคำร้องขอต่อศาลพร้อมหมายไปยังศาล เพื่อให้ผู้พิพากษาศาลสหรัฐลงนาม

งานวิจัยที่สนับสนุนได้แก่ วิทยานิพนธ์เรื่อง“การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติด โดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ” โดยนางมยุรา วิมลโลหการ ได้เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงาน ในการสืบสวนโดยการดักฟังทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา โดยได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการสืบสวนด้วยการดักฟังการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ อาจพิจารณาได้เป็นสองประเด็นกล่าวคือ ประเด็นที่หนึ่ง เป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจก่อนการใช้อำนาจ โดยที่พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา ได้กำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องได้รับอนุมัติเป็นหนังสือ จากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดก่อนจากนั้นจึงนำมายื่นต่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาเป็นผู้ใช้ดุลพินิจพิจารณาจากพยานหลักฐานและเหตุผล และความจำเป็นในการใช้อำนาจในการดักฟัง ดังกล่าว ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจก่อนการใช้อำนาจ ประเด็นที่สอง เป็นการตรวจสอบหลังจากการใช้อำนาจเมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตแล้ว เจ้าพนักงานจะต้องรายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบถึงผลการดำเนินการ ซึ่งหากภายหลังอนุญาตแล้วปรากฏว่าข้อเท็จจริงหรือเหตุผล และความจำเป็นได้เปลี่ยนแปลงไปอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาก็อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นจะเห็นได้ว่ากฎหมายส่วนใหญ่ก็จะมีมาตรการในการตรวจสอบการใช้อำนาจทั้งก่อน และหลังการใช้อำนาจ ทั้งนี้ก็เป็นการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้

เมื่อได้ศึกษาถึงขั้นตอนการดักฟังทางโทรศัพท์ของประเทศไทย และของประเทศสหรัฐอเมริกา นำมาเปรียบเทียบแล้ว พบว่า

ข้อที่เหมือนกันคือมีการกำหนดขั้นตอนในการดักฟังเพื่อให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดักฟังเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนปราบปรามอาชญากรรม โดยอยู่บนพื้นฐานของกฎหมาย

ที่ให้อำนาจไว้และจะต้องสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองไว้

ข้อที่แตกต่างจากขั้นตอนการดักฟังในประเทศไทยให้อำนาจเจ้าพนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจดักฟัง เพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเสนอคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อหัวหน้าหน่วยราชการเพื่อยื่นคำร้องขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังโดยไม่มีองค์การภายนอกอื่นเข้าร่วมในการตรวจสอบ หรือให้คำปรึกษาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานนอกจากนี้ยังเป็นการตรวจสอบภายในองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายด้วยกันเท่านั้น

ข้อแตกต่างจากขั้นตอนการดักฟังประเทศสหรัฐอเมริกาในกรณีที่เจ้าหน้าที่มีความจำเป็นจะใช้อำนาจดักฟังทางโทรศัพท์เจ้าหน้าที่จะต้องปรึกษาพนักงานอัยการเพื่อทำการเตรียมสำนวนพร้อมทั้งพยานหลักฐาน โดยในส่วนที่เป็นความผิดในระดับกฎหมายระดับสหรัฐ (Federal law) จะต้องได้รับการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุด ผู้ช่วยอัยการสูงสุดในแผนกคดีอาญาหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมาย ในส่วนที่เป็นความผิดในระดับมลรัฐจะต้องส่งสำนวนคดีให้อธิบดีอัยการประจำมลรัฐ หรืออัยการประจำเขต เพื่อให้พนักงานอัยการได้ตรวจสอบและให้ความเห็นในเบื้องต้น

ผู้ศึกษาเห็นว่าขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงานเพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีองค์กรอื่นที่เป็นกลางและมีความน่าเชื่อถือต่อประชาชนที่คาดหวังว่าองค์กรนั้นจะดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจดังกล่าวเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริงซึ่งองค์กรนั้นคือองค์กรอัยการ ซึ่งมีบทบาทในกระบวนการยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมาย และการอำนวยความสะดวกทางอาญาต่อสังคมและประชาชนและรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมหรือที่เรียกว่าทนายแผ่นดินเข้ามามีส่วนร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติการดักฟังทั้งนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนว่าจะได้รับการคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างแท้จริง

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมตรวจสอบ หรือให้คำปรึกษาในการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงาน เพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการ

ป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังตามกฎหมายดักฟังของประเทศสหรัฐอเมริกาไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 เพื่อสอดคล้องกับหลักการดักฟังการกระทำความผิดของต่างประเทศและที่สำคัญเป็นการป้องกันมิให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุและเพื่อบรรลุดัตถประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

4.3 วิเคราะห์ปัญหาไม่มีการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจนเปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของต่างประเทศ

จากการศึกษาถึงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้ การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 กำหนดให้เจ้าพนักงานดำเนินการดักฟังให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง และจะต้องยุติการดำเนินการดักฟังการกระทำความผิดทางโทรศัพท์ทันที ที่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สิ้นสุดลง เว้นแต่เมื่อปรากฏกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ให้เจ้าพนักงานยุติการดำเนินการก่อนครบกำหนดระยะเวลา ดังกล่าว เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการครบถ้วน เมื่อความจำเป็น หรือพฤติการณ์ที่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่มีความจำเป็นในการดำเนินการนั้นอีกต่อไป เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตไว้นั้น จนเป็นเหตุให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ให้เจ้าพนักงานรายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดทราบ โดยเร็ว ทั้งนี้ไม่เกิน 7 วันนับแต่ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง หรือวันที่ยุติการดำเนินการ ผู้ศึกษาเห็นว่าในความเป็นจริงแล้วยังไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกัน อันเนื่องมาจากกฎหมายทั้งสองฉบับนี้ ไม่ได้มีการกำหนดขั้นตอนการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังไว้อย่างชัดเจนจึงทำให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ส่วนกลาง ซึ่งเป็นผู้พิจารณาอนุญาตให้มีการดักฟังจะรับรู้ถึงผลการดำเนินการของเจ้าพนักงานว่าได้ดำเนินไปอย่างไรบ้างเนื่องจากขาดการรายงานผลการดักฟัง และผลการดำเนินการให้ทราบ จึงทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารถึงกันถูกละเมิดอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการสื่อสารถึงกันไม่ได้รับการคุ้มครองตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ จึงเห็นสมควรที่จะต้องกำหนดให้มีกำหนดการรายงานผลการดำเนินการดักฟังของเจ้าพนักงานเพื่อจะได้เป็นข้อมูลหรือเป็นแนวทางที่ให้อธิบดี

ผู้พิพากษาศาลอาญาใช้ในการพิจารณาว่าสมควรจะมีการยกเลิกการดักฟังหรือพิจารณาให้มีการดักฟังต่อไป

ประเทศสหพันธรัฐเยอรมันได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ สหพันธรัฐ มาตรา 10 (Gesetz zu Artikle 10 Grundgesetz (G 10) มีการบัญญัติถึงกระบวนการควบคุมการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ซึ่งกำหนดให้รัฐมนตรีสหพันธรัฐผู้มีอำนาจอนุมัติการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารจะต้องแจ้งให้คณะกรรมการซึ่งคณะกรรมการนี้แต่งตั้ง โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีสหพันธรัฐจำนวน 3 คน ประกอบด้วยประธาน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพกล่าว คือ มีคุณสมบัติเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการหรือทนายความ และกรรมการอีก 2 คน ให้ทราบทุกๆ เดือนเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนที่รัฐมนตรีสหพันธรัฐเป็นผู้อนุมัติ คณะกรรมการนี้เป็นองค์กรที่มีอำนาจในการวินิจฉัยด้วยตนเอง หรือเมื่อมีคำร้องเกี่ยวกับความจำเป็นและมูลเหตุของการใช้มาตรการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากคณะกรรมการวินิจฉัยว่า “ไม่มีมูลหรือไม่มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรการเช่นนั้น” คณะรัฐมนตรีสหพันธรัฐสาธารณรัฐผู้มีอำนาจดังกล่าว จะต้องยกเลิกมาตรการที่ใช้ขึ้น โดยไม่ชักช้า ในส่วนข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ ที่รัฐมนตรีสหพันธรัฐสาธารณรัฐได้รับมา จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบทุกเดือนเช่นกัน และในกรณีไม่ได้ข้อมูลใดๆ จากการขามาตราการ จะต้องแจ้งให้คณะกรรมการทราบอย่างช้าที่สุดภายในระยะเวลา 5 ปี หลังจากการเลิกใช้มาตรการนั้น ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่า การแจ้งเรื่องดังกล่าวขึ้นได้ปฏิบัติถูกต้อง รัฐมนตรีสหพันธรัฐสาธารณรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ที่ชอบที่จะดำเนินการต่อไปได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกมลชัย รัตนสกววงศ์ และ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์กมลชัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการขกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์ และปรับปรุงกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ทำการศึกษาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการขกร่าง และเสนอขกร่างพระราชบัญญัติการตรวจตราการสื่อสารกันทางโทรคมนาคม ซึ่งในการขกร่างดังกล่าว มีความจำเป็นเนื่องจากในสภาพการณ์ในปัจจุบัน(ในขณะนั้น) ยังไม่มีการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการดักฟังทางโทรศัพท์ จึงทำให้การดักฟังทางโทรศัพท์ และการสื่อสารทางโทรคมนาคม จึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมายจึงเห็นว่าพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานประกอบในชั้นพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นในการเสนอร่างกฎหมาย คณะผู้วิจัยจึงได้เสนอไว้มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การดักฟังทางโทรศัพท์ให้หมายความรวมถึงการติดต่อสื่อสารถึงกันทางโทรคมนาคมโดยการผ่านการสื่อสารประเภทอื่นนอกจากทางโทรศัพท์ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรเลข โทรสาร โทรพิมพ์ โทรภาพ วิทยุติดตามตัว และวิทยุสื่อสาร

2. ความจำเป็นของการดักฟังจะต้องอยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และจะต้องให้เป็นไปตามการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการจำกัดสิทธิเสรีภาพ และในการให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐซึ่งจะใช้มาตรการในการดักฟังการติดต่อสื่อสารนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จำเป็นในการป้องกันมิให้การก่ออาชญากรรมและการสืบสวนคดีที่มีการกระทำความผิด จะต้องกำหนดเงื่อนไขที่จะทำการดักฟังทางโทรศัพท์ไว้เพื่อเป็นการป้องกันเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์เกินขอบเขตจนการดำเนินการไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของบุคคลโดยไม่มีเหตุอันควรและเกินความจำเป็นในการใช้อำนาจ

3. ฐานความผิด และโทษในการกระทำความผิดที่จะใช้ในการดักฟังในการกำหนดจะต้องคำนึงถึงความยากง่ายในการแสวงหาพยานหลักฐานและจะต้องคำนึงถึงระดับของความเป็นอันตรายหรือผลกระทบของการก่อการกระทำความผิดอาญา ซึ่งความผิดที่จะถูกดักฟังนั้นจะต้องเป็นความผิดอาญาที่เป็นอันตรายโดยมีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมหรือกระทบต่อผลประโยชน์ของมหาชนเป็นอย่างมากหรือกระทบต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และศีลธรรมอันดีของประชาชนซึ่งจะต้องเป็นความผิดในลักษณะที่เป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดต่อชีวิต ความผิดเกี่ยวกับการเรียกค่าไถ่ ความผิดเกี่ยวกับการชิงทรัพย์ปล้นทรัพย์ ความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ความผิดกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมยุทธภัณฑ์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยธนาคารพาณิชย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร และความผิดอาญาที่มีโทษขั้นสูงไม่ต่ำกว่าสิบปีตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

4. กระบวนการในการขออนุญาตดักฟังโดยจะต้องกำหนดองค์การในการควบคุมการดักฟังและกระบวนการในการขออนุญาตดักฟังไว้ และให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรที่ควบคุมการดักฟังการติดต่อสื่อสารแต่หากมีความจำเป็นในการดักฟังของเจ้าพนักงานในกรณีจำเป็นเร่งด่วนให้เจ้าพนักงานอัยการอนุญาตให้มีการดักฟังโดยมีผลบังคับใช้ไม่เกิน 3 วัน และหากเจ้าพนักงานมีความจำเป็นที่จะดักฟังต่อไปจะต้องดำเนินการขออนุญาตต่อศาลซึ่งรายละเอียดคำขอจะต้อง

ประกอบไปด้วย 1. หน่วยงานของรัฐผู้ยื่นคำร้องหรือพนักงานสอบสวน 2. ผู้ต้องสงสัยซึ่งการติดต่อสื่อสารของเขาที่จะถูกดักฟัง 3. ข้อเท็จจริงและฐานความผิดที่สงสัยว่าผู้ต้องสงสัยจะกระทำความผิดอยู่หรือได้กระทำความผิดพร้อมทั้งเหตุผลการค้นหาข้อเท็จจริงได้โดยวิธีการอื่นไม่อาจกระทำได้หรือการดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบาก 4. มาตรการที่ขออนุญาตที่ใช้ในการดักฟัง 5. ระยะเวลาในการดักฟัง 6. หน่วยงานที่ขอให้ดำเนินการตรวจตราการติดต่อสื่อสาร ถึงกันทางคมนาคม

5. ระยะเวลาในการอนุญาตให้มีการดักฟัง กำหนดให้ศาลอนุญาตโดยกำหนดเวลาไม่เกิน 3 เดือน เพื่อเป็นการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคล หากยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องดักฟังการติดต่อสื่อสารอยู่ต่อไป ให้ขออนุญาตศาลและศาลอาจจะขยายเวลาได้อีกเพียงครั้งเดียวไม่เกิน 30 วัน

6. การสิ้นสุดระยะเวลาของอำนาจในการดักฟังเมื่อปรากฏว่าข้อเท็จจริงว่าผู้ต้องสงสัยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ความจำเป็นในการดักฟังนั้นย่อมหมดไป หรือเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาที่ศาลอนุญาตให้ทำการดักฟังได้

7. กำหนดโทษสำหรับการนำข้อมูลที่ได้จากการดักฟังมาเปิดเผย โดยมีเหตุอันสมควรและกำหนดโทษในกรณีเกี่ยวกับการไม่อำนวยความสะดวกหรือไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามหน้าที่

8. ในส่วนของพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังใช้ได้เฉพาะผู้ถูกดักฟัง และบุคคลซึ่งติดต่อกับผู้ถูกดักฟังเท่านั้น ไม่สามารถนำไปพิสูจน์การกระทำความผิดของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องเป็นคู่สนทนาในการติดต่อสื่อสารดังกล่าว

9. พยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังหากข้อมูลที่ได้มาจากการดักฟังไม่มีประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดหรือใช้ในการสืบสวนการกระทำความผิดอาญาต่อไปอีก ก็ไม่สมควรเก็บรักษาไว้อีกให้ทำลายข้อมูลดังกล่าวภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เมื่อได้ศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับ ไม่มีการรายงานผลการดักฟังตามกำหนดระยะเวลาที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังที่ชัดเจนเปรียบเทียบกับกฎหมายดักฟังของต่างประเทศแล้วพบว่า

ข้อที่เหมือนกันคือได้กำหนดเหตุแห่งการสิ้นสุดของการดักฟังไว้อย่างชัดเจน

ข้อที่แตกต่างกันกฎหมายการดักฟังในประเทศไทยมิได้กำหนดให้มีการรายงานผลการดักฟังตามกำหนดระยะเวลาที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจนอย่างการดักฟังตามกฎหมายของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน

ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการกำหนดให้มีขั้นตอนการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังที่ชัดเจนภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟัง นอกจากการรายงานผลการดักฟังตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่งสิ้นสุดลง หรือการรายงานผลในกรณีเมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการครบถ้วน หรือการรายงานผลในกรณีเมื่อความจำเป็นหรือพฤติการณ์ที่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงไป หรือไม่มีความจำเป็นในการดำเนินการนั้นอีกต่อไป หรือการรายงานผลในกรณีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตไว้นั้นจนเป็นเหตุให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้โดยกำหนดให้เจ้าพนักงานรายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ โดยเร็วทั้งนี้ไม่เกิน 7 วันนับแต่ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง หรือวันที่ยุติการดำเนินการ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าควรกำหนดขั้นตอนให้เจ้าพนักงานต้องรายงานผลความคืบหน้าของการดักฟังและกำหนดระยะเวลาการรายงานผลการดักฟังไว้ในคำสั่งพิจารณาอนุญาตให้มีการดักฟังโดยกำหนดให้เจ้าพนักงานรายงานผลการดักฟังต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในระยะเวลา 1 เดือนหลังจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟัง เพื่อจะได้รายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบถึงผลดำเนินการต่อไปเพื่อให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาใช้ประกอบในการพิจารณาว่าสมควรจะมีการดักฟังต่อหรือไม่หรือมีคำสั่งยกเลิกการดักฟังทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนว่าจะได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่ได้บัญญัติรับรอง และคุ้มครองไว้อย่างแท้จริง

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการรายงานผลการดักฟังตามกำหนดระยะเวลาที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญสหพันธรัฐ มาตรา 10 ของประเทศสหพันธรัฐเยอรมัน ไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวาและในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มาการใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 เพื่อสอดคล้องกับหลักการดักฟังการกระทำความผิดของต่างประเทศ และที่สำคัญเป็นการป้องกันมิให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีรูปแบบการดำเนินการที่เป็นองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด มีบุคคลหลายกลุ่มเข้าร่วมในกระบวนการด้วยลักษณะพิเศษของความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไปเป็นอาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงานเป็นเครือข่าย เป็นองค์กรลับ มีการแบ่งหน้าที่กันทำ กลุ่มผู้กระทำความผิดปกปิดวิธีดำเนินการมีการแบ่งหน้าที่กันทำ มีตัวกลางในการติดต่อหลายส่วนหลายชั้น มีดำเนินการสืบทอดกันมาต่อเนื่องไม่ขาดสายประกอบกับในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในยุคปัจจุบันได้มีการนำเอาเครื่องมือเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสมัยมาใช้ในติดต่อสื่อสารเพื่อสั่งการ จึงทำให้การติดตามจับกุมของเจ้าพนักงานยากขึ้น จากสภาพปัญหาของความซับซ้อนของอาชญากรรมยาเสพติดพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษา ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 จึงได้ถูกบัญญัติออกมาบังคับใช้เพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการปราบปรามยาเสพติดและเพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินการได้เหมาะสม เพื่อให้เท่าทันกับอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดการสืบสวนด้วยดักฟังทางโทรศัพท์เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดก็เป็นมาตรการหนึ่งที่ทำให้อำนาจเจ้าพนักงานใช้ในการปราบปรามยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติตามกฎหมายการดักฟังนั้นเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญอันเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานมีอำนาจกระทำได้

การติดต่อสื่อสารถึงกันของบุคคลเป็นสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 ดังนั้นการกระทำด้วยวิธีใด ๆ ในการตรวจ การกัก การเปิดเผยข้อมูลหรือการกระทำใดๆเพื่อให้ได้มาหรือล่วงรู้ถึงข้อมูลข่าวสารที่บุคคลติดต่อถึงกันจะกระทำไม่ได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งศาลหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจ ตามอำเภอใจหรือมุ่งแต่ใช้การดักฟังการสื่อสารเพื่อให้ได้มา และเข้าถึงข่าวสารเกี่ยวกับความผิดยาเสพติด เพื่อมุ่ง

ปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดโดยไม่ได้คำนึงสิทธิ และเสรีภาพ
ของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันของประชาชน

จากการศึกษาค้นคว้าถึงแนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการดักฟัง
ทางโทรศัพท์ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายการดักฟังของไทยและกฎหมายดักฟังประเทศ
สหรัฐอเมริกาและประเทศสหพันธรัฐเยอรมันในงานวิจัยเรื่องการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดด้วย
การดักฟังการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทางโทรศัพท์ตามพระราชบัญญัติป้องกัน และ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา กับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ผู้ศึกษาเห็นว่า
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษา
ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 พบว่ายังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการที่เจ้าพนักงานนำมาปฏิบัติแล้ว
เกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการสื่อสารถึงกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 36 ผู้เขียนขอสรุปประเด็นปัญหาจากการวิจัยได้ดังนี้

**ประเด็นแรก ไม่มีการกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟัง
ไว้อย่างชัดเจน**

จากผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519
มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การ
ใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 มิได้กำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้
ความสามารถของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจนว่าเจ้าพนักงานตำแหน่งใด
มีคุณสมบัติและความรู้ความสามารถอย่างไรที่มีอำนาจดักฟัง เพียงแต่กำหนดให้เจ้าพนักงาน
ที่ได้รับการแต่งตั้งจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็น
เจ้าพนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดเท่านั้นที่มีอำนาจดักฟังผู้ศึกษาเห็นว่าทำให้เกิดปัญหา
ในทางปฏิบัติเนื่องจากการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอันเนื่องมาจาก
เจ้าพนักงานบางรายขาดประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่มีความรู้เกี่ยวกับ
กฎหมายยาเสพติดและผ่านการอบรมให้เป็นเจ้าพนักงานในระยะเวลาที่จำกัด จึงทำให้เกิดปัญหา
ในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนการปฏิบัติของเจ้าพนักงานไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอาจใช้อำนาจ และ
ดุลพินิจเกินขอบเขตโดยการนำข้อมูลที่ได้อาจจากการดักฟังไปบิดเบือนความจริง เพื่อแสวงหา
ผลประโยชน์ในทางที่มีขอบด้วยกฎหมายได้ จึงทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการ
ติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่ทำให้การรับรองและคุ้มครองไว้

ประเด็นที่สองเรื่องไม่มีองค์กรอื่นเข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง

จากผลการวิจัยพบว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 กำหนดให้เจ้าพนักงานที่จะยื่นคำขออนุมัติการดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทำการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อเสนอคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อหัวหน้าหน่วยราชการเพื่อตรวจความถูกต้อง ก่อนที่เจ้าพนักงานจะยื่นคำร้องขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเพื่อพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง ซึ่งเป็นหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลภายในหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายด้วยกันหรือเป็นการควบคุมโดยอาศัยการบังคับบัญชาตามลำดับชั้นเพื่อจุดประสงค์ในการตรวจสอบการทำงาน ของเจ้าหน้าที่รัฐด้วยกันก่อนยื่นคำร้องขอให้มีการดักฟังโดยไม่มีองค์กรภายนอกอื่นเข้าร่วมในการตรวจสอบหรือให้คำปรึกษาในการดำเนินการของเจ้าพนักงานนอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมพยานหลักฐานเกิดจากการกระทำความผิดทางด้านเทคโนโลยีและเครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัยจึงทำให้เจ้าพนักงานบางรายไม่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีเนื่องจากเจ้าพนักงานส่วนมาก จะมีความชำนาญเฉพาะการสืบสวนด้วยวิธีปกติเท่านั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อประกอบในการยื่นคำขออนุมัติจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดจึงทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญที่ให้การรับรองและคุ้มครองไว้

ประเด็นที่สามเรื่องไม่มีการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจน

จากผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 กำหนดให้เจ้าพนักงานดำเนินการดักฟัง ให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่งและจะต้องยุติการดำเนินการดักฟังทันที ที่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สิ้นสุดลง เว้นแต่ เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการครบถ้วน เมื่อความ จำเป็นหรือพฤติการณ์ที่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่มีความจำเป็นในการดำเนินการนั้น อีกต่อไปหรือในกรณีอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตไว้นั้นให้เจ้า พนักงานยุติการดำเนินการก่อนครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวโดยจะต้องรายงานการดำเนินการ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบ

โดยเร็วทั้งนี้ไม่เกิน 7 วัน นับแต่ระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง หรือวันที่ยุติการดำเนินการ ผู้ศึกษาเห็นว่ายังไม่เพียงพอ ต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกัน อย่างเพียงพอ อันเนื่องมาจากกฎหมายทั้งสองฉบับไม่ได้มีการกำหนดให้มีการรายงานผลการดักฟัง และกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาต ให้มีการดักฟังไว้อย่างชัดเจนนอกเหนือจากการรายงานการสิ้นสุดการดักฟังตามปกติที่กฎหมาย บัญญัติไว้จึงทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนในการติดต่อสื่อสารถึงกันจึงไม่ได้รับการคุ้มครอง ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

2. ข้อเสนอแนะ

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องและสภาพปัญหาทางกฎหมาย ของพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา และระเบียบ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษา ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ที่เจ้าพนักงานนำมาปฏิบัติแล้วเกิดผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ของบุคคลในการสื่อสารถึงกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 36 และข้อเสนอแนะนี้เกิดขึ้นมาจากการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน และ ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเป็นแนวทางในการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าพนักงานในการใช้มาตรการดักฟังได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ และเป็นการ คุ้มครองเจ้าพนักงานไปด้วยอันจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารถึงกันของบุคคลให้ถูกระงับจากการ ใช้มาตรการดังกล่าวน้อยที่สุด

2.1 ควรกำหนดถึงตำแหน่ง คุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของเจ้าพนักงานที่มี อำนาจดักฟังทางโทรศัพท์ไว้เป็นการเฉพาะ

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการกำหนดถึงตำแหน่งและ คุณสมบัติของเจ้าพนักงานที่ใช้ อำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจนไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวาและในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ตามพระราชบัญญัติสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมาย ที่ให้อำนาจ เจ้าพนักงานในการดักฟังทางโทรศัพท์ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันเพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูล ข่าวสารที่กฎหมายมีการบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน ซึ่งได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 4

ในหัวข้อ 4.1 ที่มีการระบุถึงตัวเจ้าพนักงานและคุณสมบัติของเจ้าพนักงานไว้อย่างชัดเจนที่ใช้
อำนาจดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ที่มีการระบุถึงตัวเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน
ซึ่งได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 4 ในหัวข้อ 4.1

สมควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และ
ปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ที่จะต้องระบุถึงตัว
เจ้าพนักงานและคุณสมบัติของเจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังไว้อย่างชัดเจน โดยเพิ่มข้อความว่า“
ให้ผู้บังคับการตำรวจ ผู้บังคับการกรม ผู้อำนวยการกองขึ้นไปซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงาน
ซึ่งมีคุณสมบัติจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือปริญญาโท หรือปริญญาเอก ทางด้าน
นิติศาสตร์ มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับ มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ประจักษ์ และปฏิบัติ
หน้าที่โดยซื่อสัตย์สุจริตและผ่านการทำงานด้านยาเสพติดมาเป็นระยะเวลา 5 ปี และจะต้องผ่านการ
อบรมตามหลักสูตรตามที่กำหนดและจะต้องผ่านการประเมินจากคณะกรรมการประเมิน
ที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแต่งตั้งยกเว้นสำหรับผู้มีประสบการณ์
ทำงานเป็นที่ประจักษ์ ไม่ต้องผ่านการอบรมแต่ต้องผ่านการประเมินตามระเบียบที่เลขาธิการ
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกำหนด เป็นผู้ที่มีอำนาจดักฟังเพื่อเข้าถึงข้อมูล
ข่าวสารเกี่ยวกับความผิดยาเสพติดโดยการดักฟังทางโทรศัพท์” ทั้งนี้ก็จะเป็นประโยชน์ในการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและที่สำคัญเป็นการป้องกันมิให้
การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุ และ
เพื่อบรรลุดุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2.2 ควรมีองค์กรอื่นเข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังที่ชัดเจน

ผู้ศึกษาเห็นว่าในขั้นตอนการดักฟังในส่วนของการรวบรวมพยานหลักฐาน
รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของ
เจ้าพนักงานเพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณา
อนุมัติให้มีการดักฟังควรมีการกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมตรวจสอบหรือให้คำปรึกษา
ในการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงานเพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และ
ปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยา
เสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวาและในระเบียบคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด
ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ตามกฎหมายดักฟัง

ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความจำเป็นต้องยื่นขออนุญาตต่อศาล เพื่อใช้อำนาจดักฟังต้องปรึกษาพนักงานอัยการ เพื่อทำการเตรียมสำนวนพร้อมกับพยานหลักฐาน ทั้งนี้ โดยในส่วนที่เป็นความผิดในระดับกฎหมายระดับสหรัฐ (Federal law) จะต้องได้รับการปรึกษาหารือจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุด ผู้ช่วยอัยการสูงสุดในแผนกคดีอาญาหรือผู้ซึ่งอัยการสูงสุดมอบหมายในส่วนที่เป็นความผิดในระดับมลรัฐจะต้องส่งสำนวนคดีให้อธิบดีอัยการประจำมลรัฐ หรืออัยการประจำเขตจะทำการตรวจสอบความถูกต้องก่อนยื่นให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายพิจารณาขอขึ้นต่อศาลพิจารณาอนุญาตให้มีการดักฟัง ซึ่งได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 4 ในหัวข้อ 4.2

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่ามาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ควรมีการเพิ่มเติมในหลักเกณฑ์ให้พนักงานอัยการเข้าร่วมตรวจสอบหรือให้คำปรึกษาในการรวบรวมพยานหลักฐานรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของเจ้าพนักงานเพื่อยื่นคำร้องต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟัง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และที่สำคัญเพื่อให้มีองค์กรอื่นเข้าร่วมในการกลั่นกรองก่อนที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาอนุมัติให้มีการดักฟังเพื่อเป็นการป้องกันมิให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินสมควรแก่เหตุและเพื่อบรรลุดังวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ทั้งนี้ สำหรับหลักเกณฑ์และวิธีการในการให้คำปรึกษาและตรวจสอบของอัยการดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นรายละเอียดซึ่งสมควรที่ผู้สนใจจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยในโอกาสต่อไป

2.3 ควรกำหนดขั้นตอนการรายงานผลการดักฟังและกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังภายหลังจากที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตให้มีการดักฟัง

ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการกำหนดให้มีขั้นตอนการรายงานผลการดักฟัง และกำหนดระยะเวลาในการรายงานผลการดักฟังที่ชัดเจนไว้ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวาและในระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 ตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ สหพันธรัฐของประเทศสหพันธรัฐเยอรมันมาตรา 10 มีการบัญญัติ ถึงกระบวนการควบคุมการใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร ซึ่งกำหนดให้รัฐมนตรีสหพันธรัฐผู้มีอำนาจอนุมัติการใช้

มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารจะต้องแจ้ง ให้คณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีสหพันธรัฐจำนวน 3 คนประกอบด้วยประธาน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติสำเร็จการศึกษาเป็นนักกฎหมายวิชาชีพกล่าว คือ มีคุณสมบัติเป็นผู้พิพากษา พนักงานอัยการ หรือ ทนายความ และกรรมการอีก 2 คน ให้ทราบทุก ๆ เดือนเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการสื่อสารของประชาชนที่รัฐมนตรีสหพันธรัฐเป็นผู้อนุมัติ ซึ่งได้ทำการศึกษามาแล้ว ในบทที่ 4 ในหัวข้อ 4.3

สมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปราม ยาเสพติด พ.ศ. 2519 และระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์ การเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545 โดยจะต้องเพิ่มข้อความว่า “เมื่ออธิบดี ผู้พิพากษาศาลอาญาอนุมัติให้มีการดักฟังตามคำร้องขอแล้ว และได้กำหนดระยะเวลาดักฟังไว้ใน คำสั่งแล้วให้เจ้าพนักงานที่มีอำนาจดักฟังจะต้องรายงานผลการดำเนินให้เลขาธิการคณะกรรมการ ป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดทราบภายใน 1 เดือน จากนั้นเลขาธิการคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดจะรายงานความคืบหน้าให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ ถึงผล ดำเนินการเพื่อจะได้ใช้อำนาจพิจารณาว่าสมควรจะดำเนินการดักฟัง ต่อไปหรือไม่” ทั้งนี้ เพื่อเป็น การป้องกันมิให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เกินสมควรแก่เหตุและเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย



บรรณานุกรม



บรรณานุกรม

- กมลชัย รัตนสกาวงศ์ และ วรพจน์ วิสชุดพิชญ์. (2540). *แนวทางในการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง*. (รายงานการศึกษาวิจัย). กรุงเทพฯ ๑: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จุฬาลักษณ์ เผ่ากันทะ. (2557). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- ไชยยศ อรุณสุริยศักดิ์. (2554). *การสืบสวนสอบสวนพิเศษโดยการดักฟังในกฎหมายการคุ้มครองกับสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ชนชัย นักสอน. (2552). *การตรวจสอบและการถ่วงดุลการดักฟังทางโทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มยุรา วิมลโลหการ. (2553). *การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนพิเศษ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- รัฐพงษ์ ศรีเลอจันทร์. (2556). *การดักฟังทางโทรศัพท์ในคดียาเสพติดกรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- วศินี วงศ์นิติ. (2550). *อำนาจการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานศึกษามาตรการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.
- สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. (2543). *การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, กรุงเทพฯ.

- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง (ประเทศไทย).
 คณิต ฅ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
 คณาธิป ทองรวีวงศ์. (2556). “มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกคัดกรองการสื่อสารข้อมูล”. *วารสารกระบวนกรยุติธรรม*, 6(1), (มกราคม – เมษายน 2556).
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์สานต์ ทวีศักดิ์ กอนันตกุล และสุรางคณา แก้วจำนง. (2544). *คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ. ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ*.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). *หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2557). *หนังสือกฎหมายรัฐธรรมนูญและสถาบันการเมืองชั้นสูงหน่วยที่ 5 เรื่องสิทธิ เสรีภาพ หลักทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2557). *คู่มือการฝึกอบรมข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานสืบสวนในสถานี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2557*.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2548). *คู่มือเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. สำนักงานกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กระทรวงยุติธรรม.
 _____ . (2551). *คู่มือการประสานงานและการรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด*. (พิมพ์ครั้งที่ 9) สำนักงานกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม.
 _____ . (2558). *รวมกฎหมายยาเสพติด พร้อม ด้วยกฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง. สำนักงานกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด* (พิมพ์ครั้งที่ 14) กระทรวงยุติธรรม.
 _____ . (2558). *รวมกฎหมายยาเสพติดพร้อมด้วย กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด*. (พิมพ์ครั้งที่ 15) กรุงเทพฯ: บางกอกบลิ๊อค.

รัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 14 จัตวา.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551.

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542.

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการแต่งตั้ง การปฏิบัติหน้าที่และการ
กำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.
2545.

ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการ
เก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545.

ชาติชาย สุทธิกลม. (2449). *การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด: ปัญหาอุปสรรคและแนว
ทางแก้ไข*. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูงรุ่นที่ 9 วิทยาลัยการ
ยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

จิตพล กาญจน. (2559). “ความท้าทายของอาเซียนในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ. คณะ
สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. *วารสารสังคมศาสตร์*, 46(1),
สืบค้นทาง <http://www.library.polsci.chula.ac.th/journal>.

นิทพันธ์ ชันธวัช. (2559) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยจากการดักฟังทาง
โทรศัพท์และการได้มาซึ่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ตามมาตรา 14 จัตวา แห่ง
พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519. *วารสารกระบวนการ
ยุติธรรม*, 9 (กันยายน – ธันวาคม 2559).

แผนปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดแห่งชาติ คำสั่งศูนย์อำนวยการและปราบปราม
ยาเสพติดแห่งชาติที่ 8/2559 แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี 2559.

เอกสารประกอบการบรรยายการฝึกอบรมหลักสูตร “ทบทวนการสืบสวนสะกดรอยและสกัดกั้น
ยาเสพติดในพื้นที่ชุมชน ระหว่างวันที่ 14 – 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ณ
กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด.



ภาคผนวก

พระราชบัญญัติ
ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
พ.ศ. 2519

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519
เป็นปีที่ 31 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519”

มาตรา 2¹ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ยาเสพติด”² หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ วัตถุออกฤทธิ์ตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย

“กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด”³ หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ กฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย และกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93/ตอนที่ 144/ ฉบับพิเศษ หน้า 14/17 พฤศจิกายน 2519

² มาตรา 3 นิยามคำว่า “ยาเสพติด” แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534

³ มาตรา 3 นิยามคำว่า “กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด” แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2), พ.ศ. 2534

“ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด”⁴ หมายความว่า ความผิดตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และหมายความรวมถึงประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดด้วย

“เลขาธิการ” หมายความว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

“เจ้าพนักงาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขาธิการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 4 พระราชบัญญัตินี้ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ หรือของเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการใดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

ในกรณีมีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือเจ้าพนักงาน และของส่วนราชการหรือเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการที่มีอำนาจเกี่ยวกับยาเสพติด ให้คณะกรรมการเป็นผู้วินิจฉัยและวางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการและการประสานงาน

มาตรา 5⁵ ให้มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเรียกโดยย่อว่า “ป.ป.ส.” ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อัยการสูงสุด เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินสามคน และเลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปราม ยาเสพติด จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

⁴ มาตรา 3 นิยามคำว่า “ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด” เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

⁵ มาตรา 5 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

มาตรา 6 กรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 7 กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ เมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) คณะรัฐมนตรีให้ออก
- (4) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (5) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

เมื่อกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ คณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งผู้อื่นแทนได้ กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งซ่อมหรือแต่งตั้งเพิ่ม อยู่ในตำแหน่งเท่าวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการอื่น

มาตรา 8 ในการประชุมของคณะกรรมการ ถ้าประธานไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

มาตรา 9 การประชุมทุกครั้ง ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งจำนวนของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาด ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 10⁶ คณะกรรมการจะตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือทำการใดๆ แทนคณะกรรมการก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่งให้กรรมการที่ปรึกษาหรืออนุกรรมการเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 11⁷ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรียกโดยย่อว่า “สำนักงาน ป.ป.ส.” เป็นหน่วยงานในสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ดำเนินงานในฐานะหน่วยงานปฏิบัติของคณะกรรมการตามอำนาจ และหน้าที่ที่กำหนด

(2) ประสานนโยบาย แผน งบประมาณ และการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

⁶ มาตรา 10 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

⁷ มาตรา 11 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

(3) สนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร วิชาการ ตลอดจนพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศและต่างประเทศ

(4) ปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์ต่อต้านยาเสพติด

(5) ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(6) ประสาน ตรวจสอบ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(7) ปฏิบัติราชการอื่นตามที่คณะกรรมการมอบหมายหรือตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 12⁸ ให้มีเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหน้าที่ควบคุมดูแลโดยทั่วไปซึ่งราชการของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานและให้มีรองเลขาธิการเป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการ

มาตรา 13⁹ ให้คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน มาตรการ และกลไกในการสกัดกั้นป้องกันและปราบปราม บำบัดรักษา และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ เพื่อให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องสามารถบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพครบวงจร เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

(2) กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางในการประสานความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ หรือองค์การระหว่างประเทศ เพื่อปราบปรามการผลิตและค้ายาเสพติด รวมทั้งประสานงานการข่าวเพื่อสกัดกั้นและปราบปรามจับกุมขบวนการและเครือข่ายการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ

(3) ควบคุม เร่งรัด และประสานงาน เพื่อการปฏิบัติงานของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ปราบปราม การฟ้องคดี และการบังคับโทษตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) กำหนดสถานะของพื้นที่หรือกลุ่มพื้นที่ในแต่ละปี หรือพื้นที่ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและกำหนดผู้รับผิดชอบในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พร้อมทั้งกำหนดให้มีกลไก โครงสร้าง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมกับสถานะของปัญหาและให้ส่วนราชการให้การสนับสนุนตามที่ร้องขอ

⁸ มาตรา 12 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

⁹ มาตรา 13 แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(5) วางโครงการและดำเนินการ ตลอดจนสั่งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด

(6) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรืองาน แผนงานหรือโครงการของส่วนราชการที่มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด

(7) ประสานงานและกำกับเกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

(8) พิจารณานุมัติหรือมอบหมายให้คณะอนุกรรมการพิจารณาอนุมัติการแต่งตั้งเจ้าพนักงานเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

(9) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการและกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการ ประกอบธุรกิจใดๆ เป็นสถานประกอบการที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว

(10) เสนอความเห็นเกี่ยวกับการให้ความคิดความชอบหรือ โยกย้ายหรือลงโทษทางวินัย ต่อข้าราชการ พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานของหน่วยงานของรัฐ ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนขอให้ส่วนราชการเจ้าสังกัดเร่งรัดการดำเนินการ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความคุ้มครองแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานด้านยาเสพติด

(11) พิจารณาและดำเนินการจัดสรรงบประมาณด้านการป้องกันและปราบปรามยา เสพติให้แก่งานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งกำกับและติดตามการใช้งบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

(12) สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด

(13) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการ

มาตรา 13 ทวิ¹⁰ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจออก ประกาศกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถาน ประกอบการและประกาศกำหนดให้สถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจใด ๆ เป็นสถานประกอบการ ที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรการดังกล่าว ทั้งนี้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

¹⁰ มาตรา 13 ทวิ เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

มาตรา 13 ตี¹¹ ในกรณีที่เจ้าพนักงานตรวจพบว่ามีกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการตามมาตรา 13 ทวิ หากเจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการดังกล่าวไม่สามารถชี้แจงหรือพิสูจน์ให้คณะกรรมการเชื่อได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่กรณีแล้ว ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งปิดสถานประกอบการแห่งนั้นชั่วคราว หรือสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการสำหรับการประกอบธุรกิจนั้น แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ให้เลขาธิการมีอำนาจในการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินครั้งละสามสิบวันนับแต่วันที่เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการนั้นทราบคำสั่ง

ในกรณีที่สถานประกอบการซึ่งถูกสั่งปิดชั่วคราวหรือถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการตามวรรคหนึ่งเป็นสถานประกอบการซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมการประกอบธุรกิจตามกฎหมายอื่นให้เลขาธิการแจ้งให้หน่วยงานซึ่งควบคุมการประกอบธุรกิจนั้นทราบ และให้หน่วยงานดังกล่าวถือปฏิบัติตามนั้น

การสั่งปิดชั่วคราวหรือการสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการ และการแจ้งให้เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการทราบตามวรรคหนึ่งและการแจ้งให้หน่วยงานทราบตามวรรคสองให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา 14¹² เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้กรรมการ เลขานุการ รองเลขานุการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจ ดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้นเมื่อมีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยตามสมควรว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(3) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ยึดหรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

¹¹ มาตรา 13 ตี วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

¹² มาตรา 14 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

(5) ค้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(6) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(7) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใดๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบพิจารณา

การใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นปฏิบัติตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดและแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุอันควรสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำได้เข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถาน หรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้เจ้าพนักงานผู้ค้นส่งมอบสำเนาหนังสือนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตก เจ้าพนักงาน ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องเป็นข้าราชการพลเรือนตำแหน่งตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป หรือข้าราชการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือข้าราชการทหารตำแหน่งตั้งแต่ผู้บังคับกองร้อยหรือเทียบเท่าขึ้นไป

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ตามที่ได้กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วนหรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง

ในการปฏิบัติการตามมาตรานี้ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

ให้เลขาธิการจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรา 14 เสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี โดยให้รายงานข้อเท็จจริง ปัญหาอุปสรรค ปริมาณการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จของการปฏิบัติงานโดยละเอียด เพื่อให้คณะรัฐมนตรีเสนอรายงาน ดังกล่าวพร้อมข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

มาตรา 14 ทวิ¹³ ในกรณีจำเป็น และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด เสพยาเสพติดในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะ ให้กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกาย หรือไม่

¹³ มาตรา 14 ทวิ เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

วิธีการตรวจหรือทดสอบตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 14 ตี¹⁴ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 หรือมาตรา 14 ทวิ ถ้าเจ้าพนักงานได้ขอให้บุคคลใดช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจช่วยการ ปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานได้

มาตรา 14 จัตวา¹⁵ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใด ซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการเป็นหนังสือ จะยื่นคำ ขอสืบคดีต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา พิจารณาถึงผลกระทบ ต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกิน เก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่ง ดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการ ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการ สืบสวน และใช้เป็นพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ กำหนด

¹⁴ มาตรา 14 ตี เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

¹⁵ มาตรา 14 จัตวา เพิ่ม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

มาตรา 15 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการตามมาตรา 14 ให้ถือว่ากรรมการเลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานซึ่งได้รับมอบหมายให้มีอำนาจตามมาตรา 14 (3) มีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร และให้มีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับตามมาตรา 14 (3) ไว้เพื่อทำการสอบสวนได้เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดเวลาดังกล่าวหรือก่อนนั้นตามที่เห็นสมควร ให้ส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อดำเนินการต่อไป ทั้งนี้ โดยมีให้ถือว่าการควบคุมผู้ถูกจับดังกล่าวเป็นการควบคุมของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 15 ทวิ¹⁶ เจ้าของหรือผู้ดำเนินกิจการสถานประกอบการผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามประกาศตามมาตรา 13 ทวิ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท

มาตรา 16¹⁷ ผู้ใดไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้อภัยคำ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสาร หรือวัตถุใดแก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 14 หรือไม่ยินยอมให้ตรวจหรือทดสอบตามมาตรา 14 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อผู้ที่ช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามมาตรา 14 ตรี ผู้กระทำต้องระวางโทษเช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง¹⁸

มาตรา 16/1¹⁹ ผู้ใดรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามมาตรา 14 จัดทำกระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เว้นแต่เป็นการเปิดเผยในการปฏิบัติหน้าที่หรือตามกฎหมาย

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำโดยกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงาน ผู้กระทำต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง

มาตรา 17 กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ

มาตรา 17 ทวิ²⁰ บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้

¹⁶ มาตรา 15 ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

¹⁷ มาตรา 16 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

¹⁸ มาตรา 16 วรรคสอง เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

¹⁹ มาตรา 16/1 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

มาตรา 18 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม*รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกข้อบังคับหรือระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ธานินทร์ กรัยวิเชียร

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ยาเสพติดเป็นภัยอย่างร้ายแรงต่อการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และรัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะป้องกันและปราบปรามการค้าและการเสพยาเสพติดอย่างเข้มงวดกวดขัน ในการนี้จำเป็นต้องมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการและให้อำนาจในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามให้ได้ผลโดยเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534²¹

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการดำเนินการเพื่อตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสารระเหยตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใส่สารระเหย มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543²²

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่ในปัจจุบันมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งการค้าและการเสพยาเสพติดในสถานที่ซึ่งใช้ในการประกอบธุรกิจสถานบริการเป็นจำนวนมาก จึงสมควรให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีมี

²⁰ มาตรา 17 ทวิ เพิ่มโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2543

²¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108/ตอนที่ 170/ฉบับพิเศษ หน้า 15/27 กันยายน 2534

²² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 117/ตอนที่ 37 ก/หน้า 18/28 เมษายน 2543

อำนาจกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในสถานประกอบการได้เป็นการเฉพาะ และให้มีอำนาจกำหนดว่าสถานประกอบการประเภทใดจะอยู่ภายใต้บังคับของมาตรการ ดังกล่าว หากพบว่ามีกรกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในสถานประกอบการแห่งใด สมควรให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีอำนาจสั่งปิดสถานประกอบการ หรือสั่งพักใช้ใบอนุญาตประกอบการของสถานประกอบการแห่งนั้น ได้ชั่วคราว นอกจากนั้นเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสมควรให้อำนาจกรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานในการตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดๆ มีสารเสพติดอยู่ในร่างกายหรือไม่ด้วย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545²³

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่มาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้ในคดีอาญาค้นในที่โหลานจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีคำสั่งหรือหมายของศาล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงสมควรกำหนดเหตุให้ค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นไว้ให้ชัดเจน นอกจากนั้น เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สมควรแก้ไของค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กำหนดการบังคับบัญชาและอำนาจหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กำหนดให้คณะกรรมการที่ปรึกษาหรือคณะอนุกรรมการมีอำนาจทำการใด ๆ แทนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ และให้ผู้ซึ่งเจ้าพนักงานได้ขอให้ช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่มีอำนาจดำเนินการตรวจค้น จับ หรือตรวจหรือทดสอบหรือสั่งให้รับการตรวจหรือทดสอบว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใด ๆ มีสารเสพติดในร่างกายหรือไม่ รวมทั้งสมควรกำหนดมาตรการพิเศษให้เจ้าพนักงานสามารถได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารที่ถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

²³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119/ตอนที่ 96 ก/หน้า 1/30 กันยายน 2545

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 พ.ศ. 2545²⁴

มาตรา 74 ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ในมาตรา 18 ให้แก้ไขคำว่า “นายกรัฐมนตรี” เป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม”

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการเปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

²⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119/ตอนที่ 102 ก/หน้า 66/8 ตุลาคม 2545

ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 109/2557 เรื่อง การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด²⁵

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ 5 ในระหว่างที่ยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศนี้ ให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมสรรพากร เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และอัยการสูงสุด เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง และเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นกรรมการ และเลขานุการ

²⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 131/ตอนพิเศษ 143 ง/หน้า 20/30 กรกฎาคม 2557



**ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
ว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร
พ.ศ. 2545**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และมาตรา 14 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งตามมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 37 มาตรา 48 มาตรา 237 และมาตรา 238 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจึงออกระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. 2545”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับ คำสั่งหรือแนวปฏิบัติอื่นใด ซึ่งมีกำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“ข้อมูลข่าวสาร” หมายความว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใดถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเจ้าพนักงานได้ดำเนินการเพื่อให้ได้มาตามคำสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

“หัวหน้าหน่วยราชการ” หมายความว่า ผู้บังคับบัญชาของเจ้าพนักงานที่มีตำแหน่ง ตั้งแต่ ผู้บังคับการตำรวจ ผู้บังคับการกรม ผู้ว่าราชการจังหวัด รองอธิบดีหรือเทียบเท่าขึ้นไป

“ผู้ประสานงาน” หมายความว่า ผู้ซึ่งเลขานุการแต่งตั้งจากเจ้าพนักงานในสังกัด สำนักงาน ป.ป.ส. ให้ปฏิบัติการตามระเบียบนี้

ข้อ 5 ให้เลขานุการ รักษาการตามระเบียบนี้และให้มีอำนาจออกระเบียบประกาศ หรือ คำสั่งเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ ให้เลขานุการเสนอให้คณะกรรมการ วินิจฉัยชี้ขาด

หมวด 1

บททั่วไป

ข้อ 6 คำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ระบุชื่อส่วนราชการหรือหน่วยราชการของผู้ยื่นคำขอ
- (2) วันเดือนปี
- (3) ระบุชื่อและตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ขอและผู้ที่จะดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- (4) ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ ที่ต้องถูกดำเนินการเท่าที่จำเป็นหรือพอสมควรแก่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาที่จะกำหนดในคำสั่งได้
- (5) รายงานการสืบสวนที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลที่ต้องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเท่าที่ได้กระทำมาแล้ว
- (6) ระบุสถานที่ วิธีการที่จะดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารที่ต้องการ เช่น เอกสาร เสียง ภาพ แผนภูมิ ระบบการแสดงตำแหน่งของเครื่องมือ ระบบการตรวจสอบการใช้งาน โทรศัพท์ทั้งเข้าและออก (Pen Register, Trap and Trace Device) บันทึกการติดต่อค้นทางปลายทางของระบบโทรคมนาคมระบบทะเบียนผู้เช่าและผู้ใช้
- (7) ระยะเวลาที่จะขอดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- (8) ระบุเหตุผลและความจำเป็นโดยละเอียดเกี่ยวกับ
 - (ก) มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีกรกระทำคามผิดหรือจะมีการกระทำคามผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด

(ข) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

(ค) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือประสิทธิภาพมากกว่าได้

(9) ลายมือชื่อและตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ยื่นคำขอ

ข้อ 7 คำขอใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร ต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ระบุชื่อส่วนราชการหรือหน่วยราชการของผู้ยื่นคำขอ

(2) วันเดือนปี

(3) ระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ เหตุผลและความจำเป็นที่จะขอใช้ประโยชน์

(4) ระบุประเภทของข้อมูลข่าวสารที่จะใช้ประโยชน์

(5) ระบุลักษณะและระยะเวลาที่จะใช้ประโยชน์

(6) รายละเอียดในการส่งข้อมูลข่าวสารคืน

(7) ลายมือชื่อและตำแหน่งผู้ยื่นคำขอ

ข้อ 8 คำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร คำขอใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร คำสั่งอนุมัติหนังสือหรือรายงานตามระเบียบนี้ ให้เป็นไปตามแบบที่เลขาธิการกำหนด

หมวด 2

การยื่นคำขอ

ข้อ 9 ให้เจ้าพนักงานผู้เป็นหัวหน้าชุดสืบสวน หรือหัวหน้าพนักงานสอบสวนเสนอคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่อหัวหน้าหน่วยราชการพร้อมด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติการณ์และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อยื่นต่อเลขาธิการพิจารณา

การกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง จะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนี้

(1) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือครอบครองเพื่อจำหน่ายตามบทสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมาย (2) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับการสนับสนุน ช่วยเหลือ พยายาม หรือสมคบกันกระทำความผิดใน (1) ตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (3) มีพฤติการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะข้างงานหรือองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

ลักษณะการกระทำความผิดตามวรรคสอง ต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

หมวด 3

การพิจารณาอนุมัติ

ข้อ 10 เมื่อเลขาธิการได้รับคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้พิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินเจ็ดวันทำการ นับแต่วันที่ได้รับคำขอ

ในการพิจารณาคำขอตามวรรคหนึ่ง เลขาธิการอาจเรียกเจ้าพนักงานผู้ยื่นคำขอหรือผู้เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำหรือส่งพยานหลักฐาน เอกสารเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ และเมื่อได้พิจารณาคำขอแล้ว ให้เลขาธิการมีหนังสือแจ้งคำสั่งให้ผู้ขอทราบ

ข้อ 11 ในการพิจารณาอนุมัติตามคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้เลขาธิการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- (1) ความถูกต้องสมบูรณ์ของคำขอและเอกสาร
- (2) ความพร้อมของสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- (3) บุคลากรในการดำเนินการ

หมวด 4

การดำเนินการ

ข้อ 12 เมื่อเลขาธิการอนุมัติแล้ว ให้ผู้ประสานงานร่วมกับเจ้าพนักงานผู้ขอรีบดำเนินการยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และให้ผู้ประสานงานรายงานผลการพิจารณาของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาให้เลขาธิการทราบโดยเร็ว

ข้อ 13 ในกรณีที่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ให้ เจ้าพนักงานผู้ขอนำคำสั่งดังกล่าวรวมทั้งบัญชีแสดงรายการเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จะใช้

ดำเนินการเสนอเลขานุการ เพื่อพิจารณา และแจ้งขอความร่วมมือไปยังบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารโดยเร็ว

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง หากเจ้าพนักงานผู้ขอไม่สามารถจัดหาเครื่องมือ หรือ อุปกรณ์ในการดำเนินการ ให้สำนักงาน ป.ป.ส. จัดหา และสนับสนุนเครื่องมือหรืออุปกรณ์ และวิธีการตามควรแก่กรณี

ข้อ 14 ให้เจ้าพนักงานดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตตาม ข้อ 13 ให้เสร็จสิ้นภายใน ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง และต้องยุติการดำเนินการทันทีที่ระยะเวลาดังกล่าวสิ้นสุดลง เว้นแต่ เมื่อปรากฏกรณีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ ให้เจ้าพนักงานยุติการดำเนินการก่อนครบกำหนด ระยะเวลาดังกล่าว

- (1) เมื่อได้ข้อมูลข่าวสารตามที่ต้องการครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว
- (2) เมื่อความจำเป็นหรือพฤติการณ์ที่ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงไป หรือ ไม่มีความจำเป็นในการดำเนินการนั้นอีกต่อไป
- (3) เมื่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญามีคำสั่งเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ได้อนุญาตไว้ นั้นจนเป็นเหตุให้ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้

ให้เจ้าพนักงานรายงานการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และเลขานุการทราบโดยเร็ว ทั้งนี้ ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่สิ้นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในคำสั่ง หรือ วันที่ยุติการดำเนินการ

ข้อ 15 ภายใต้บังคับข้อ 14 ให้เจ้าพนักงานจัดให้มีการบันทึกข้อมูลข่าวสารที่ได้ดำเนินการเข้าถึงไว้ในขณะที่ดำเนินการนั้น โดยมีให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขได้โดยง่าย

ในกรณีที่ข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นถ้อยคำหรือเสียงของบุคคล หรือการสนทนาระหว่างบุคคลให้จัดทำบันทึกถ้อยคำเป็นลายลักษณ์อักษรและหากข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นภาษาต่างประเทศหรือรหัสที่จำเป็นต้องแปลความหมาย ก็ให้เจ้าพนักงานหรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการแปลความหมายนั้นไว้ด้วย ทั้งนี้ การบันทึกข้อมูลข่าวสารต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวันเดือนปีและเวลาในการบันทึกตามลำดับ

เมื่อได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เจ้าพนักงานจัดทำรายงานบันทึกข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ของบุคคลที่ประมวลได้จากสิ่งที่บันทึกข้อมูลข่าวสาร และบันทึกถ้อยคำที่ได้จัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้

ให้เจ้าพนักงานส่งรายงานบันทึกข้อมูลข่าวสาร สิ่งที่บันทึกข้อมูลข่าวสาร และบันทึกถ้อยคำที่ทำเป็นลายลักษณ์อักษรตามวรรคสาม ต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาโดยเร็ว ทั้งนี้ ไม่เกินเจ็ดวันในทันทีที่ยุติการดำเนินการ โดยให้ปิดผนึกประทับตรา “ลับ” และลงลายมือชื่อกำกับไว้

ข้อ 16 ในการดำเนินการตามหมวดนี้ เจ้าพนักงานอาจขอให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งอนุญาตของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา จัดหาให้ซึ่งข้อมูลข่าวสารทั้งหมด สิ่งอำนวยความสะดวกหรือความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคที่จำเป็นแก่เจ้าพนักงาน โดยให้เจ้าพนักงานแสดงคำสั่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาที่ระบุว่าต้องให้ความร่วมมือ

หมวด 5

การเก็บรักษา การใช้ประโยชน์และการทำลาย

ข้อ 17 ภายใต้การกำกับดูแลของเลขานุการให้เจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีหน้าที่เก็บรักษาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาในระหว่างการดำเนินการ โดยต้องไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขและให้จัดระบบในการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสารและการรักษาความปลอดภัย ซึ่งอย่างน้อยต้องจำแนกประเภทของข้อมูลข่าวสารไว้อย่างชัดเจน

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่การเก็บรักษาข้อมูลตามข้อ 15 ด้วย เว้นแต่อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะสั่งเป็นอย่างอื่น

ข้อ 18 การใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีให้ใช้เฉพาะการสืบสวนหรือการใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาชญากรรมที่บุคคล ข้าราชการ หรือองค์กรอาชญากรรมอาชญากรรมอาชญากรรมที่ได้จากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ข้อ 19 การนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์ตามหมวดนี้ให้ถือปฏิบัติดังนี้

(1) เพื่อการสืบสวนให้ใช้จากรายงานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมของบุคคล ข้าราชการหรือองค์กรอาชญากรรมอาชญากรรมอาชญากรรม

(2) เพื่อเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีให้เป็นไปตามคำสั่งศาล

ข้อ 20 หัวหน้าส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประสงค์จะขอใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร ให้ยื่นคำขอต่อหัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยราชการของผู้ยื่นคำขอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

ในการพิจารณาอนุมัติคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้หัวหน้าส่วนราชการหรือหัวหน้าหน่วยราชการของผู้ยื่นคำขอเข้าถึงข้อมูลข่าวสารพิจารณาให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ทั้งนี้ ไม่เกินเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำขอ

ข้อ 21 เมื่อเสร็จสิ้นการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารให้หัวหน้าส่วนราชการ หรือหัวหน้าหน่วยราชการทำลายข้อมูลข่าวสารที่เก็บรักษาไว้ โดยระบุประเภท ลักษณะ และวิธีการที่จะทำลายแล้วรายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา และเลขานุการทราบ

หมวด 6**ค่าใช้จ่ายและความช่วยเหลือ**

ข้อ 22 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินการตามหมวด 4 หรือการใช้ประโยชน์ตามหมวด 5 ให้นำหน่วยงานต้นสังกัดของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการหรือนำไปใช้ประโยชน์นั้น เป็นผู้รับผิดชอบทั้งสิ้น เว้นแต่เลขาธิการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเห็นสมควรกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

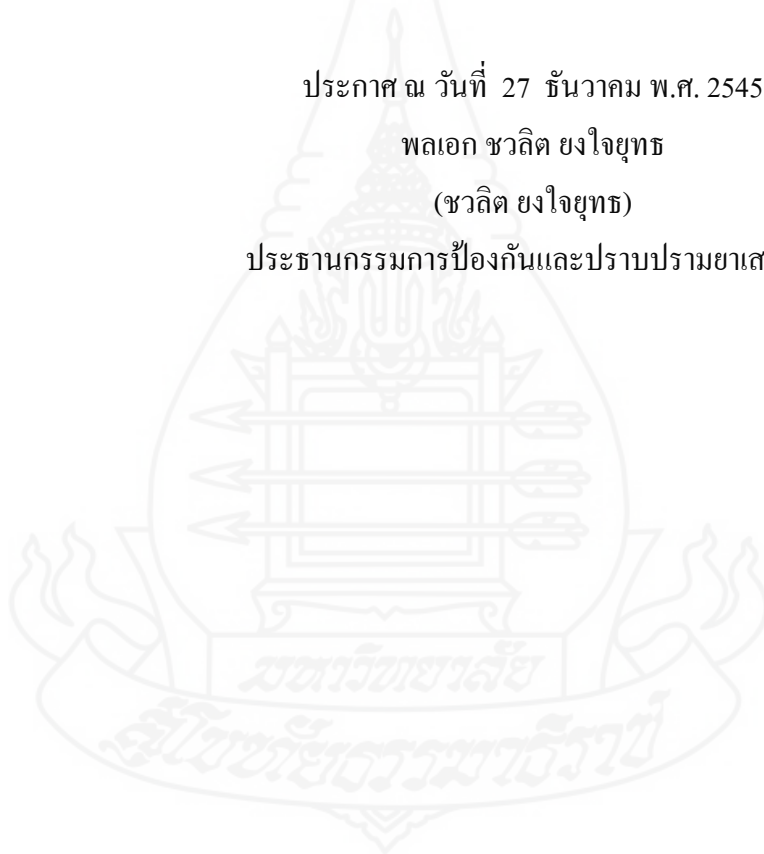
ข้อ 23 ในกรณีที่บุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลยเนื่องจากการให้ความร่วมมือ แก่เจ้าพนักงานตามข้อ 16 ให้เลขาธิการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยเร็วตามควรแก่กรณี

ประกาศ ณ วันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2545

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

(ชวลิต ยงใจยุทธ)

ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด



ประวัติผู้ศึกษา

| | |
|------------------|--|
| ชื่อสกุล | ร้อยตำรวจโท เจริญชัย บุญเกลี้ยง |
| วัน เดือน ปีเกิด | 4 มิถุนายน 2511 |
| สถานที่เกิด | บ้านทุ่งหลวง ตำบลทุ่งหลวง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี |
| ประวัติการศึกษา | ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิตมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2554 นายตำรวจสัญญาบัตรเมื่อปี พ.ศ. 2555 |
| สถานที่ทำงาน | สถานีตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี |
| ตำแหน่ง | รอง สว.สส.สภ.เมืองสุราษฎร์ธานี |
| เบอร์โทรศัพท์ | 085-6929148 |
| E-mail | jarchcai.4126@gmail.com |

